

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Canan DEMİR CEYLAN

EVLAT EDİNME ÖNCESİ VE SONRASI SÜREÇTE AİLELERİN
YAŞADIKLARI SORUNLARIN BELİRLENMESİ: NİTEL ÇALIŞMA

Sosyal Hizmet Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2025

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Canan DEMİR CEYLAN

EVLAT EDİNME ÖNCESİ VE SONRASI SÜREÇTE AİLELERİN YAŞADIKLARI
SORUNLARIN BELİRLENMESİ: NİTEL ÇALIŞMA

Danışman

Doç. Dr. Ayten KAYA KILIÇ

Sosyal Hizmet Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2025

T.C.
Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Canan DEMİR CEYLAN' ın bu çalışması, jürimiz tarafından Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan	: Doç. Dr. Hüsnünur ASLANTÜRK	(İmza)
Üye (Danışman)	: Doç. Dr. Ayten KAYA KILIÇ	(İmza)
Üye	: Prof. Dr. İlkay BOZ	(İmza)
Üye	:	(İmza)
Üye	:	(İmza)

Tez Başlığı: Evlat Edinme Öncesi ve Sonrası Süreçte Ailelerin Yaşadıkları Sorunların Belirlenmesi: Nitel Çalışma
--

Onay: Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi : 02/09/2025

Mezuniyet Tarihi :18/09/2025

AKADEMİK BEYAN

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Evlat Edinme Öncesi ve Sonrası Süreçte Ailelerin Yaşadıkları Sorunların Belirlenmesi: Nitel Çalışma” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımda yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

(İmza)

Canan DEMİR CEYLAN

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU BEYAN BELGESİ

Öğrenci Bilgileri	
Adı-Soyadı	Canan DEMİR CEYLAN
Öğrenci Numarası	202252107004
Anabilim Dalı	Sosyal Hizmet
Programı	Tezli Yüksek Lisans
Danışman Öğretim Üyesi Bilgileri	
Unvanı, Adı-Soyadı	Doç. Dr. Ayten KAYA KILIÇ
Doktora Tez/Yüksek Lisans Tez/Dönem Projesi Başlığı	Evlat Edinme Öncesi ve Sonrası Süreçte Ailelerin Yaşadıkları Sorunların Belirlenmesi: Nitel Çalışma
Turnitin Bilgileri	
Ödev Numarası	2747141437
Rapor Tarihi	10.09.2025
Benzerlik Oranı	Alıntılar hariç: %8 Alıntılar dahil: %24
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE, Yukarıda bilgileri bulunan öğrenciye ait tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 85 sayfalık kısmına ilişkin olarak Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esaslarında belirlenen filtrelemeler uygulanarak yukarıdaki detayları verilen ve ekte sunulan rapor alınmıştır. Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir: (X) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise: Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporunun doğruluğunu onaylarım. () Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise: Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporunun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esaslarında öngörülen yüzdelik sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.	
Gerekçe:	
Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlere uygun olarak tarafımda yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.	
Danışman Öğretim Üyesi Doç. Dr. Ayten KAYA KILIÇ	

İÇİNDEKİLER

ŞEKİLLER LİSTESİ	iii
TABLolar LİSTESİ	iv
KISALTMALAR LİSTESİ	v
ÖZET	vi
SUMMARY	vii
ÖNSÖZ	i
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Evlat Edinme.....	3
1.1.1. Evlat Edinmenin Tanımı	3
1.1.2. Evlat Edinmenin Tarihçesi	4
1.1.3. Evlat Edinmede Yasal Mevzuat	7
1.2. Evlat Edinme Süreci ve Ailelerin Deneyimleri	8
1.2.1. Evlat Edinme Öncesi Dönemin Etkileri	9
1.2.2. Başvuru Dönemi.....	9
1.2.3. Sosyal İnceleme Süreci	11
1.2.4. Sıraya Alma ve Bekleme Süreci.....	11
1.2.5. Evlat Edinme İzleme Süreci	12
1.2.6. Mahkeme Süreci ve Vaka Kapama	13
1.3. Evlat Edinme Sonrası Süreç ve Ailelerin Deneyimleri.....	14
1.3.1. Evlat Edinmenin Sonuçları	14
1.3.2. Çocuğa Evlat Edinme Bilgisinin Söylenmesi	15
1.4. Evlat Edinme ve Sosyal Hizmet Mesleği	16

İKİNCİ BÖLÜM ARAŞTIRMANIN YÖNTEM VE TEKNİKLERİ

2.1. Araştırmanın Konusu.....	19
2.2. Araştırmanın Amacı.....	19
2.3. Araştırmanın Modeli	19
2.4. Örneklem Seçimi	20

2.5. Verilerin Toplanması ve Veri Analizi.....	21
2.6. Araştırmanın Etik Onayı	22
2.7. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları	22
2.8. Araştırmanın Önemi	22
2.9. Araştırmada Kullanılacak Tanımlar.....	23

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN BULGULARI VE DEĞERLENDİRME

3.1. Evlat Edinme Öncesi Dönem: Duygusal ve Bilişsel Süreçler	24
3.1.1. Tıbbi Süreçler ve Zorluklar	25
3.1.2. Ebeveynliğe Geçişte Tereddüt ve Kabulleniş Süreci	28
3.2. Evlat Edinme Süreci	29
3.2.1. Evlat Edinmeye Yönelik Karar Süreci	30
3.2.2. Aile ve Sosyal Destek Unsurları	32
3.2.3. Yasal Belirsizlikler ve Kaygılar	34
3.3. Evlat Edinme Sürecinin Tamamlanması (Mahkeme Süreci).....	38
3.3.1. 3.3.1. Karar Öncesi Duygusal Gerginlik	38
3.3.2. Karar Sonrası Duygu Yoğunluğu ve Rahatlama	39
3.4. Evlat Edinmeden Sonraki Süreç	39
3.4.1. Evlat Edinme Sürecinin Psikolojik ve Sosyal Yansımaları	40
3.4.3. Evlat Edinme Bilgisinin Çocuğa Açıklanması.....	44
3.4.4. Gelecek ve Zaman Yönetimi Kaygısı	47
3.5. 3.5. Evlat Edinmenin Sonuçları	48
3.5.1. Yeniden Doğuş ve Kendini Tanımlama	48

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TARTIŞMA

4.1. Evlat Edinme Başvurusu Öncesi Dönemin Tartışılması.....	50
4.2. Evlat Edinme Sürecinin Tartışılması	52
4.3. Evlat Edinme Sonrası Dönemin Tartışılması.....	54
4.4. Evlat Edinmenin Sonuçlarının Tartışılması	56
SONUÇ VE ÖNERİLER	57
KAYNAKÇA.....	63
5.1. Ek-1. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu	69
5.2. Ek-2. Etik Kurul Kararı.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
ÖZGEÇMİŞ	71

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 3.1. Evlat edinme sürecinden önceki dönem: Duygusal ve Bilişsel süreçlere ilişkin diyagram.....	25
Şekil 3.2. “Evlat Edinme Süreci” teması altındaki kategori ve kodlara yönelik diyagram..	29
Şekil 3.3. Mahkeme süreci ve hukuki belirsizlik ile ilgili şekil.....	38

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 2.1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Bilgisi	20
Tablo 3.1. Temalar ve Alt Temalar	24

KISALTMALAR LİSTESİ

ASHB: Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı

ASHİM: Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü

BMÇHS: Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi

BMİHB: Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Bildirgesi

ÇHGM: Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü

EMK: Eski Medeni Kanun

KİOH: Korunmaya İhtiyacı Olan Çocuk

MAXQDA: Nitel Veri Analizi Yazılımı

SHCEK: Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu

TMK: Türk Medeni Kanunu

ÖZET

Evlat edinme, durumu evlat edinmeye uygun çocuk/çocuklar ile evlat edinen kişi/eşler arasında hukuki olarak soy bağı ilişkisi kurulmasıdır. Evlat edinme kavramı, tarihsel gelişimi itibariyle farklı coğrafyalarda, toplumlarda ve ailelerde farklı amaçlara hizmet etmiştir. Evlat edinilene karşı değişen algılar, çocuğun üstün yararı gözetilerek günümüzde varlığını sürdürmektedir.

Bu araştırmanın amacı, evlat edinme öncesi ve sonrası ailelerin karşılaştığı zorlukları ve deneyimlerini anlamak; bu sürecin öncesi ve sonrasına ilişkin yaşantılarını derinlemesine incelemektir. Nitel araştırma yöntemi kullanılan bu çalışma, fenomenomolik yaklaşım modelinde tasarlanmıştır. Araştırmanın katılımcıları gönüllülük esasıyla amaçlı örnekleme yöntemi kullanılarak seçilmiştir. Literatür taraması sonucu belirlenen yarı yapılandırılmış görüşme formu ile aynı aileden anne ve babalar olmak üzere toplamda 16 görüşme yapılmıştır. Araştırma kapsamında elde edilen veriler MaxQDA Analytics PRO 2024 nitel veri analiz programı kullanılarak elde edilmiş ve 5 adet tema belirlenmiştir. Bu temalar “Evlat Edinme Öncesi Dönem”, “Evlat edinme Süreci”, “Evlat Edinme Sürecinin Tamamlanması”, “Evlat Edinmeden Sonraki Dönem”, “Evlat Edinmenin Sonuçları” temalarıdır.

Araştırmanın sonucunda, evlat edinme öncesi dönemde ailelerin doğal yoldan çocuk sahibi olamadıkları, yardımcı üreme tekniklerinden yararlandıkları, ebeveyn olabilmek için evlat edinmeyi son çare olarak gördükleri, evlat edinme başvuru ile birlikte bir takım prosedürler gerçekleştirdikleri, kurumsal süreçte ebeveyn olma kapasitelerinin değerlendirildiği, küçüğün yerleştirilmesi ile tamamlanma hissettikleri, ebeveyn olmanın sosyal yaşamlarını etkilediği, geçici bakım sözleşmesi sürecinde hukuki süreçlerin tamamlanmasını kaygı ile bekledikleri, biyolojik ailenin küçüğü alabilme ihtimaline yönelik yasal düzenlemenin gerekliliğine inandıkları, evlat edinme sürecinin sonrasında psikolojik desteğe ve destek gruplarına ihtiyaç duydukları belirlenmiştir.

Çalışmamızda elde ettiğimiz sonuçların sosyal hizmet mesleğinin aile ve çocuk refahı alanına katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Evlat edinme, çocuk, aile, sosyal hizmet, nitel araştırma.

SUMMARY

DETERMINING THE PROBLEMS EXPERIENCED BY FAMILIES IN THE PRE- AND POST-ADOPTION PERIOD: QUALITATIVE STUDY

Adoption refers to the legal establishment of a lineage relationship between a suitable child(ren) and the adopting spouse(s). In Turkey, lineage relationships are established by court order. Historically, the concept of adoption has served different purposes in different geographies, societies, and families. Changing perceptions of adopted children continue to exist today, with the best interests of the child being considered.

The aim of this research is to understand the difficulties and experiences of families before and after adoption; to examine the experiences before and after adoption process in depth. This study, which employed qualitative research methods, was designed using a phenomenological approach. Participants were selected on a voluntary basis using a purposive sampling method. A total of 16 interviews were conducted with mothers and fathers from the same family, using a semi-structured interview form determined through a literature review. The data obtained within the scope of my research was obtained using the MaxQDA Analytics PRO 2024 qualitative data analysis program, and five themes were identified. These themes were "Pre-Adoption Period," "Adoption Process," "Completion of the Adoption Process," "Post-Adoption Period," and "Consequences of Adoption."

The research revealed that in the pre-adoption period, families were unable to conceive naturally, utilized assisted reproductive technologies, viewed adoption as a last resort, underwent a number of procedures along with the adoption application, had their parenting capacities assessed during the institutional process, felt fulfilled with the placement of the child, and experienced parenthood's impact on their social lives. They anxiously awaited the completion of the legal processes during the temporary care contract process. They believed in the necessity of legal regulations regarding the possibility of the biological family taking in the child. They also needed psychological support and support groups after the adoption process.

It is predicted that the results we obtained in our study will contribute to the field of family and child welfare of the social work profession.

Keywords: Adoption, child, family, social work, qualitative research.

TEŞEKKÜR

Varlığı ile yolumu aydınlatan akademik danışmanım Sayın Doç. Dr. Ayten KAYA KILIÇ' a bir minnet borçluyum. Onun sabrı ve şefkatiyle sürecimi devam ettirebildim. Öğrencisi olmaktan ömür boyu onur duyacağım.

Yetişmekte zorlandığım tüm alanlarda bana desteğini esirgemeyen aileme, oyun oynamak için sürekli beklettiğim kızım Umay'a ve yol arkadaşlarıma anlayış ve sabırları için teşekkür ediyorum. Kalbiyolojik ailelere içten ve samimi tüm görüşlerini bana açtıkları için kendimi çok şanslı hissediyorum. Siz olmasanız olmazdı. Dönüştürdüğünüz hayat hikayelerinizde yer almak benim için gurur verici.

Yüksek Lisans sürecinde kaybettiğim sevgili babacığım Fevzi DEMİR' e yaşarken ve giderken bana öğrettiği her şey için şükran doluyum. Hayatı anlamlı kılma gayretinde olan herkese;

Sevgilerimle.

Canan DEMİR CEYLAN

ÖNSÖZ

Evlat edinme, ülkemizde gizliliğin en çok yer aldığı kavramlardan biridir. Bu süreçte evlat edinen ile evlat edinilen arasında bağ kurana değin yaşanan tüm değişim ve dönüşümler alışlagelmiş aile kavramının ötesinde süreci benzersiz kılmaktadır. Biyolojik ailesiyle yaşama imkanı olmayan çocukların iyilik hali için uygulanan evlat edinme; içinden birçok dinamiği barındırdığından; önemli bir araştırma konusudur.

Evlat edinmeden önce, evlat edinme sürecinde ve evlat edinmeden sonra ailelerin yaşam deneyimlerini sosyal hizmet perspektifinden inceleyen bu araştırma, hizmetin işleyişinin detaylı araştırmasını yaparak mevcut durumun boyutlarının görünür ve anlaşılır olması ile hizmetin iyileştirilmesine yönelik değerlendirilmeleri amaçlamıştır.

Araştırma, sonuç kısmı dahil olmak üzere dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde araştırmanın kuramsal çerçevesi ele alınmıştır. Bu bölümde evlat edinme kavramı, evlat edinmenin tanımı ve tarihsel gelişimi, kurumdan evlat edinme bağlamında; evlat edinme süreci ve ailelerin deneyimleri, evlat edinme sonrası süreçler konu alınmıştır. Bölümün son kısmında ise evlat edinme ve sosyal hizmet arasındaki bağlantıya değinilmiştir.

İkinci bölümde araştırmada benimsenen metodolojik yaklaşım ve çalışma süreci ele alınmıştır. Araştırmanın konusu, amacı ve problemi açıklanmış; toplanan verilerin analiz aşamaları paylaşılmıştır. Bölümün sonunda araştırmanın kapsamı ve önemi değerlendirilmiştir.

Üçüncü bölümde araştırmada belirlenen örneklemin tanımlayıcı niteliklerine yer verilmiştir. Evlat edinen bireylere ait demografik bilgiler, evlat edinmede başvuru, teslim ve sonlanma süreçleri belirli başlıklar altında incelenmiştir. Bu bölümde analiz sonucunda elde edilen veriler anlamlandırılmıştır. Sonuç bölümünde ise araştırmanın amacı ve problemi doğrultusunda elde edilen bulgular bir araya getirilmiş ve genel değerlendirilme yapılmıştır.

GİRİŞ

Her çocuğun gelişiminin ve güvenliğinin tehdit altında olmadığı bir ortamda yaşama hakkı bulunmaktadır. Çocukların korunmasına, haklarının ve esenliklerinin güvence altına alınmasına yönelik politikalar, çocuğun öncelikle kendi aile ortamında yaşamını desteklemeyi amaçlamaktadır.

Önemli bir değişim ve gelişim sürecinden geçen korunmaya ihtiyacı olan çocuklara verilen hizmetler başlangıçta sadece gönüllüler tarafından sunulurken profesyonel bakıma duyulan ihtiyaçla birlikte kurumsallaşmaya başlamış; çocuklara verilen hizmetlerin gelişim sürecinde 3 temel aşamadan geçtiği görülmüştür. Bunlardan birincisi, büyük gruplar halinde bakım, ikincisi; büyük grup bakımının çocuğun gelişim sürecine verdiği zararların tespit edilmesi üzerine başka bir aile yanında ya da daha küçük grup bakımı hizmetinin geliştirilmesi ve uygulanması, üçüncüsü ise öz aile bakımının sağlanması için destekleyici çalışmaların yapılması ve “En kötü aile en iyi kurumdan daha iyi hizmet verir” bakış açısının geliştirilmesidir (Köylüoğlu ve Kora, 2015). Ülkemizde kendi aileleri yanında yaşama imkanı bulunmayan çocuklar hakkında 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu kapsamında çeşitli tedbir kararları uygulanabilmekte ya da çocuklar bir başka ailenin yanında destekleyici hizmetlerden yararlanabilmektedir. Evlat edinme, bu bağlamda önemli bir hizmet olup, hukuki bağlar sağlanarak çocuk- ebeveyn ilişkisinin kurulabilmesini sağlamaktadır.

Geçmişten bugüne var olan evlat edinme, dönemindeki toplumsal yapıya göre korunmaya ihtiyacı olan çocukların himaye edildiği bir kurum olarak karşımıza çıkmakta çocuğa atfedilen değer gün geçtikçe değişkenlik göstermektedir. Çetin (2022), evlat edinme müessesinin her ne kadar sağlıklı bir aile yapısının varlığı ile ortaya çıkan bir durum olsa da diğer taraftan çocuk sahibi olamayan bireylerin ebeveyn olmalarını sağlamakta ve çocukların sağlıklı bir şekilde büyümelerine ve gelişmelerine olanak sağladığını belirtmektedir. Ülkemizde bir kamu hizmeti olan evlat edinme mahkeme kararıyla tesis edildiğinden sınırlı düzeyde araştırmalara konu olmuştur. Evlat edinmede evlat edinmek isteyen kişi/eşlerin uygunluğu, çocuğun biyolojik aile yanından alınmasını gerektiren tüm etmenler, evlat edinmedeki işlem basamakları ve süreç boyunca yaşanan tüm zorluklar, toplumda çok görünür halde bulunmamaktadır.

Ülkemizde evlat edinme işlemleri Türk Medeni Kanunu kapsamında kişiler arası anlaşma veya kurumdan evlat edinme şeklinde yürütülmekte olup bu araştırmada kurumdan evlat edinen ailelerin süreç boyunca yaşadıkları sorunların belirlenmesi amaçlanmıştır. Evlat

edinme uygulamalarının geliştirilmesini hedefleyen bu çalışma, aile ve çocuk refahı düzleminde kişilerin haklarını gözetmeyi, hizmetin doğası gereği var olan sorunların çözümü için yol gösterici planlar sunmayı hedeflemektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Evlat Edinme

Evlat edinme; kişisel, toplumsal, duygusal ve hukuki olmak üzere pek çok farklı alanda etki ve sonuçları olan bir kavramdır (Dönmez, 2024). Geçmişten bugüne, kavram ilk olarak soyun devamı ve miras edinme olarak şekillense de daha sonra ailelerin çocuk sevgisi tatmada aracı olmuştur (Duran, 2021). Bu bölümde çalışmanın amaçları doğrultusunda kurumdan evlat edinme süreçlerine odaklanılmıştır.

1.1.1. Evlat Edinmenin Tanımı

Evlat edinme, evlat edinen ile evlat edinilen arasında bir soybağı ilişkisi tesis edilerek ortaya çıkan ve sadece mahkeme kararı ile kurulabilen bir ilişkidir. (Yakut ve Çağlayan Aygün, 2018). Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı' nın (ÇGHM, 2025) tanımına göre “*evlat edinme durumu evlat edindirilmeye uygun olan çocukla, durumu evlat edinmeye uygun kişi/eşler arasında hukuki bağlar sağlanarak, çocuk-ebeveyn ilişkisinin kurulmasıdır*” şeklinde tanımlanmaktadır. Burada “duruma uygunluk” kanunda sağlanması gereken koşulları ifade etmektedir. Küçüklerin Evlat Edinilmesinde Aracılık Faaliyetlerinin Yürütülmesine İlişkin Tüzüğün 2.maddesi a) Evlat edinen: Yürürlükteki mevzuat hükümlerine göre, evlat edinmesine hukuksal engeli olmayan kişi veya eşleri, b) Evlat edinilen “*Hakkında mahkemece korunma kararı alınan veya ailesi tarafından evlat edinilmesine rıza gösterilen küçüğü*” ifade eder. Buna göre evlat edinmenin gerçekleşebilmesi için öncesinde hukuki uygunluğun tespiti önem arz etmektedir.

Evlat edinme günümüzde; birincil hedefi çocuğun yüksek yararı olan, hukuk ve sosyal hizmet alanının iş birliğinde yürütülen bir uygulamadır (Karataş, 2020; Çetin, 2022; Yılmaz Tekin, 2023). Buna göre evlat edinmenin yalnızca hukuki bir işlem olmadığı anlaşılmaktadır. Evlat edinme aynı zamanda bireylerin ve toplumların anlayışına göre değişime uğrayan bir deneyim olarak da karşımıza çıkabilmektedir.

Evlat edinme, geçmişten bugüne toplumların medeniyet anlayışına göre şekillenmiş ve tanımlanmıştır (Ersoy ve Tokur, 2024). Tarihsel olarak evlat edinme, öncelikle aile hatlarını veya mirası korumak ve iletmek, siyasi güç kazanmak veya aileler arasında ittifak kurmak için gerçekleştirilmiştir. Evlat edinilen kişiler genellikle aile hattının devamını garantileyebilecek ergenler veya yetişkinler olarak yaşamını sürdürmektedir. Yapılan araştırmalarda evlat

edinmenin çocukların refahını teşvik etmenin bir yolu olduğu fikri, 19. Yüzyılın ortalarına kadar yerleşmediği görülmüştür. Günümüzde evlat edinme yoluyla çocuğun üstün yararı ilkesi çoğu evlat edinme yasasının içinde yer alan önemli bir husustur (United Nations, 2009).

Sonuç olarak evlat edinme, ebeveynleri kendisine bakmak istemeyen veya bakamayan ya da ebeveynlik rolü için uygun olmayan çocuğa bir aile ortamında yaşama fırsatı veren, güçlü duygular ve tartışmalar yaratan, süregelen sosyal değişimlerden etkilenen bir yoldur.

1.1.2. Evlat Edinmenin Tarihçesi

İnsanlık tarihinin en başından itibaren birçok farklı sebep ve kurallar ile evlatlık müessesesinin var olduğu ve kullanıldığı bilinmektedir (Tarğıt, 2022). Birçok kültür, çocuğun ona bakabilecek ebeveyni olmadığında evlat edinmeyi kullanırken, geleneksel evlat edilmeler çocuğun ihtiyaçlarıyla hiçbir ilgisi olmayan çok çeşitli nedenlerle gerçekleşir; insanlar sıklıkla çocuklarını yalnızca başka insanlara fayda sağlamak için verebilirler. De Aguayo (1995), "çocukların evlere ve evlerin çocuklara ihtiyacı vardır" sözüyle buna vurgu yapmıştır. Örneğin, daha yaşlı evlat edinen ebeveynler, biyolojik çocukları evden ayrılmışsa, avlanmada ve kendi bakımlarında yardımcı olması için başka bir çocuk isteyebildiği görülmüştür. (Baldassi, 2006). Bu bağlamda; evlat edinme modern çağın algısından farklı olarak tarihsel geçmişi ve kültürel özellikleriyle farklı amaçlara hizmet etmiştir.

Yunan mitolojisinde tarım tanrıçası Demeter' in Eleusis prensi Demophon' u evlat edindiği, onu ölümden kurtardığı ve mitolojiye göre onu bir tanrı gibi beslediğinden bahsedilmektedir. Başka masallara göre de Demophon' un erkek kardeşi Triptolemos tanrının evlatlığı olduğu yer almaktadır. Atalante' nin ise kız olduğu için ormana terk edilen, bir dişi ayı tarafından emzirilen, avcılar tarafından büyütüldüğü anlatılır (Erhat, 2003). Bu bağlamda bir çocuğun biyolojik ailesi dışında yetiştirilmesi gerektiğinde; başka kişilerce büyütülmesi fikri insanlık tarihinin en eski anlatılarına konu olmuştur.

İlk olarak, ilkel insanlar araştırıldığında; evlat edinmenin çeşitli törenlerle birlikte gerçekleştiği bilgisine ulaşılmıştır. Bu törenlerin, parmağa sızıntı veya evlat edinen kişinin kanının evlat edinen kişiyle karıştırılması gibi eylemlerden oluştuğu, böylece evlat edinilen çocuğun mümkün olduğunca yakın ve daha yakın olması amaçlandığı görülmüştür (Timofti, 2019).

Eski Çin, Hint, Bâbil, Asur, Sümer, Mısır, İran, Yunan ve Roma hukukları da evlat edinme müesseseni kabul etmişlerdir. Tarihi bilgiler İslamiyet'ten önce Türk kavimlerinin, Cermenlerin evlat edinmeyi tanıdıklarını göstermektedir. Hammurabi Mecellesinde, Gortin ve Salik Kanunlarında, Justiniaus Müdevvanatında da evlat edinmeye yer verildiği, evlat edinme

müessesesinin modern mevzuata girmesi konusunda Prusya Devletleri Umumi Kanunu ilk adımı attığı ve bunu diğer kanunların takip ettikleri bilinmektedir (Gökce, 2017).

Ruhların insanların ölümünden sonra da yaşamaya devam ettiğine, onların da tıpkı canlılar gibi yiyecek ve içecek maddelere ihtiyaçları olduğuna, özellikle dini bazı dua ve ayinleri yönetecek kimselere muhtaç bulunduğu inanılan devirlerde, bu görevleri yerine getirecek bir çocuk bırakmadan ölümü bekleyenler büyük korku yaşamışlardır. Bu yüzden, bu gibi kimseler öldükten sonra kendilerine yiyecek ve içecek getirecek, dualar edecek, ayinler yaptıracak bir çocuğa evlat edinme yoluyla sahip olmak istemişlerdir (Üçok akt. Öztürk, 2023). Bu sebeplerle, Eski Türkler de dahil olmak üzere, ilk çağlarda yaşamış topluluklarda evlat edinme müessesesine önem verilmiştir (Öztürk, 2023).

Eski Türk toplumlarında evlat sahibi olmanın, toplumsal statü kazanma ve ekonomik fayda sağlamakta bir araç olarak görülmüştür (Yılmaz Tekin, 2023; Şahbaz, 2019). Türklerde islam öncesi ve sonrasında ebeveyn kaybı yaşamış ya da ailesi tarafından bakılamayan çocuklar üzerinde durulduğu, diğer milletlerden çok önce örgütlenmiş olduğuna dair belgelere rastlandığı belirtilmiştir. Göktürk yazıtlarında Türk ailesinin bir bütün olarak varlıkta ve yoksullukta kendi kaderini paylaşmak zorunda olduğu, aile üyelerinde “Ben ölürsem çocuklarım ve eşim ne olur” diye kuşku ve korku dile getirilmediği yer almaktadır. Kişinin öldükten sonra çocuklarına kimlerin bakacağı törece tayin edildiği; sahipsiz çocukların başlarını alıp gitmesinin bir kayıp olarak görülmediği öğrenilmiştir. Yapılan araştırmalarda, özellikle çocukların başka aileleri girip soy adlarını değiştirmeleri üzerinde dikkat durulduğu belirtilmiştir (Çanlı, 2002).

Türklerde evlatlık alımıyla ilgili bazı tören ve merasimler yapılmakta olup tanıklar eşliğinde “bozkaska” (alında bir işareti olan boz koyun) kurban kesilmektedir. Kurbanın “aşıklı kemiği”ni aksakal (soyun ihtiyarı) çocuğun eline verir. Evlatlık çocuk, orada bulunanlara göstererek bu kemiğin etini yer. Evlatlık edinme geleneklerine göre “Kız evlatlık” için tören yapmak mecburiyeti olmamakla beraber yapılan törende kız evlatlığa “oyluk kemiği” vermek de mümkündür. Evlatlık analığının göğsüne dokunur. Bu evlat olma sembolüdür (İnan, A.’ dan akt. Mandaloğlu, M., 2013).

Caferoğlu, evlat edinmenin çok eski bir gelenek olduğunu, eski Türk kabileleri arasında var olduğunu belirtir. Daha sonra kölelikten türeyen evlat edinme uygulamasının kendi başına bir kurum olarak geliştiğini, bazı kabilelerde evlat edinme insani nedenlerle yapılırken, bazılarında kişisel ve maddi çıkarlar arandığını ifade eder (Caferoğlu’ dan akt. Özbay, F., 1999).

Buna göre; Türklerde çocuklara yönelik alınan tedbirlerin izleri Orhun yazıtlarına kadar uzanırken Selçuklular, Osmanlı ve Cumhuriyet döneminde ise sosyal hizmet müesseseleri aracılığıyla çocukların bir aile yanına yerleştirildiği görülmektedir (Türkmen, 1987).

Osmanlı Devleti'nde korunmaya muhtaç çocuklar için uygulanan evlat edinme uygulaması, geçici bir yerleştirme olması, miras hakkı olmaması ve babalık gibi yönleriyle modern uygulamalardan ayrıldığından modern evlat edinme uygulamasından farklı olup, bir koruyucu aile uygulaması olarak adlandırılır (Bay, 2014). Farklı uygulamalar olmasında büyük etkenlerden biri de türklerde islamiyete geçiş olarak bahsedilebilir. Kur'an'da Şûrâ Suresi'nin 49 ve 50. Ayetlerinde her ailenin çocuk sahibi olamayacağı belirtilmiştir. Ayetlerde; "Allah, dilediğine kız çocukları verir, dilediğine erkek; dilediğine hem erkek hem kız verir, dilediğini de çocuksuz bırakır" yer almakta, bir kimsenin çocuk sahibi olup olamayacağı Allah' ın takdirine bağlıdır. Çocuk sahibi olamayan aileler için evlat sahibi olmak her ne kadar bir ihtiyaç olsa da soyların birbirine karışmaması ve nesebin (biyolojik soyun) korunması önemli buyrulmuştur. Bu yasak ile ilgili ilk uygulama Hz. Muhammed' in daha önce evlat edindiği Zeyd bin Harise olmuş, Ahzap suresi, 4. ve 5. ayetlerde "...evlatlıklarınızı da gerçek oğullarınız yapmamıştır ..." ve "evlatlıklarınızı babalarının soy adlarıyla anın. Eğer onların babalarını bilmiyorsanız o zaman kendileri sizin din kardeşleriniz ve dostlarınızdır..." gibi sözlerle bir çocuğa asıl babasının dışında başka birinin adıyla çağırmanın yasaklandığı bildirilmiştir (Acar, 2019). Evlatlık konusunda yukarıda nakledilen ayetlerden evlat edinmenin yasaklanmasına dair bir yaklaşım olmayıp çocukların neseplerinin karışmaması ve korunması hedeflenmiştir. Mahremiyet sorunu ile ilgili olarak Hz. Peygamber Sehleye evlatlığı bırakın demek yerine süt emzirmeyle çözme yoluna gitmiştir (Buhari ve Müslim' den akt. Alkış ve Ünalın, 2022).

Osmanlı Devleti'nde sosyal politikalara ilişkin işleyişin birçoğu ağırlıklı olarak devlet dışında örgütlenmiş vakıf, dernek ve tarikatlarla gerçekleştirilmiştir (Işıkcı, 2017). Osmanlı döneminde savaş sonrası kimsesiz çocuklara bakmak maksadıyla II. Andülhamit Döneminde Darülhayr-ı Ali, daha sonra İttihat ve Terakki döneminde Darüleytamları açmıştır. Kurumsallaşma yolunda Himaye-i Etfal Cemiyetinin (Türkiye Himaye-i Etfal Cemiyeti Nizamname-i Esasisi) yerelde 1908' de Kırklareli' nde, 1917' de İstanbul' da ve 1921 yılında Ankara' da ulusal düzeyde örgütlendiği bilinmektedir. Himaye-I Etfal Cemiyeti Çocuk Misafirhanesi Talimatnamesinde; özellikle evlatlık ve ııarak olarak verilecek çocukların durumunun vurgulandığı görülmüştür. Kuruluş maksadının yeterince anlaşılması itibariyle o dönemde yoksulluk, savaşlar ve beraberinde getirdiğı sonuçlar sebebiyle ortaya çıkan korunmaya muhtaç çocuklar sorununu çözmeye yöneliktir.

Türkiye Cumhuriyeti Çocuk Esirgeme Kurumu 1935 yılında kabul edilen Anayasasıyla çocuklara yönelik hizmetler çeşitlenmiş, siyasi rejimin etkisiyle geçici olarak 1961 yılında Sağlık ve Sosyal Yardımlar Bakanlığı'na geçirilmiş; süreçte 1963'te kurulan Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu ismiyle varlığını sürdürmüştür. 1991 yılında Başbakanlığa bağlanarak Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu olarak hizmet sunmaya başlamıştır (Çavuşlu, 2005). SHÇEK Genel Müdürlüğü, 2011 tarihli ve 633 Sayılı KHK ile kapatılmış; önceki yapıda mevcut olan daire başkanlıklarının, genel müdürlük olarak yeniden yapılandırılmasıyla bakanlık çatısı altına alınmıştır (Işıkçı, 2017). Cumhuriyetin ilk yıllarında evlat edinme sözleşmesi ile evlat edinme işlemleri yürütülürken süreçte ise mahkeme kararıyla 743 sayılı Türk Kanunu Medenisinin (Mülga Medeni Kanun) ile birlikte mahkeme kararıyla gerçeklemeye başlamıştır.

İlk çağlarda çocuğun korunması ailenin sorumluluğunda iken zaman içinde bu konudaki sorumluluk, toplumsal kurumlar ve devletlere doğru kayma göstermiştir (Işıkçı, 2017). Evlat edinme kurumunun da bu doğrultuda bir değişim gösterdiği görülmüştür.

1.1.3. Evlat Edinmede Yasal Mevzuat

Evlat edinmenin, çocuğu koruyan yapısı uluslararası alanda öneminin artmasına ve uluslararası sözleşmelerle düzenlenmesine de yol açmıştır. Bu sözleşmelere 24 Nisan 1967 tarihli Evlat Edinmeye İlişkin Avrupa Sözleşmesi, 1989 tarihli Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi, 1993 tarihli Çocukların Korunması ve Ülkelerarası Evlat Edinme Konusunda İşbirliğine Dair La Hey Sözleşmesi ile 1996 tarihli Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi örnek gösterilebilir (Çağlayan Aygün, 2019).

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 03.12.1986 tarih ve 41/85 sayılı kararıyla kabul edilen “Çocuğun Korunması ve Esenliğine İlişkin Sosyal ve Hukuksal İlkeler Bildirisi” çocukları aile yanına yerleştirme ve evlat edinmeye de özel atıfta bulunmuştur. Süreçte çocuk hakları konusundaki en önemli sözleşme olan Çocuk Hakları Sözleşmesi ise Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 20.11.1989 tarih ve 44/25 sayılı kararı ile kabul edilmiş ve bu sözleşme 02.09.1990 tarihinde ise yürürlüğe girmiştir. Bu bağlamda edinme sistemini kabul eden ve/veya buna izin veren Taraf Devletler arasında “evlat edinme” çocuğun en yüksek yararlarının temel düşünce olduğunu kabul edilecek ve bir hak olarak gözetilecektir (BMÇHS).

Türk hukukuna bakıldığında, 743 sayılı Türk Kanunu Medenisinin (Mülga Medeni Kanun) yürürlüğe girmesiyle evlat edinme kurumuna yer verilmiş; evlatlık ilişkisinin kurulması, evlat edinme sözleşmesinin yapılmasına bağlı kılınmıştır. 01 Ocak 2002'de yürürlüğe giren yeni Türk Medeni Kanunu'nda (TMK) ise, Mülga Medeni Kanun'dan farklı

olarak sözleşmesel sistemden, karar sistemine geçilmiştir. Karar sisteminden kasıt, evlatlık ilişkisinin mahkeme kararıyla birlikte kurulmasıdır. Karar sistemini benimsenmesiyle; TMK’da, evlatlık ilişkisinin kurulacağı şekil, mahkemenin devreye girmesi ve küçüklerin evlat edinilmesinde altsoyun bulunmaması şartının aranmaması gibi hususlar öne çıkmaktadır. (Akipek, 2019). TMK ile birlikte 3829 sayılı Küçüklerin Evlat Edinilmesinde Aracılık Faaliyetlerinin Yürütülmesine İlişkin Tüzük kapsamında evlat edinme kararı verilmektedir. Ülkelerarası evlat edinme işlemleri ise ilgili Tüzük ile 5/4/2004 tarihli ve 2004/7087 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile onaylanan Çocukların Korunması ve Ülkelerarası Evlat Edinme Konusunda İşbirliğine Dair Sözleşme hükümlerine uygun olarak yürütülür. Aracı kurum, ilgili hükümler doğrultusunda Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığıdır. Ancak aracı kurum olmaksızın kişi/eşlerin Türk Medeni Kanunu’nda gerekli şartları taşımaları durumunda kişiler arası evlat edinme yoluyla da evlat edinebilmesi mümkündür (Çağlayan Aygün, 2019).

Türkiye’de evlat edinme; kurumdan evlat edinme ve kişilerarası anlaşma yoluyla yapılabilmektedir. Evlat edinmede evli olma şartı bulunmamakta olup ancak evlilik birlikteliğindeki kişiler birlikte evlat edinebilmektedir. Evli olmayan kişilerin otuz yaşını doldurmuş olması, evli olan kişilerin ise en az 30 yaşında olmaları veya en az beş yıllık evli olmaları gerekmektedir. Burada evli diğer eşin ayırt etme gücünden sürekli olarak yoksunluğu veya iki yılı aşkın süreden beri nerede olduğunun bilinmemesi ya da mahkeme kararıyla iki yılı aşkın süreden beri eşinden ayrı yaşamakta olması yüzünden birlikte evlat edinmesinin mümkün olmadığı hallerde tek başına evlat edinme de mümkündür. Ana-babasının rızasının alınması koşuluyla bir yıl süreyle bakılmış ve eğitilmiş olması koşuluyla evlat edinme gerçekleştirilebilmektedir. Ana-baba rızasının alınmadığı hallerde mevcuttur. İlk olarak küçüğün biyolojik ailenin kim olduğu veya uzun süreden beri nerede oturduğu bilinmiyorsa veya ayırt etme gücünden sürekli olarak yoksun bulunuyorsa, ikinci olarak da küçüğe karşı özen yükümlülüğünü yeterince yerine getirmiyorsa rıza aranmaz (Türk Medeni Kanunu [TMK], 2001, m. 305-320).

Aile ve Sosyal Hizmetler aracılığıyla evlat edinmede söz konusu küçükler hakkında 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu kapsamında bakım tedbiri alınmakta, evlat edinme temsil edilebilmesi için kayyım ya da gerekli hallerde vasilik kararı alınmaktadır (ÇKK, md.5).

1.2. Evlat Edinme Süreci ve Ailelerin Deneyimleri

Devlet korumasındaki bir çocuğun evlat edinilmesi süreci; kuruma başvuruda bulunma, başvuruların incelenmesi, sıraya alınması, küçüğün yerleştirilmesi, izleme süreci ve evlat

edinme işleminin tamamlanması olarak sıralanmaktadır. Evlat edinmek isteyen aileler birbirinden farklı deneyimler elde etmektedir.

1.2.1. Evlat Edinme Öncesi Dönemin Etkileri

Bireylerin çocuk sahibi olma motivasyonu, yaşadıkları toplumun; kültürü, yapısı, bireylerin aile yapısı, kişisel düşünceleri, sosyoekonomik ve eğitim seviyesi gibi çeşitli değişkenlere göre değişkenlik gösterebilmektedir. Toplumun kültürünü, yapısını ve bireylerin düşüncelerini şekillendiren toplumsal süreçler bulunmaktadır (Duran ve Çevik, 2023). Bununla birlikte bireylerin çocuk sahibi olmaya karar vermeleri ise fizyolojik bir dizi uygunluğu gerektirmektedir. İstedikleri halde çocuk sahibi olamayan çiftlerde ilerleyen süreçte maddi ve manevi yıpratıcı süreçler yaşanmaktadır.

İnfertilite (halk dilinde kısırlık) tıbbi, psikiyatrik, psikolojik ve sosyal yönleriyle psişik travmaya neden olan bir kriz durumu olarak tanımlanabilir. Üreme tekniklerindeki gelişmeler, hastalara bir yönüyle umut olurken, diğer yandan üzüntü, kontrol kaybı, damgalanma gibi sonuçlara sebebiyet vermektedir (Keskin ve Gümüş, 2014). Uzun süre biyolojik olarak çocuk sahibi olamama durumu evlat edinme seçeneğini gündeme getirebilmektedir. Sahadan edinilen bilgilere göre ebeveynlerin evlat edinme talebinde bulunma nedenleri, neredeyse tamamı denebilecek oranda biyolojik olarak çocuk sahibi olamamalarından kaynaklanmıştır. Evlat edinme kararı veren ve kurumdan evlat edinme sürecini deneyimleyen ebeveynler, bir dizi kurumsal prosedürü tamamladıktan sonra bir çocuk ile yaşamaya başlayabilmektedir (Zehir, 2024).

1.2.2. Başvuru Dönemi

Başvuruda bulunmak isteyen kişi/eşlerin ikamet ettikleri yer ve uyruğu başvuru süreci şekillendirmektedir. Buna göre; Yerleşim yeri Türkiye’de olan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları, yerleşim yerlerindeki Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüklerine, Yerleşim yeri yurt dışında olan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları ile yabancı ülke vatandaşları, kabul eden Devletin merkezi makamına, Türkiye’de bir yıldan fazla süreyle oturma izni almış yabancı ülke vatandaşları, Merkezi Makam olan Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’ na gönderilmek üzere bulundukları yerin Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne yazılı başvuruda bulunurlar.

Başvuru sahipleriyle evlat edinme biriminde görevli sosyal çalışma görevlisi ile ön görüşme gerçekleştirir. Gereken koşullar ve ön bilgilendirmenin ardından başvuru alınır ve adaylara talep edilen evrakların tamamlaması için iki ay süre tanınır. Evraklarını iki ay

içerisinde tamamlamayanların başvuruları işleme alınmaz (Küçüklerin Evlat Edinilmesinde Aracılık Faaliyetlerinin Yürütülmesine İlişkin Tüzük [Tüzük], Madde 5)

Evlat edinmek üzere başvuran kişi veya eşlerden istenen belgeler şu şekildedir; “ a) Nüfus müdürlüğü tarafından düzenlenen nüfus olayı kayıt örneği, b) Başvuran ve birlikte yaşadığı aile fertlerinin 25/5/2005 tarihli ve 5352 sayılı Adli Sicil Kanunu kapsamında yer alan silinmiş kayıtlar da dâhil sabıka kayıtları, c) Mal varlığını, gelir ve sosyal güvenlik durumunu gösterir belgeler, ç) Kimlik Paylaşımı Sisteminden belge üretebilen muhtarlıklardan veya nüfus müdürlüklerinden alınacak yerleşim yeri belgesi, d) Öğrenim durumunu gösterir belge, e) Fiziksel, zihinsel ve ruhsal bir engelinin, sürekli bakımı gerektiren, bulaşıcı veya süregelen bir hastalığının bulunmadığını, ayrıca alkol veya uyuşturucu madde bağımlısı olmadığını belirten sağlık kurulu raporu, f) Türkiye’de yaşayan yabancı ülke vatandaşlarından veya yurt dışında yaşayan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarından oturma izin belgesi ve küçüğün kabul eden ülkeye girmesine ve orada sürekli ikametine izin verildiğine veya verileceğine dair belge (Tüzük, Madde 6).” Buna ek olarak görevli sosyal çalışma görevlisi incelemede karar vermeye yardımcı olacak her türlü belge talep edilmektedir (Tüzük, Madde 7/3).

Mülga durumda olan 01.08.2002 tarihli Evlat Edinme Yönergesi’ nde; başvuru koşullarına ek olarak evlat başvuru sahiplerinden istenen birtakım özellikler bulunmaktaydı. Bunlar; “a)Tutarlı, dengeli, çocuğa yeterli sevgi verebilecek kişilik yapısında olması, b)Sosyal ilişkiler açısından toplumun norm ve değerlerine aykırı düşmeyecek özellikler taşıması, kişilik kıyafeti, yaşam tarzıyla çağdaş görgü ve Atatürk ilkeleri ve inkılaplarının yaşamında uyumlu olabilecek düzeyde yapısına sahip olması, c)Evlat edinilecek çocuk ile evlat edinecek kişi arasında en fazla 40 yaş farkının olması, (Evlat edinecek aile ise, çocuk ile evlat edinecek aile arasındaki yaş farkı, yaşı küçük olan eş esas alınarak belirlenir. Sağlık ve benzeri nedenlerden dolayı birden çok aileye teklif edildiği halde kabul edilmeyen çocuklar için bu yaş farkı dikkate alınmaz. Eşler arasında veya eşlerden birinin yaş ortalamasına da dikkate alınarak sosyal hizmet uzmanının uygun göreceği yaş grubundan çocuk yerleştirilir.) d)Evlat edinenin çocuğun bakım ve eğitimini sağlayabilecek yeterli gelir düzeyine, sosyal güvenlik hakkına (sosyal hizmet uzmanı sadece eşlerden birinin belgesini yeterli bulabilir), uygun çevre ve yaşam koşullarına sahip olması, e)Evlat edinenin çocuğun sosyo-kültürel gelişimini sağlayabilecek kültürel özelliklerde ve en az ilkokul mezunu olması, f)Evlat edinenin fizik ve ruh sağlığı açısından çocuğa bakabilecek durumda olması, çocuğu toplum içinde psiko-sosyal açıdan mağdur edecek her hangi bir özelliğinin olmaması, g)Çocuğun toplum içerisindeki alacağı konumun olumsuz etkileyecek her hangi bir suçtan ve yüz kızartıcı bir suçtan ceza almamış olması,” şartlarıydı.. (Evlat Edinme Yönergesi (Mülga), Madde 13). Yönergenin 2018 yılında kaldırılmasının

ardından; yeni bir mevzuat çalışması halen yapılmamıştır. 40 yaş ve üzerinin bebek evlat edinebilmesinin önünü açan bu uygulamayla birlikte evlat edinme hizmetine belirsiz bir yön çizmiştir. Bu konuda da Tüzük’ te doğrudan uygulanacak ilgili bir hüküm bulunmamaktadır. Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüklerinin yetkisiyle başvurular alınmakta ve sosyal inceleme süreci başlatılmaktadır.

1.2.3. Sosyal İnceleme Süreci

Sosyal inceleme süreci, başvuru sahiplerinden talep edilen evrakların incelenmesi, hane ziyaretleri ve varsa birlikte yaşadıkları başka kişilerin kişilik, eğitim, kültürel özellikleri, ekonomik güçleri, sağlık durumları, aile bireylerinin birbirleriyle ve çevreleri ile olan ilişkileri, küçükten beklentileri, evlat edinmeye bakış açıları, bakım, eğitime ve yetiştirme konularına yaklaşımları, evlat edinmek istedikleri küçüğün özellikleri, başvuru sahiplerinin veya varsa altsoylarının tavır ve düşüncel eri en az beş görüşme sonucu değerlendirilerek kapsamlı bir sosyal inceleme raporu ile tamamlanır. Başvuru sahipleri belgelerin tesliminden itibaren en geç altı ay içinde yerleşim yerlerinde ziyaret edilerek haklarında sosyal inceleme başlatılır. Ancak başvuruların yoğun olduğu İl Müdürlüklerinde bu süre, altı ay daha uzatılabilir (Tüzük, Madde 7/3). Sosyal inceleme sonucunda başvurusu uygun bulunan ailelere bu yazılı olarak bildirilir.

1.2.4. Sıraya Alma ve Bekleme Süreci

Evlat edinme başvurusu onaylanan kişi/eşler müracaat tarihine göre sıraya alınır. Tüzük’ te kişi/eşlerin sıraya alınmasıyla ilgili bir madde bulunmasa da işleyiş olarak Mülga Yönerge’nin 16. Maddesinde yer alan” müracaat tarihi” esas alınmaktadır.

Tüzük’ te (Madde 10) “*Küçüğün yaşı, cinsiyeti, sağlık durumu, varsa kardeşi ile birlikte istenmesi gibi özellikler sıralamayı belirlemede dikkate alınır. (2) Evlat edinilecek küçüğün, varsa kardeşi ile birlikte evlat edindirilmesine, bunun mümkün olmaması durumunda birbirlerine yakın yerleşim yerlerinde bulunan ve birbirleriyle görüştürebilecek kişi veya eşlerin yanına yerleştirilmelerine özen gösterilir. Kardeşi olan küçükleri birlikte evlat edinmek isteyenler için sıralamaya bağlı kalınmayabilir*” ibare yer almaktadır. Burada çocuğun üstün yararının gözetildiği, sıradaki aile yerine çocuk ya da kardeşler için en uygun ile eşleşmenin sağlandığı görülmektedir.

Sırası gelen kişi/eşlere Geçici Bakım Sözleşmesi ile çocuk teslimi yapılır ve izleme süreci başlar. Tüzük’ te kişi/eşlere teklif edilebilecek çocuk sayısı ile ilgili bir madde bulunmasa da işleyiş olarak Mülga Yönerge’nin. 18. Maddesinde en fazla üç çocuk görülebileceği esas

alınmaktadır. Geçerli bir mazeret olmaksızın teklif edilen üçüncü çocuğu almayan kişi/eşlerin sıraları iptal edilir.

1.2.5. Evlat Edinme İzleme Süreci

Geçici Bakım Sözleşmesi ile evlat edinilecek küçük, en az bir yıl süreyle bakım ve eğitimi için uygun görülen kişi veya eşlerin yanına yerleştirilir (Tüzük, Madde 11). İzleme süreci başlayan küçüğün evlat edinecek kişi veya eşlerin küçüğü eğitme yeteneği, aile ilişkileri, sağlığı, küçükle olan ilişkilerindeki gelişmeler ile sosyal ve ekonomik koşullarındaki değişimler yönünden sosyal çalışmacılarca izlenir ve izleme sonuçları üçer aylık dönemler halinde rapora bağlanır. Evlat edineceklerin altsoyu varsa, raporda onların da küçük ile ilgili tavır ve düşünceleri değerlendirilir. Evlat edineceklerin küçüğe karşı tutum ve davranışları Kurum tarafından denetlenir. Gerektiğinde danışmanlık ve rehberlik hizmeti de verilir.) Bir yıllık izleme süresi sonunda sosyal inceleme raporunu da içeren dosya bir ay içinde hazırlanır. Evlat edinecekler, geçici bakım sözleşmesi süresi içinde, küçükle birlikte yurtdışına çıkmadan önce İl Müdürlüğüne bilgi verirler. Bu bilgi İl Müdürlüğünce Merkezi Makama iletilir. Merkezi Makam tarafından da gidilen ülkenin merkezi makamı ile iş birliği yapılarak izleme sürdürülür. İzleme süresi sonunda düzenlenen sosyal inceleme raporuna dayalı olarak veya itiraz üzerine komisyon tarafından karar verilerek evlat edinme talepleri uygun görülenlere, sonuç ve evlat edinme kararı alınması için mahkemeye başvurmaları gerektiği hususu İl Müdürlüğünce yazılı olarak bildirilir. Ancak izleme süresi sonunda düzenlenen sosyal inceleme raporuna göre evlat edinmeleri uygun görülmeyenlerin talepleri reddedilir. Ret kararına yazılı bildirim tarihinden itibaren onbeş gün içinde İl Müdürlüğü nezdinde itiraz edilebilir. İtiraz komisyon tarafından görüşülerek en geç bir ay içinde kesin olarak karara bağlanır. Komisyonca evlat edineceklerin uygun bulunmamaları durumunda küçük geri alınır. (3) Geçerli bir mazeret olmaksızın yazılı bildirim tarihinden itibaren iki ay içerisinde evlat edinme kararı almak üzere mahkemeye başvurulmaması halinde, İl Müdürlüğünce küçüğün geri alınmasına karar verilir. (4) Geçici bakım sözleşmesi süresi içerisinde, ebeveynlik sorumluluğunun yerine getirilmediğinin sosyal inceleme raporuyla saptanması durumunda, sürenin dolması beklenmeksizin de küçük geri alınabilir (Tüzük, Madde 12-13).

Evlat Edinmenin gerçekleşebilmesi için küçüğün ana ve babasının rızası gerekmektedir. Bu kişilerarası anlaşma ile evlat edinilen küçüklerde rıza kararı, hakkında 5395 sayılı ÇKK kapsamında bakım tedbiri alınacak küçüklerde de rıza veya bazı hallerde rıza aranmama yoluyla olabilir. Hakim Geçici Bakım Sözleşmesi sürecinde hakkında bakım tedbiri bulunan küçüğün evlat edinme davasında küçüğü temsil etmek üzere kayyım talebinde bulunabilir. Kurumdan

evlat edinmelerde hâkimin kayyım talebi doğrultusunda Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü'nce görevlendirilecek bir görevli hakkında kayyım kararı alınır.

Evlat edinme hizmeti ile ilgili hukukta rıza konusunda çok sayıda çalışma ve görüş bulunmaktadır. Küçüğün doğumundan 6 hafta sonra verilebilen rıza kararı; TMK (md. 309)'da- Evlat edinme, küçüğün ana ve babasının rızasını gerektirir. Rıza, küçüğün veya ana ve babasının oturdukları yer mahkemesinde sözlü veya yazılı olarak açıklanarak tutanağa geçirilir. Verilen rıza, evlat edinenlerin adları belirtilmemiş veya evlat edinenler henüz belirlenmemiş olsa dahi geçerlidir. 2. Zamanı Madde 310- Rıza, küçüğün doğumunun üzerinden altı hafta geçmeden önce verilemez. Rıza, tutanağa geçirilme tarihinden başlayarak altı hafta içinde aynı usulle geri alınabilir. Geri almadan sonra yeniden verilen rıza kesindir. Ana- babasının rızasının aranmadığı hallerde vardır. Bunlardan ilki; kim olduğu veya uzun süreden beri nerede oturduğu bilinmiyorsa veya ayırt etme gücünden sürekli olarak yoksun bulunuyorsa, ikincisi ise; küçüğe karşı özen yükümlülüğünü yeterince yerine getirmiyorsa şeklindedir. Küçük, gelecekte evlat edinilmek amacıyla bir kuruma yerleştirilir ve ana ve babadan birinin rızası eksik olursa, evlat edinenin veya evlat edinmede aracılık yapan kurumun istemi üzerine ve kural olarak küçüğün yerleştirilmesinden önce, onun oturduğu yer mahkemesi bu rızanın aranıp aranmamasına karar verir. Diğer hâllerde, bu konudaki karar evlat edinme işlemleri sırasında verilir. Ana ve babadan birinin küçüğe karşı özen yükümlülüğünü yeterince yerine getirmemesi sebebiyle rızasının aranmaması hâlinde, bu konudaki karar kendisine yazılı olarak bildirilir. (TMK, Madde 309-312)

1.2.6. Mahkeme Süreci ve Vaka Kapama

Evlat edinme davası sonrasında, evlat edinme işleminin tamamlanması ve nüfusa kayıt işlemleri; 25/4/2006 tarihli ve 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanununun 29 uncu maddesi hükmü gereğince evlat edinme kararı mahkeme tarafından on gün içinde o yerin Nüfus Müdürlüğüne bildirilir. Evlat edinme olayı aile kütüklerine tescil edilir ve evlat edinilenin kaydı evlat edinenin aile kütüğüne taşınır. (2) İl Müdürlüğü, Kimlik Paylaşımı Sisteminden veya nüfus idaresinden temin edeceği nüfus olayı kayıt örneğini evlat edinme dosyasına koyar ve evlat edinme işleminin tamamlanmasına ilişkin belgeyi en geç bir ay içerisinde Kuruma gönderir (Tüzük, Madde 14).

Evlat Edinmenin kararının kesinleşmesi ve nüfusa tescil işlemlerinin ardından küçüğün bakım tedbiri kaldırılır. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü'ne gönderilmek üzere vaka kapatma formu ve evlat edinilen ve evlat edinen/edinenlerin dosyaları arşivlenir.

1.3. Evlat Edinme Sonrası Süreç ve Ailelerin Deneyimleri

Evlat edinme, güçlü şekilde benimsenmiş görüşler ve duygulardan oluşmaktadır. Çocukların bir ebeveyn grubundan diğerine kalıcı olarak aktarımı söz konusudur. Bu durum, çocukların hayatları boyunca biyolojik aileleri ve evlat edinen aileleri için karmaşık ve derin ilişkiler kurmasına zemin hazırlamaktadır (Featherstone ve ark., 2018).

1.3.1. Evlat Edinmenin Sonuçları

TMK (Madde 314)' ya göre evlat edinmenin tamamlanmasıyla birlikte; *“Ana ve babaya ait olan haklar ve yükümlülükler evlat edinene geçer. Evlatlık, evlat edinenin mirasçısı olur ve evlatlık küçük ise evlat edinenin soyadını alır. Evlat edinen isterse çocuğa yeni bir ad verebilir. Ergin olan evlatlık, evlat edinilme sırasında dilerse evlat edinenin soyadını alabilir. Ayırt etme gücüne sahip olmayan küçüklerin nüfus kaydına, birlikte evlat edinmede ana ve baba adı olarak evlat edinen eşlerin adları; tek başına evlat edinmede ise ana veya baba adı olarak evlat edinenin adı yazılır. Evlat edinilen diğer kişiler hakkında, talepleri halinde bu hüküm uygulanır. Evlatlığın, miras ve başka haklarının zedelenmemesi, aile bağlarının devam etmesi için evlatlığın naklen geldiği aile kütüğü ile evlat edinenin aile kütüğü arasında her türlü bağ kurulur. Ayrıca evlatlıkla ilgili kesinleşmiş mahkeme kararı her iki nüfus kütüğüne işlenir. Evlat edinme ile ilgili kayıtlar, belgeler ve bilgiler mahkeme kararı olmadıkça veya evlatlık istemedikçe hiçbir şekilde açıklanamaz.”* Hükümleri hukuki bir sonuç olarak ortaya koyulabilir.

Ülkemizde evlat edinme hizmetleri Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından yürütülmekle birlikte, Türk Medeni Kanunu uyarınca evlat edinme doğrudan biyolojik anne/babanın rızasıyla da olabilmektedir. Bu tip doğrudan evlat edinmeler nedeniyle ülkemizde evlat edinilen çocuk sayısı tam olarak belirlenememektedir (Altınoğlu-Dikmeer ve ark., 2014). Sayıların belirlenememesi ve gizlilik ilkeleri nedeniyle sayıca çok araştırmaya konu olmaması, bu süreçte olumlu ya da olumsuz sonuçlara ulaşımı daraltmaktadır.

Ancak evlat edinme hizmetinin tamamlanmasının ardından ailelerin kurumla organik bir bağının kalmaması belirsiz bir süreç olarak tamamlanabilir. Yaşanan zorluklarda ailelerin destek alıp alamadıkları konusunda net veriler elde edilememektedir. Kamusal alanda evlat edinme ailelerinin sürekli denetlendiği bir süreç yaşanmamaktadır. Uzun vadeli takipler erken dönemde zorlukların yaşandığı evlat edinen ailelere destek olmak için hayati önem taşımamaktadır (Duncan ve ark., 2021). Evlat edinilmiş ve evlat edinilmiş çocukların yetişkinliğe kadar olan uzun vadeli sonuçlarını anlamak için daha fazla çalışmaya ihtiyaç vardır.

Ayrıca, evlat edinilmiş çocuklar için daha fazla kanıta dayalı programa ihtiyaç vardır (Fisher, 2016). Bununla birlikte aileler boyutunda da bu durum benzerlik taşımaktadır.

1.3.2. Çocuğa Evlat Edinme Bilgisinin Söylenmesi

Evlat edinme, güçlü şekilde benimsenmiş görüşler ve duygulardan oluşmaktadır. Çocukların bir ebeveyn grubundan diğerine kalıcı olarak aktarımı söz konusudur. Bu durumun, çocukların hayatları boyunca biyolojik aileleri ve evlat edinen aileleri için karmaşık ve derin ilişkiler kurmasına zemin hazırlamaktadır (Featherstone ve ark.,2018). Bir çocuğun biyolojik ebeveynleri hakkında bilgi sağlamanın, çocuğu evlat edinmenin anlamı konusunda şaşırtacağı veya çocuğun öz saygısını düşüreceği görünmemekte ancak onları bilişsel yeteneklerinin erişemeyeceği anlayış düzeylerine de taşımayacaktır (Wrobel ve ark. 1996).

Gürel (2025)' in evlat edinildiğini yetişkinlik çağında öğrenen bireylerin deneyimlerini konu alan araştırmasında; evlat edinildiğinin söylenmesinin ardından muhtemel 7 temel sorundan bahsetmiştir. Bunlar; kayıp, reddedilme, utanç ve suçluluk, yas, kimlik, yakınlık ve hakimiyet ve kontroldür. Evlat edinen ailelerin bazıları kendi sosyal kabulleri ya da çocuklarının etiketlenme ve damgalanma korkuları gibi nedenlerden dolayı evlat edinme sürecini paylaşmayı tercih etmemekte; biyolojik ailelerin varlığının kendilerine veya çocuklarına zarar vereceği endişesini taşımaktadır. Biyolojik bağlara değer veren bir toplumda Evlat edinen ebeveynler damgalayıcı tutum ve davranışlara da maruz kalabilmektedirler (Brabender ve Fallon, 2013).

Evlat edinilmiş bir yetişkin olan TEDx konuşmacısı Ruth Monning (2022), kendi deneyimlerinden yola çıkarak, toplum ve kanun yapıcılar tarafından fark edilmeyen evlat edinme olgusunu, çocuk perspektifinden değerlendirmiş; gizliliğin ortadan kaldırılmasını savunmuş, yaşanan problemlerin çoğunun evlat edinilmenin konuşulmamasına bağlamıştır.

Evlat edinilenlerin psikiyatrik bozukluklar yaşama, ruh sağlığı hizmetleriyle temas kurma veya bir psikiyatri hastanesinde tedavi görme riski, evlat edinilmeyenlere göre yaklaşık iki kat daha yüksektir. Dikkat eksikliği/hiperaktivite bozuklukları, anksiyete bozuklukları, davranış bozuklukları/karşı gelme bozuklukları, depresyon, madde kullanım bozuklukları ve psikozlar için yüksek risk oluşturmaktadır (Behle ve Piquart, 2016). Bu bağlamda evlat edinildiğinin uygun yaş aralığında, profesyonel destekle söylenmesi çocuğun yaşayacağı muhtemel sorunları en aza indirecektir.

1.4. Evlat Edinme ve Sosyal Hizmet Mesleği

Sosyal hizmet, bir meslek olarak başlangıcından itibaren çocuklar ve ailelerle güçlü bir ilişki geçmişine sahiptir (Petr, 2003). Sosyal çalışmacılar, evlat edinme politikalarında merkezi bir yol oynar. Çocuk için bakım işlemleri başlatma, bir bakım planı olarak evlat edinmeyi önerme, evlat edinen kişi/eşleri değerlendirme, çocukları eşleştirme ve evlat edinme sonrası destek sağlama süreçlerinde etkin rol oynarlar. (Featherstone ve Mills, 2018).

Kirk' in 1964' te evlat edinen ebeveynlik üzerine çığır açan çalışmasından ve onun "farklılıkların kabulü" paradigmasından bu yana uzun bir yol kat edilse de evlat edinen aileler hala refah hizmetlerinin kapsamına yerleştirilmekte ve bu aile tipi rehabilitasyon ve sosyal reforma ihtiyaç duyan özel bir durum olarak ele alınmaktadır. Bu yerleştirme, bir dereceye kadar, evlat edinen aile üyelerinin ailelerini kurarken karşılaştıkları özel koşullara yanıt veren ihtiyaçlarıyla oluşmaktadır. Ayrıca, kan bağının önceliğine ve aile oluşumunun temeli olarak kan bağlarının baskınlığına yönelik kültürel bir önyargıyla da sürdürülmekte olan evlat edinme hizmeti; evlat edinen ailelerle olan ilişkiyi, istemeden de olsa uzmanlaşmış müdahaleye ihtiyaç duyan sorunlu bir aile formu olarak damgalama eğiliminde sokmaktadır. Öte yandan, evlat edinmenin benzersiz yönlerinin varlığı göz ardı edilemez boyuttadır. Böyle bir değerlendirme, evlat edinmenin bir aile biçimi olarak doğası gereği olumlu yönlerini kabul eden ancak sorunlar ortaya çıktığında müdahalenin nasıl etkili bir şekilde gerçekleştirebileceğini belirlemeye çalışan ince bir denge eylemi gerektirir (March ve Miall, 2000). Evlat edinmenin benzersiz yönlerine bağlı olarak birtakım sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Bunlardan biri de evlat edinme sürecinde uzun bekleme süreleri, biyolojik ebeveynlerin kararlarından vazgeçmeleri, eşlerden birinin zaman zaman tereddüte düşmesi, sosyal çevrenin baskısı gibi durumlardır (Brabender ve Fallon, 2013).

Evlat edinmedeki sayının azlığına paralel olarak, ülkemizde araştırma bağlamında da evlat edinme ihmal edilmiş bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Az sayıda da olsa, sosyal hizmet ya da yasal haklar ve düzenlemeler açısından evlat edinme ele alınırken, ruh sağlığı alanında yeterince ilgi görmemiştir (Altınoğlu ve ark., 2014)

Toplumdaki ihtiyaç sahiplerine destek olmak ve profesyonel hizmet vermekte sorumlu sosyal hizmet disiplini de bu sisteme etkili müdahale yollarını geliştirme çabasıdadır (Mavili Aktaş, 2004). Sosyal hizmet ve sosyal çalışmacılar uzun eski zamanlardan bu yana ailelerle ilgilenmektedir. Tarihsel olarak, ailelerle yapılan sosyal hizmet yaklaşımları incelendiğinde; çoğu bireysel patoloji ve problem çözmeye odaklanmıştır. Bir aile üyesinin sorunlarını aile

işlevsizliğinin belirtileri olarak görmüştür. Buna karşın, sosyal hizmete yönelik diğer yaklaşımlar büyüme, işlev ve iyileşmeye odaklanmıştır (Early ve GlenMaye, 2000).

Sosyal hizmet uzmanının/sosyal çalışmacının; ailenin sosyal, kültürel ve ekonomik durumlarını inceleyerek, üyelerin özelliklerini belirleme, işleyişlerini sosyal çevreleri ile el alma ve kendi içinde yaşadıkları dünyalarını anlama görevleri bulunmaktadır. Her aile bir sistem olarak değerlendirilmektedir (Koşar, N., 1992’ den akt. Arslan, K., 2021).

Sosyal hizmet aile sisteminin yaşam içindeki doğal sürecini anlayarak bu sürece katılım sağlar. Aile sistemi içindeki bütün sistemlerle ilişkiye geçmek, onların kapasitelerini anlamak ve kendilerinde var olan kaynakları harekete geçirmek üzere iş birliği yapmak ve uygun değişiklikleri kendi özgür seçimleriyle yapmalarını desteklemek, kolaylaştırmak sosyal hizmet aile yaklaşımının temel hedefidir. Bu tarz müdahalede iyileştirme olduğu kadar önlemenin de varlığı sonucuna varılır (Mavili Aktaş, 2004). “Sosyal hizmette sistem yaklaşımı; aileyi çevresi ve aile üyeleri arasındaki etkileşimle kavramsallaştırarak, aileyi alt sistemleri ile birlikte bir bütün olarak değerlendirmektedir. Yaklaşım göre aile alt sistemleri; birey alt sisteminin yanı sıra ebeveyn alt sistemi, kardeş alt sistemi, eş (karı-koca) alt sistemi gibi sistemleri barındırmaktadır (Duyan’ dan akt. Afyonoğlu ve ark., 2021)”. Aile sistemi bağlamında evlat edinme konusuna değinecek olursak; eş alt sisteminde eşlerin biyolojik çocuk sahibi olamamanın ardından birbirleriyle kurdukları iletişim, evlat edinme konusundaki istek ve motivasyonları, birlikte başvurusunda bulunmaları eş alt sistemini oluşturmaktadır. Eşlerin evlat edindikten sonraki çocuklu yaşama geçişte ana-babalık rolleriyle birlikte gerçekleşen yeniden yapılandırma süreci ebeveyn alt sistemini, Her eşin evlat edinme sürecinde yaşadığı süreçleri, evlat edinmeye dair düşünceleri, bu süreçleri hikayesel anlatımlarla ifadeleri, benlik farklılaşmaları ise bireysel alt sistemi oluşturur.

Toplum içinde yaşayan aile hem içindeki üyeleri hem de dışındaki büyük sistemle karşılıklı bağılıkları onu bir bütün olarak ayakta tutar. Bu ilişki dış sistemde meydana gelen değişikliklerin aile sistemine de yansımaya zemin hazırlar. Bu çerçevede aileyi kapalı bir sistem olarak değerlendirmekle birlikte gerçekte ailenin içinde bulunduğu toplumda açık bir sistemdir (Mavili Aktaş, 2004). Bu bağlamda evlat edinme kavramı sistemler arası etkileşim sağlayan bir etkidir. Ailenin açık bir sistem oluşu ile birlikte evlat edine aile sistemine dahil olabilmektedir.

Homeostazi kavramı; aile sisteminin bir dengesinin var olduğunu belirtir. Bu denge ile aileler gündelik yaşamlarının getirdiği değişimlere yanıt vermekte, uzun dönemde geleceklerini planlayabilmekte ve bu değişimlerle birlikte değişmektedirler. Dengenin bozulması

durumunda aile sisteminin işlevselliğinin olumsuz etkilenebildiği, bir denge bulabilmek için kurallarını ya da dinamiklerini var olan yeni duruma ve koşullara uyarlaması gerekebilmektedir. “Morfogenesis” kavramı, değişen gereksinimler karşısında, aile sisteminin kendini uyarlama, yenileme ve geliştirme becerisidir. Tüm ailelerde değişmezliği korumak ve sisteme değişimi sokmak arasında değişken ve gergin dinamik söz konusudur. Sağlıklı bir aile sisteminde, hem homeostasis (denge), hem morfogenesis (değişim), hem de bu ikisi arasında bir denge olmalıdır (İlerisoy, 2012). Çocuk sahibi olmayan eşlerde bu durum, eş alt sistemlerini bozarak aile içi homeostazi etkilese de evlat edinmenin hayatlarına girmesi ile birlikte morfogenesis ile ebeveyn ve bireysel alt sistemlerinde aile amacının yeniden yapılandırıldığı, ebeveynlik rolleri ve bireysel deneyimlere bağlı yeni kazanımlar elde edildiği gözlenir.

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN YÖNTEM VE TEKNİKLERİ

Bu bölümde araştırmanın yöntem ve teknikleri üzerinde durulacaktır. İlk olarak araştırmanın konusu, amacı, önemi yer almakta; sonrasında araştırmanın modeli, verilerin toplanması ve analizine ilişkin bilgiler paylaşılmaktadır.

2.1. Araştırmanın Konusu

Evlat Edinme, evlat edinilen küçük ile evlat edinen kişi/aileler arasında mahkeme kararıyla kurulan bir soybağıdır. Evlat edinen kişi/eşler, biyolojik ebeveynlikten farklı ve zorlu yaşam deneyimleri, kazanımlar tecrübe etmektedir. Evlat edinme işleminin gerçekleşebilmesi için başvuru sahiplerinin birtakım yeterliliklerinin olması beklenmektedir. Evlat edinen aileler birtakım ön koşulların kabulü sonrası toplumsal, hukuki ve psikolojik olarak özel bir konumda yer almaktadır. Toplumsal ve kültürel bakış açısının çocuklu/çocuksuz yaşam ile ilgili kişi/eşleri doğrudan etkilediği bilinmektedir. Buna bağlı olarak kişi/eşlerin birbirinden farklı motivasyonlarla evlat edinme hizmet talebiyle başvuruda bulunması birtakım prosedürleri ve belirsiz bir bekleyiş sürecini kapsamaktadır.

Bu araştırmada evlat edinme öncesinde ve sonrasında yaşadıkları problemlerin belirlenmesi konu alınmıştır. Araştırmada; evlat edinen ailelerin süreçte yaşadığı problemlerin neler olduğu, çocuklu yaşama geçiş evreleri, mevzuat bağlamında yaşanan zorluklar ve evlat edinmenin sonuçlarına değinilmiştir. Çalışma bitiminde evlat edinme hizmetine ilişkin ailelerin yaşadıkları problemlerin belirlenmesine katkı sağlamak hedeflenmiştir. Araştırmanın sosyal hizmet alanına ve evlat edinme konusuna ilgi duyan profesyonellere katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, evlat edinme öncesi ve sonrası ailelerin karşılaştığı zorlukları ve deneyimlerini anlamak; evlat edinme süreci öncesi ve sonrasına ilişkin yaşantılarını derinlemesine incelemektir.

2.3. Araştırmanın Modeli

Araştırma, nitel yöntemle yürütülmüş fenomenolojik yaklaşım tercih edilmiştir. Nitel araştırmalar, olguların anlam boyutunu derinlemesine incelemeyi amaçlayan esnek ve yoruma açık araştırma desenleri sunar (Uğur ve Saylık, 2025). Fenomenolojik araştırma deseni,

olayların gerçekçi ve bütüncül biçimde araştırılması için olanak sunan bir desendir. Ele aldığı konuların bireysel tecrübeler aracılığıyla bilginin kavranmasına yardımcı olur (Tutar, 2023).

Evlat edinme; çocuğu, kişiyi ya da eşleri, geniş aileyi, sosyal çevreyi ve kurumları etkileyen ve bu etkilerle birlikte bir dizi aşamadan geçilmesi gereken, farklı deneyimlerin elde edildiği bir süreçtir. Bu süreç sırasında yaşanan deneyimlerin incelenmesinin gerektirdiği duygusal, fiziksel, toplumsal etkilerin varlığı ve gözlem olanağı; nitel yöntemin araştırma açısından en uygun yöntem olarak belirlenmesinde etkili olmuştur.

2.4. Örneklem Seçimi

Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemi ile evlat edinen 8 anne ve 8 baba olmak üzere toplam 16 kişiye ulaşılmıştır.

Araştırmaya dahil edilme kriterleri:

- Kurumdan evlat edinilmiş olma
- 5 yıldır evlat edinilmiş olma
- Evlat edinilen çocukla birlikte yaşıyor olma
- Evlat edinen çiftlerin birlikte yaşıyor olması

Tablo 2.1. Katılımcıların Sosyo-demografik bilgisi

Aile Kodu	Ebeveyn	Cinsiyet	Yaş	Öğrenim Durumu	Çocuk Cinsiyet	Çocuk Yaş
Aile1	Anne	Kadın	44	Lise	Erkek	8
Aile1	Baba	Erkek	51	Lisans	Erkek	8
Aile2	Anne	Kadın	45	Lise	Erkek	7
Aile2	Baba	Erkek	46	Lisans	Erkek	7
Aile3	Anne	Kadın	50	Lise	Erkek	9
Aile3	Baba	Erkek	50	Lise	Erkek	9
Aile4	Anne	Kadın	41	Lisans	Erkek	7
Aile4	Baba	Erkek	44	Lise	Erkek	7
Aile5	Anne	Kadın	46	Lisans	Erkek	7
Aile5	Baba	Erkek	46	Yüksek Lisans	Erkek	7
Aile6	Anne	Kadın	45	Lise	Erkek	9
Aile6	Baba	Erkek	48	Ön Lisans	Erkek	9
Aile7	Anne	Kadın	42	Lise	Kız	8
Aile7	Baba	Erkek	40	Lise	Kız	8
Aile8	Anne	Kadın	49	Lisans	Erkek	6
Aile8	Baba	Erkek	47	Lise	Erkek	6

Katılımcıların gizliliğini korumak adına isim bilgisi paylaşılmamış olup, haneye sırasıyla numara verilerek (X) anne katılımcılar (Anne X), baba katılımcılar ise (Baba X) olarak kısaltılmıştır. Yaşları 41 ve 51 arasında değişen grupta bir ailenin evlat edinmeden sonra biyolojik çocukları dünyaya gelmiştir. Yedi (7) ailenin birer çocuğu bulunmaktadır. Katılımcılardan 9 kişi lise, 1 kişi ön lisans, 5 kişi lisans ve 1 kişi yüksek lisans mezunudur. Evlat edinilen çocukların cinsiyetine bakıldığında, 2 çocuk dışında tüm çocuklar erkektir. Çocuklardan en küçüğü 6 yaşında en büyüğü ise 9 yaşındadır.

2.5. Verilerin Toplanması ve Veri Analizi

Veri toplama süreci etik kurulu alındıktan sonra 15.05.2025-11.07.2025 tarihleri arasında yapılmıştır. Araştırmaya iki evlat edinen aile ile bu ailelerin sosyal ağlardan tanışıp daha sonra arkadaş oldukları evlat edinen ailelerden 5' i ile gerçekleştirilmiştir. Ön onay dahilinde iletişim numaraları alınan kişiler telefonla aranmış, araştırmanın konusu ve amacı anlatılmış ve geri bildirim beklenmiştir. Bir aile zaman sıkıntıları nedeniyle çalışmaya katılmak istemediğini belirtmiştir.

Çalışmaya gönüllü olarak katılmayı sözlü olarak kabul eden ailelerle görüşme mekânı onların istekleri doğrultusunda planlanmıştır. Görüşmede anne ve babalarla güven duygusunun oluşabilmesi, kendilerinin rahat edebilecekleri yerler sorulmuş; istemeleri halinde kendi yaşadıkları konut veya online platform seçenekleri de sürece dahil edilmiştir. Katılımcıların 6' sını ile kendi evlerinde 10' u ile online platform seçenekleri kullanılmıştır. Görüşmeler en az 50 dakika en fazla ise 92 dakika arasında sürmüştür.

Katılımcıların yaşantılarını anlamaya yönelik derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeler için araştırmanın amacına yönelik yarı yapılandırılmış nitel görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda demografik bilgiler, evlat edinme öncesi süreç, evlat edinme başvuru ve sırada bekleme süreci, küçüğün yerleştirilmesi ve çocuklu yaşam, evlat edinme sonrası süreç, evlat edinilmenin simgesel anlatımına ilişkin sorular hazırlanmıştır. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu (Ek-1) ekte sunulmuştur.

Verilerin analiz sürecinde görüşmelerden elde edilen çıktılar detaylı bir şekilde incelenmiştir. Yapılan deşifre işleminin ardından Times New Roman yazı tipinde 12 punto word formatında 108 sayfa nitel veri seti oluşturulmuştur. Oluşturulan veri seti nitel veri analizi süreçlerini destekleyen MaxQDA Analytics PRO 2024 yazılımına aktarılmış olup veri analizi süreci yürütülmüştür. Bu sayede verilerin yeniden analiz edilebilirliği sağlanmıştır.

2.6. Araştırmanın Etik Onayı

Araştırmanın Akdeniz Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan 13.05.2025 tarih ve 315 karar numaralı onay alınmıştır

2.7. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları

Bu çalışmada evlat edinme öncesi ve sonrası süreçte ailelerin yaşadıkları sorunları ve çocuklu yaşam deneyimleri görüşme formundaki sorulara verilen cevaplar doğrultusunda derinlemesine görüşülerek elde edilen verileri kapsamaktadır.

Araştırma kapsamında görüşülecek bireylerin kurumdan evlat edinme şartı aranmıştır. Dolayısıyla çalışma, kurumdan evlat edinen kişilerle sınırlıdır. Araştırmada aynı aileden anne ve babalarla görüşme sağlanmıştır. Araştırma, kullanılan veri toplama aracı ile elde edilen bulgularla sınırlıdır.

2.8. Araştırmanın Önemi

Evlat edinme süreci, aile yapısını yeniden şekillendiren çok yönlü karmaşık bir süreçtir. Ülkemizde Türk Medeni Kanunu kapsamında gerçekleşen evlat edinme Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü aracılığıyla olabileceği gibi kişiler arası anlaşma yoluyla da yapılabilen bir hizmettir. Buna bağlı olarak kurumdan evlat edinme süreçlerinde kişiler arası anlaşmadan farklı olarak uzun bir bekleyiş sürecini ve farklı aşamaları da içermektedir.

Koşar (1992)'a göre sosyal hizmet uzmanının/sosyal çalışmacının; ailenin sosyal, kültürel ve ekonomik durumlarını inceleyerek, üyelerin özelliklerini belirleme, işleyişlerini sosyal çevreleri ile el alma ve kendi içinde yaşadıkları dünyalarını anlama görevleri bulunmaktadır. (Koşar, N., 1992' den akt. Arslan, K., 2021). Buna göre evlat edinen ailelerle yapılan inceleme, değerlendirme ve uygulama müdahalesinde sosyal hizmetin işlevselliğini görmek açısından önemlidir.

Bu araştırmanın, evlat edinen ailelerin yaşadıkları sorunların belirlenerek mevcut politika ve uygulamalar çerçevesinde değerlendirilmesi ve sosyal hizmet müdahalelerinin iyileştirilmesi açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Bu araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda evlat edinme ailelerin yaşadıkları sorunların daha görünür olacağı, toplumdaki evlat edinme algısının belirgin hale geleceği, evlat edinme hizmetlerinin geliştirilmesi ve evlat edinme ile ilgili yapılacak araştırmalar için katkı sağlayacak bir araştırma olacağı ifade

edilebilir. Evlat edinme süreçlerin her birinde ailelerin karşılaştığı sorunlar ile yapılan çalışmaların azlığı bu çalışmayı yaşanan sorunlar bağlamında önemli kılar.

2.9. Araştırmada Kullanılacak Tanımlar

Evlat Edinme: Ana ve babasının rızası alınarak ya da rızasının aranmamasına karar verilerek evlat edinmeye uygun hale gelen küçük ile evlat edinen arasında mahkeme kararıyla soybağı tesis edilmesi işlemidir.

Çocuk: 18 yaşından küçük, soybağı mahkeme kararı ile onu evlat edinmek isteyen yetişkin çift/kişilere verilen oğul veya kız.

Aile: Evlilik ve soybağına dayanan, eşler, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birlik; çocuğun bilişsel, duygusal ve sosyal gelişiminde kritik rol oynayan öğrenme ortamı.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN BULGULARI VE DEĞERLENDİRME

Bu bölümde araştırmanın konu aldığı evlat edinme öncesi ve sonrası süreçte ailelerin yaşadıkları sorunlara yönelik yapılan görüşmelerden elde edilen bulgular yer almaktadır.

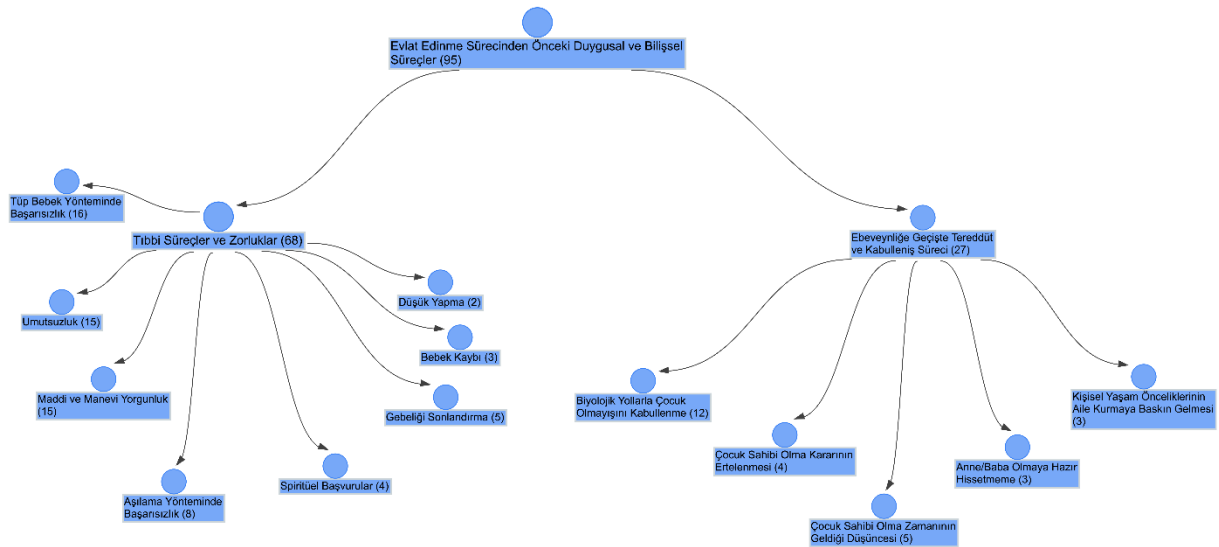
Analiz sürecinde araştırmanın dayandırıldığı kuramsal çerçeve içerisinde toplam beş (5) tema belirlenmiştir. Bu temalar “Evlat Edinme Öncesi Dönem: Duygusal ve Bilişsel Süreçler”, “Evlat edinme Süreci”, “Evlat Edinme Sürecinin Tamamlanması”, “Evlat Edinmeden Sonraki Dönem”, “Evlat Edinmenin Sonuçları” temalarıdır.

Tablo 3.1. Temalar ve Alt Temalar

Temalar	Alt temalar
1.Evlat Edinme Öncesi Dönem: Duygusal ve Bilişsel Süreçler	Tıbbi Süreçler ve Zorluklar
	Ebeveynliğe Geçişte Tereddüt ve Kabulleniş Süreci
2.Evlat Edinme Süreci	Evlat Edinmeye Yönelik Karar Süreci
	Yasal Belirsizlikler ve Kaygılar
3.Evlat Edinme Sürecinin Tamamlanması (Mahkeme Süreci)	Karar Öncesi Duygusal Gerginlik
	Karar Sonrası Duygu Yoğunluğu ve Rahatlama
4.Evlat Edinmeden Sonraki Süreç	Evlat Edinme Sürecinin Psikolojik ve Sosyal Yansımaları
	Yaşam Tarzındaki Değişimler ve Çocuk Sahibi Olmanın Hissi
	Evlat Edinme Bilgisinin Çocuğa Açıklanması
	Gelecek ve Zaman Yönetimi Kaygısı
5.Evlat Edinmenin Sonuçları	Yeniden Doğuş ve Kendini Tanımlama
	Kalpten Gelen Ebeveynlik Hissi (Benzetmeler)
	Katılımcıların Evlat Edinme Hizmetine İlişkin Tavsiye/Önerileri

3.1. Evlat Edinme Öncesi Dönem: Duygusal ve Bilişsel Süreçler

Evlat edinme öncesi dönemde aileler, fiziksel, duygusal ve zihinsel olarak zorluklar yaşadıklarından bahsetmişlerdir. Bu tema, evlat edinme kararından önce bireylerin yaşadığı fiziksel, duygusal ve zihinsel süreci kapsamaktadır. Tıbbi başarısızlıklar, hayal kırıklıkları, karar verme zorlukları ve ebeveynliğe hazır olma sorgulamaları bu başlık altında toplanmıştır. Toplam 95 kod frekansı ile analiz edilmiştir. Keşfedilen kodların diyagramı aşağıda verilmiştir.

Şekil 3.1. Evlat edinme sürecinden önceki dönem: Duygusal ve Bilişsel süreçlere ilişkin diyagram

3.1.1. Tıbbi Süreçler ve Zorluklar

Ailelerin çocuk sahibi olma sürecinde yaşadıkları sağlık temelli engelleri, tedavi süreçlerini ve duygusal yansımalarını içermektedir.

Tüp Bebek Yönteminde Başarısızlık

Aileler, defalarca tüp bebek denemelerine rağmen olumlu sonuç alamadıklarını, bu durumun umutlarını azalttığını belirtmiş; bu süreçte kendilerinde de bir takım sağlık problemleri oluştuğunu ifade etmişlerdir. Bu kapsamda bazı katılımcıların (Anne 1, Baba 2, Anne 3) ifadeleri şöyledir:

“Doktora gittik her şey olumluydu. Tüp bebeğe hazırsınız dediler. Tedaviye başladık. Üçüncü gününde iğnelerden dolayı beyin kanamasının eşiğinden döndüm. Tansiyonum 30'a çıktı.” (Anne 1)

“Bunların hepsi de sonuçsuz karşılaştınca bir çaresizlik içine düştük. Anne 2 de bu konuda çok sıkıntı yaşadı. Yani ben bir baba rolü olaraktan orada bir şey yapmadım ama Anne 2 de çok sancılar çekti.” (Baba 2)

“O kadar çok hormon tedavisi gördüm ki. Hani ben 47 kiloyken şu anki kilomu artık söylemiyorum. Hani bu kiloya bu hormonlar yüzünden geldiğimi düşünüyorum. Bedeninize de müdahale var yani. Bilinçli veya bilinçsizsiniz bilemiyoruz artık orasını onlar da faydalanmaya çalıştı. Orası da şüpheli. Çünkü hiçbir şey çıkmıyor. Ama sizi sürekli ameliyat ediyorlar yani düşünün. Sürekli kadın bedeni üzerinden...” (Anne 3)

Umutsuzluk

Süreç boyunca tekrarlayan olumsuzluklar, kayıplar bireylerde duygusal tükenmişlik ve geleceğe dair umutsuzluk yaratmıştır. Katılımcı yorumuyla desteklenmiştir.

“Anlatılmaz. Dediğim gibi nasip olmadı. Tedavi gördük 10 yıl boyunca. Yıprandık”
(Baba 3)

Maddi ve Manevi Yorgunluk

Tedavi maliyetleri ve bekleyişin psikolojik yükü, çiftlerin hem ekonomik hem de duygusal açıdan yıpranmasına neden olmuştur. 15 kod frekansı ile analize edilmiştir. Katılımcı yorumuyla desteklenmiştir.

“Zorlu bir süreç tüp bebek süreci. O iğneler, ağrılar, transfer süreçleri baya bir yoruyor. Hem maddi yoruyor hem manevi çok yormaya başlamıştı. Bir kez denedik ama manevi açısından biraz daha zorluk çektik diyebiliriz. Olacak mı? Oldu mu? Sonuç verecek mi?” (Anne 4)

“En son ki tüp bebek de bir bayrama denk geldi. Bayramın birinci günü test yaptırmamız gerekti. Ben ısrarla evden çıkmak istemedim. Ama hastane sürekli işte size test yapmamız lazım bugün tuttu, tutmadı. Biz de merak ediyoruz falan. O kadar çok aradılar ki en son hastaneye gitmek zorunda kaldım. Ve hastaneye gittim. Testin olmadığını öğrendim. Dön geri eve geldim ve bu bayramın birinci günü. Herkes bizi bekliyor işte bayram şeyi. Ben geldim eve iki saat falan herhalde hiç durmadan ağladım. Ağladım, ağladım. Eşim ağladı, ben ağladım.” (Anne 3)

Aşılama Yönteminde Başarısızlık

Aşılama gibi daha az invaziv yöntemlerin de başarısız sonuçlanması hayal kırıklığını artırmıştır. Katılımcı yorumuyla desteklenmiştir.

“Aşılama oldu ama verim alamadık yani sonuç alamadık.” (Baba 6)

“Aşılama süreçlerinde evet bir gebelik oluştu ama maalesef hep düşük de sonuçlandı.”
(Anne 4)

Spiritüel Başvurular

Bazı katılımcılar, çocuk sahibi olmak için manevi danışmanlıklar ya da inanca bağlı ritüeller yolunu da denedikleri, içlerinden bazılarının bunu aile yakınları tavsiye/baskısıyla yaptıkları anlaşılmıştır. Bu kapsamda bazı katılımcıların (Anne 3, Baba 7) ifadeleri şöyledir:

“... örnek veriyorum bir yere gittik, bir şey yok. Okuyorlar, üflüyorlar. Yok, bize macun yedirdiler. Yok, şunu yapalım, bunu yapalım. Yani belki bana biraz hurafe gibi geliyor. Ben

böyle hani, çok da kırmak istemiyorum. Herkes bir heyecanla bekliyor. Mesela örnek veriyorum, kendi ailem bana söylüyorsa, eşime kırılmasın diye onları frenlemeye çalışıyorum. Biliyorum ki tamam, anladık, biz de sizi anlıyoruz ama lütfen, bize bırakın süreci. İşte eşimin ailesi söylüyordur o belki bana aktaramıyor. Böyle çat pat. Böyle biraz zor süreçler geçti.
“(Baba 7)

Evlat edinen ailelerin bazılarında dini açıdan referans aradıkları, daha sonra ikna oldukları gözlenmiştir.

“Eşim bir müftüye sormuş, dinen caiz olmadığını söylemiş. Kayınpederimden biraz eşim çekindiği için söyleyememiş falan”. (Anne 8)

“... işte bir dini açısından biraz takıldı. O konuyla alakalı da üniversitede ilahiyat fakültesinde çalışan hocalarla sohbet ettirdim.” (Anne 2)

Bir katılımcı alternatif tedavi/şifa adı altında bedensel temas kurmaya yönelik sözlü istismar mağduru olduğunu belirtmiştir.

“... oraya gittik. Orada gittiğim zaman işte açıkçası hani bu söylenir mi söylenmez mi bilmiyorum. Adam işte şuranıza bakayım, oranıza bakayım, şuranıza bakayım falan. Bir şekilde bir konuşma yaptı. Onda tabii ki ben böyle bir izin vermediğim için kavga çıktı. Yani ben o kadar doktor görmüşüm, o kadar doktorla muhatap olmuşum yani adamın şimdi buramıza buramıza bakmasıyla bu olacak bir iş değil. Değil. Yani buna da müsaade etmem. Yani düşünün artık nelere maruz kaldığımızı. Yani nelerle artık yani düştük yani.” (Anne 3)

Gebeliğin Sonlandırılması

Bazı bireyler, yaşadıkları tıbbi komplikasyonlar nedeniyle istemedikleri halde gebeliklerini sonlandırmak zorunda kaldıklarını dile getirmiştir. Katılımcı yorumuyla desteklenmiştir.

“... kontrole gittiğimizde kalbinin durduğunu anladılar. Çünkü daha önce kalp atışlarını kadar duymuştuk. Ondan sonra ve içeride hala düşmemiş ve orada olduğunu şey yaptık; anlamış olduk ve sonlandırmak durumunda kaldık. Kalp atışını duyduğunda orada bir canlının bir çocuğun olduğunu bilerek bunu yapmak tabi biraz gerçekten sancılı bir süreçti. Çünkü ismi bile hazırda artık. Cinsiyeti belliydi.” (Baba 5)

Bebek Kaybı

Yaşanan bebek kayıpları, bireylerde derin bir travma bırakmıştır. Katılımcı yorumuyla desteklenmiştir.

“Birtakım aksiliklerden dolayı bebeğimiz devam edemedi hayatına ve vefat etti. Bu süreç tabi kolay değildi hem benim için hem de eşim için. Çok uzun süre beklediğiniz bir şeye kavuşuyorsunuz ama tam onun son evresine girmişken kaybediyorsunuz ve hiçbir şey yapamıyorsunuz. Hiçbir çözüm bulamıyorsunuz. Uzun dönem hiçbir şey yapmak istemedim”
(Anne 8)

Düşük Yapma

Düşük deneyimi, anne adaylarında hem fiziksel hem de ruhsal izler bırakmıştır. Katılımcı yorumuyla desteklenmiştir.

"Ondan önce 6 senelik bir beraberliğimiz vardı ve çocuk olsun hayatımızda artık bir düzenimiz olsun istemiştik ama bizim biyolojik olarak çocuğumuz maalesef olamadı. Bir sene içinde 3 tane düşük yaptım ben." (Anne 5)

3.1.2. Ebeveynliğe Geçişte Tereddüt ve Kabulleniş Süreci

Bireylerin biyolojik ebeveyn olamama durumunu kabul etme süreci ve evlat edinmeye yönelmeden önce yaşanan duygusal sorgulamaları içermektedir.

Biyolojik Yollarla Çocuk Olmayı Kabullenme

Bireylerin biyolojik anne/baba olamama gerçeğini kabullenmeleri zaman almıştır; bu durum kimi zaman toplumsal baskıyla da şekillenmiştir. Katılımcı yorumuyla desteklenmiştir.

"Çünkü bu Allah'tan gelen bir şey yani bunu zorlayamazsınız. Yani olmuyorsa olmuyor." (Anne 4)

Çocuk Sahibi Olma Zamanının Geldiği Düşüncesi

Katılımcıların bir kısmı, yaş, kariyer ve ilişki düzeylerinin artık ebeveynlik için uygun olduğuna kanaat getirerek evlat edinmeye yönelmiştir. Katılımcı yorumuyla desteklenmiştir.

"2010 gibi falan. 2010 yılı itibariyle evliliğimizden iki sene sonra çocuk sahibi olmak istedik." (Anne 2)

Çocuk Sahibi Olma Kararının Ertelenmesi

Bazı bireyler uzun süre çocuk sahibi olma kararını ötelemiş ve bu nedenle evlat edinmeyi geç bir dönemde değerlendirmeye almıştır. Katılımcı yorumuyla desteklenmiştir.

"Evlendikten ilk 3 sene çocuk düşünmedik. Çünkü eşim rahatsızdı. Kalp hastalığı vardı." (Anne 3)

Anne Baba Olmaya Hazır Hissetmeme

Katılımcıların bir kısmı ebeveynliğe hazır olmadıklarını düşünerek sürece mesafeli yaklaşmıştır. Katılımcı yorumuyla desteklenmiştir.

"Tabii ki, şöyle. 2009 yılında evlendik. Tabii ki her ailede olduğu gibi böyle bir süreçten sonra biraz evliliğimizin oturmasını bekledik." (Baba 7)

Kişisel Yaşam Önceliklerinin Aile Kurmaya Baskın Gelmesi

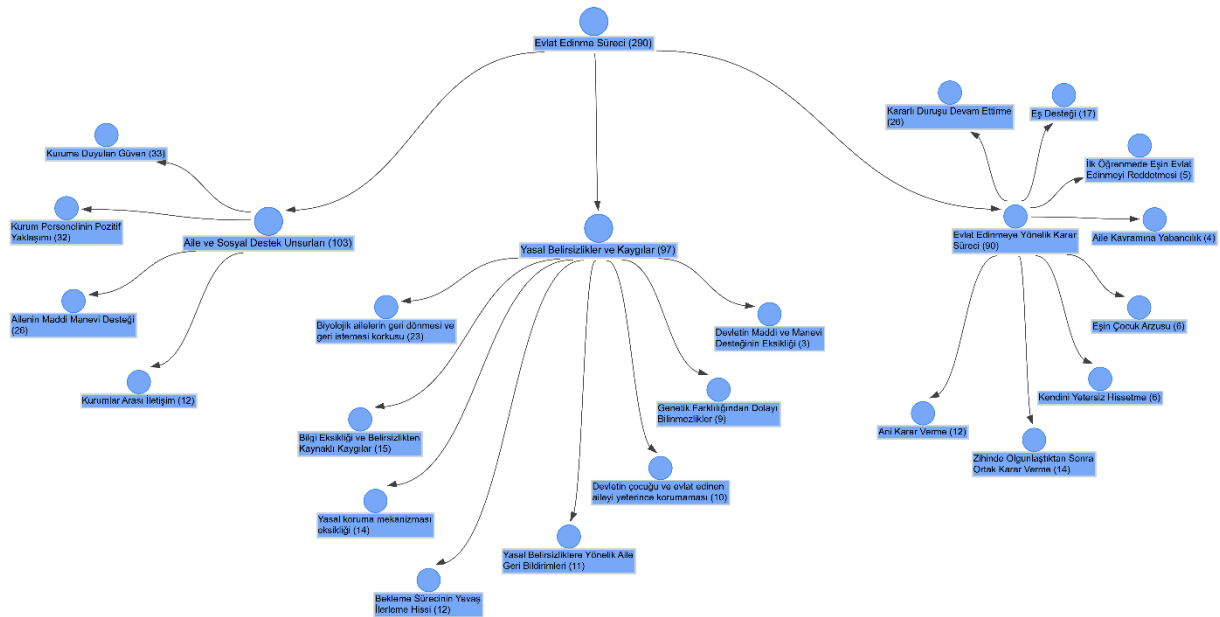
Aileler, kariyer, sosyal hayat ya da psikolojik bağımsızlık gibi sebeplerle çocuk sahibi olma fikrini ertelemiş ve bu durum karar sürecini etkilemiştir. Katılımcı yorumlarıyla (Baba 5, Anne 2) desteklenmiştir.

"Çocuk sahibi olmaya kararı biraz geç verdik aslında. Hayat çok güzel falan diye takılıyorduk ama bir noktada çocuğumuz olsun istedik." (Baba 5)

"Evliliğimizin ilk yılları çok da arzu ettiğim bir durum değildi şahsi olarak. Çünkü ben çok anne olabilecek nitelikte hissetmiyordum kendimi. Daha çok yiyelim, içelim, gezelim, eğlenelim kafasında bir insandım." (Anne 2)

3.2. Evlat Edinme Süreci

Bu tema, evlat edinme kararının alınmasından sürecin uygulanmasına kadar yaşanan tüm duygusal, sosyal, yasal ve kurumsal aşamaları kapsamaktadır. Toplam 290 kod frekansı ile analiz edilmiştir.

Şekil 3.2. “Evlat Edinme Süreci” teması altındaki kategori ve kodlara yönelik diyagram

3.2.1. Evlat Edinmeye Yönelik Karar Süreci

Evlat edinmeye karar verme süreci, bireylerin duygusal kabullenişlerini ve partnerleriyle birlikte verdikleri kararları içermektedir.

Zihinde Olgunlaştırıldıktan Sonra Ortak Karar Verme

Ebeveynlik düşüncesi zamanla içselleştirilmiş ve ortak kararla evlat edinme sürecine geçilmiştir. Katılımcı yorumuyla desteklenmiştir.

"Daha sonrasında evlat edinme kararı verdiğimizde işin açıkçası Anne 2 çok kararlıydı ama ben çok net kararlı değildim. Yapabilir miyim? Yapamaz mıyım? Çok tereddütte kaldığım zamanlar oldu. Ama bu konuda kendi ailem de Anne 2 de bana çok destek oldu ve daha sonrasında o kadar güzel bir şey yaptığımızın farkına vardık." (Baba 2)

Kararlı Duruşu Devam Ettirme

Bazı aileler süreçte daha kararlı olurken bazı aileler ise durdurup yeniden devam ettirmeyi tercih etmiştir. Katılımcı yorumlarıyla desteklenmiştir.

"Aslında şöyle söyleyeyim size, çok samimi söylüyorum. Ben evlat edinmeyi hep istemişimdir. Ama bu ortam, tek başına verilecek bir karar olmuyor. Ortamın da buna uyum sağlaması, ailelerin buna hazır olması gerekiyor." (Anne 7)

"... çocuğumuzu kaybettik. Ondan dolayı yaklaşık 1 yıl sonra da evlat edinmeye karar verdik. Anne 8 zaten hep istiyordu. Ben işte biraz daha duralım diye hep erteledim. Ama Anne 8 çok istiyordu. Daha sonra aile de okeyledi; çevremizdekiler. Çok iyi olur dediler, iyi düşünülmüşsünüz dediler. Ve karar verdik, kuruma müracaat ettik." (Baba 8)

"Arkadaşlarımızla yani biz bütün çevremize söylemiştik hiç kimseden de saklamadık böyle bir şeyi. Yani çünkü hep şey diye düşündüm ben. Yani kendi adıma ben ona ışık olacağım o bana ışık olacak diye düşündüm. O yüzden hiç kimseden de saklama gereği hissetmedim böyle bir şeyi." (Anne 1)

Ani Karar Verme

Bazı bireyler çocuk sahibi olma isteğiyle ani kararlar almış ancak sonrasında bu kararlarını sorgulamışlardır. Katılımcı yorumuyla desteklenmiştir.

"Yani karar vermede çok sıkıntı çekmedim. Çünkü böyle bir şeyin beni zorlayabileceğini aslında hiç düşünmedim. Yani hani şey vardı ya bodoslama girmek derler ya öyle girdim." (Anne 1)

Eşin Çocuk Arzusu

Bazı bireylerde eşin ebeveyn olma isteği baskın çıkmış ve bu süreçte karar verme sürecinde etkilyeci olmuşlardır. Katılımcı yorumuyla desteklenmiştir.

“Eşimin önümde o şekilde sürekli üzülmesi işte hani istersen yollarımızı ayıralım, farklı farklı... böyle konuşmalara girmesi zaten beni daha da üzüyordu. Başvuruda biraz daha o etkende oldu diyebiliriz” (Anne 7)

Kendini Yetersiz Hissetme

Evlat edinmeye karar verirken bireylerin kendilerini ebeveynlik açısından yetersiz hissettikleri gözlemlenmiştir. Katılımcı yorumuyla desteklenmiştir.

“... çocuk bakımı konusunda korkularım vardı. Acaba eksikim olur mu, bazı şeyleri bilmem bir yanlış yapar mıyım çocuğuma? Diye korkularım vardı.” (Anne 6)

Aile Kavramına Yabancılık

Bazı bireyler, aile olma fikrine dair uzaklık veya yabancılık hissi taşımıştır. Katılımcı yorumuyla desteklenmiştir.

"Onun için şey yani bu çok büyük bir sorumluluktur. Bir de ben işte kendim o şeyde büyümediğim için aile olgusunda büyümediğim için yani ben hiçbir zaman bir anne şöyle yapar şu fedakarlıklarda bulunur. Efendime söyleyeyim işte klasik olarak saçını süpürge eder falanları yaşamadığım için bir evlat olarak, nasıl bir anne olacağım hep benim şeyimdi. Soru işaretliydi. Yapabilir miyim?" (Anne 2)

İlk Öğrenmede Eşin Evlat Edinmeyi Reddetmesi

Bazı bireylerin eşleri sürecin başında evlat edinmeyi reddetmiş; bu durum eşler arasında çatışma yaratmıştır. Katılımcı yorumuyla desteklenmiştir.

"Yok ya ne gerek var dedim direkt yani. Çünkü hiç de öyle bir şey beklemediğim için hiç de tahmin de etmediğim için. İlk önce ne gerek var ki falan dedim." (Baba 1)

Eş Desteği

Süreci olumlu etkileyen en önemli faktörlerden biri olarak eşin destekleyici tutumu öne çıkmaktadır. Katılımcı yorumuyla desteklenmiştir.

"Ama çok güzel haberler aldık. Çok da mutluyuz. Elimizden geleni yapıyoruz. Gecesiyle, gündüzüyle, eşimin desteğiyle. Çalışmasını istemiyorum eşimin. Yeter ki o şey olmasın. Hani okuldan geliyor. Hani çalışan insanlar için çok zor çocuk. Hani çocuğa yemektir falan. Eşime

söyledim. Dedim ki sen otur. Ben çalışırım. Ben getiririm. Ben ikisini çok değer veriyorum yorulmasınlar. Bu değer vermemin en büyük sebebi kendi ailemden kaynaklı. Annemle babamın birbirlerine saygılarından dolayı." (Baba 4)

3.2.2. Aile ve Sosyal Destek Unsurları

Evlat edinme sürecindeki bireylerin destek aldıkları sosyal çevre, kurumlar ve ilişkili güven yapıları bu başlık altında incelenmiştir.

Kuruma Duyulan Güven

Katılımcılar, evlat edinme sürecinde prosedürlerle ilgili zaman zaman zorlanmalar yaşasa da çoğunlukla bağlı bulundukları kuruma güven duymanın karar alma sürecini olumlu etkilediğini belirtmiştir. Katılımcı yorumlarıyla desteklenmiştir.

“İlk bilgilendirmeyi aldıktan sonra şeyi anladık bir kere prosedürü anladık yani bir sıra olduğu koruyucu aile ne demek evlat edinme ne demek aralarındaki farklar gibi hikayeleri net olarak bilgilendirildik. Süreci anlamıştık. Ondan sonra bir takım belgeler sağlık raporları falan gibi şeyler istediler. Ondan sonra işte aslında gelir düzeyinin yüksek olmasının o kadar önemli olmadığını yani onun bir sıra olduğunu ve bütün vatandaşların eşit koşullarda değerlendirildiğini falan da anlamıştık.” (Baba 5)

“Sadece bir şeyi unutmuyorum. Kapının bir tanesi kilitliydi. O kapıyı uzmanımız açmak istedi. O hala aklımda. O kapı neden kapalı diye sormuştu. O sadece giyinme odası gibi bir yerdi. Ütü masası falan vardı. O yüzden kapatmıştım aslında. Bir nedeni yoktu. Orası giyinme odası. İşte ütü masası falan var diye kapatmıştım. Başka bir nedeni yoktu aslında. Ama uzmanımız orayı açınca ben çok şey yapmıştım. Demek ki dedim her yere bakıyorlar. Her yeri kontrol ediyorlar falan. Gayet iyi deneyim oldu. Aslında çok sevindim öyle denetlenmesine. Nereye gidiyor bu çocuklar? Çok sevindim gerçekten.” (Anne 3)

Kurum Personelinin Pozitif Yaklaşımı

Katılımcılar sosyal inceleme süreçlerinde birtakım zorlanmalar yaşandığını ancak kurumdan gerekli bilgilendirmeyi alabildikleri, ev ziyaretlerinde bazı ailelerde kendilerini iyi gösterme eğilimi olduğu gözlenmiştir. Kurum çalışanlarının empatik ve yönlendirici tutumları, ailelerin süreçte daha rahat hissetmelerine katkı sağlamıştır. Bu kapsamda bazı katılımcıların ifadeleri şöyledir:

“İşte R dedemiz. Yani maşallah. Beş yüz çocuk falan verdim diyordu, güzel söylüyordu. Böyle telkin ediyordu. Bir de böyle ortak tanıdıklarımız varınca, sanki sürekli görüştüğümüz biriymiş gibi maşallah çok ılımlıydı yani.” (Baba 7)

“Yani kurumdan beklentimiz ama şöyle bir şey söyleyeyim. R Bey ile tanıştık. Sonra da başka personellerle. İltifat olarak değil yani başka yerlerde de konuşuyoruz. Yani hayatımızda o kadar önemli bir noktada öyle yardımcı oldular ki. Yani inanılmaz çok güzel bir şey oldu yani. Çok güzel bir dönemeçti. Bize gerçekten ışık tuttular ve harika bir şey oldu. Daha iyisi olmazdı.” (Baba 1)

“Ya başvuruyla alakalı evet çok fazla destek aldık açıkçası. Kurum artık sanki bizim bir evimiz gibi bir şey olmuştu. Biz o sıcaklığı orada hissettik her gidiş gelişimizde. Her telefon açışımızdaki aldığımız cevapla nasıl söyleyeyim ben çalıştığım kurumda 27. senemde emekli oldum. O kadar zaman çalışmış olmama rağmen farklı bir işyeri orası. Yani ilk başvuruyu yaptığım zamandan en son çocuk evladımızı kucağımıza aldığımız zaman ve daha sonrasındaki hukuksal süreçte de kurum her zaman yanımızdaydı. Yani biz o konuda inanılmaz derece çok rahattık. Yani bizim buradaki çalışanlarla olan tanışmamız, bu kurumun bize verdiği bu hizmet gerçekten bambaşka bir faydaydı bizim için. Güzellikti. Onların sayesinde de birçok şeyi atlatabildik. Yani bu konuyla alakalı çok destek oldular.” (Baba 2)

“Kurumda tanıştığımız uzmanlar sayesinde o aşamaları kolaylıkla soru işaretlerini silerek bu zamana geldik, çok şükür.” (Baba 8)

“Uzman Hanım ve Uzman Bey, asla unutamayacağım bir değer ikisi de. Yani o zor zamanlarda bizimle o ilk tanıştığımız günden itibaren ki sıcak içten ilişkileri, mesleki görüşleri, ikisinin de çok güler yüzü ve samimiyeti ve bilgi aktarımı doğru ve düz yani hiç dolandırmadan, yumuşatmadan başımıza gelecekleri teker teker anlatarak bizi hep böyle bir şekilde özel hissettirdiler Çocuk 5 gelmeden önce de. Onlarla hep çok rahattık biz.” (Anne 5)

Ailenin Maddi Manevi Desteği

Katılımcılar, süreç boyunca kendi ailelerinden aldıkları destekle süreci daha sağlıklı yürüttüklerini ifade etmiştir. Katılımcı yorumuyla desteklenmiştir.

“Anneanne ile çok büyük bir bağı var Çocuk 1'in. Çünkü Çocuk 1 geldikten sonra işte bir 3 ay sonra falan annem geldi. Çünkü biz sonrasında o bir buçuk aylık hani bir şeyi vardı. Biyolojik ailesi gelip alabilir demişlerdi bize. O dönemi atlattıktan sonra işte görmelerine izin verdik aslında. Ondan sonra annem geldi sonrasında 3 yıl kadar bizimle birlikte Çocuk 1'a

destekti anneanne. Anneanneye o yüzden çok düşkün. Çünkü anneannenin çok emeği var üstünde." (Anne 1)

Kurumlar Arası İletişim

Farklı kurumların birbiriyle etkili iletişim kuramaması bazı aksamalara neden olmuştur. 12frekans koduyla analiz edilmiştir. Katılımcı yorumuyla desteklenmiştir.

"Bir gittiğimizde pat diye sağlık sisteminde Çocuk 1 görünmedi. MHRS' den randevu alamıyorduk. Güncelleme hatası vardı. Kurum halletti, Sağlık İl Müdürlüğünden hallettik." (Anne 1)

"E-nabız'da ben mesela kendim evlat edinme bilgilerine giremiyorum. Kayıt kullanamadı diyor. Aslında düşüyordu önceden. Bir sıkıntı oldu belki güncellemelerinde bir sıkıntı var. Çoğu hastanede normal artık ismiyle çıkıyor sistemde. Düzeltmeleri her seferinde yaptırmaya çalışıyorum." (Baba 7)

3.2.3. Yasal Belirsizlikler ve Kaygılar

Katılımcılar, evlat edinme sürecinde yasal prosedürlerin karmaşıklığı ve şeffaflık eksikliğinden kaynaklı endişeler yaşamıştır.

Biyolojik Ailelerin Geri Dönmesi ve Geri İstemesi Korkusu

Evlat edinilen çocuğun biyolojik ailesi tarafından yeniden talep edilme ihtimali ciddi bir kaygı kaynağı olarak öne çıkmıştır. Katılımcı yorumuyla desteklenmiştir.

"Gelir elimizden alırlar mı, bir telefon gelir mi diye öyle şeylere ilk zamanlar bir 45 gün falan karamsar kaldık yalan yok." (Baba 4)

"Hep korkuyla yaşadığım bir süreçti yani. Hatta bir gece kayınvalidemlerin yanında kalıyorduk. Çocuğum beşikte yanımda yatıyor. Rüya görüyorum. Çocuk 6' yı kaybetmişim. O arada kayınvalidem gelip çocuğu almış yataktan. Annesi biraz daha uyusun diye. O rüyanın etkisiyle kalktım oğlumu yataktan göremeyince Allah'ım bir çığlık! Atmışım kendimi koridora. Oğlum nerede? Bir de baktım annemde. Canım annem dedim. Al ama dedim. Ne olur almadan önce beni uyar. Çok korktum dedim. Rüya gördüm dedim. Hep korkuyla yaşadım o bir yılda." (Anne 6)

"Bir evladınız oluyor, kan bağı can bağı oluyor. Bir süre sonra acaba gerçek ailesi sizden bu evladı koparır mı? Hep sadece o düşünceler oluyor." (Baba 8)

Geçici bakım sözleşmesi sürecinde kurumdan teslim aldıkları bebeklerini biyolojik ailesine teslim etmek zorunda kalan bir Anne 7 ve Baba 7 yaşadıkları kaybın ardından yas ve ikinci kez bunu deneme kararı aldıkları süreçleri ağlama davranışıyla, üzüntü haliyle anlatmıştır. Ailenin hala tetikleri durumların varlığı gözlenmiştir.

“Çok kötüydü. Çok üzücü, çok yıkıcı. Yani böyle evimiz o süreçte ne kadar dolduysa sonrasında da bir o kadar daha boşaldı gitti yani. Çok zor bir süreçti. Kötü günler yaşadık. Kızım geldikten sonraki kısımda o süreci birlikte atlatmış gibi olduk. Duygular unutuluyor ya da şöyle söyleyeyim size, unutulmak değil aslında alışıyorsunuz. Mesela ölmüş gibi düşünün diğer bebeğin kendi doğurduğunu ve öldüğünü kaybettiğimi varsayalım. Nasıl bir anne bunu kabul edip devam edebiliyorsa hayatına benimki de aynı şekilde oldu. Çok fazla zor bir süreçti ama. Hem eşim için hem benim için. Yani ailemizde normal üç kişilik bir hayata dönüp yeniden iki kişi kalmamız farklı bir şey. Hiç kimsenin böyle bir şey yaşamasını istemiyorum.” (Anne 7)

“En güzeli bekleyiş. Yani o ilk aldığım günü. Kurumdaki o turuncu koltuk var alçak. Onu unutamıyorum orayı. Yani biz yani şöyle. Yani bunu üzümlere söylüyorum. Bir düğün gibi aldık oğlumuzu ve oraya ben tekrardan sanki cenaze bırakmışım gibi. Bırakmamız, bırakmaya giderken ki halimiz. Onu unutamıyorum. Unutamıyorum. Ve ben onu bıraktığım gün doğum günümdü benim. Benim artık içimden gelmiyor kutlamak. Hep onu hatırlıyorum.” (Baba 7)

Anne 7 ve Baba 7 yaşadıkları kaybın ardından ikinci kez yaşadıkları evlat edinme sürecini açık ve samimi şekilde dile getirmişlerdir.

“... ailem bana, annem yani birinci derece böyle ablam, herkes lütfen bir daha böyle bir şeye kalkışmayın diye bana söz verdiler. Yalvardılar yani resmen. Ama ben hani eşimin çok kötü halini ve böyle birlikte üzüldüğümüz günler, yani farklı bir karar almakta hissettim kendimi. Yani yeniden deneyebiliriz diye mecbur gibi hissettim. Ama iyi ki denemiştik. Hikayesi farklı kızımın. İl dışından gelmişti ve biyolojik bir bağlantısı yok yani terk edilmiş bir bebek olduğu için kurumun verdiği haberle birlikte çok fazla ağladım sevincimden. Hastanede yani o anda çalışıyordum ve o telefon gelmesiyle birlikte ve terk edilmiş bir bebek haberiyle birlikte çok ağladım. Çok sevindim. Yani annesine de zaten sürekli dualarımda dua ediyorum. Bizim boşluğumuzu doldurduğu için. Belki biyolojik aile bağı olan bir çocuk olsaydı yeniden aynı korkularla yaşayacaktım.” (Anne 7)

“Onlara o zaman söyledik. Tekrardan başvuru yaptık. Size de söylemedik bilerek. Arabaya bindik gittik. Perşembe akşamı gittik. Cuma günü teslim almıştık... Kızımız geldi. Orada bize dedi ki üstünü değiştirebilir misin? Annesi dedi. Bizi denemiş gibi yaptılar. Aslında ilk önce kurumdaki sizinle aynı görevi yapan hanımefendi dedi ki çocuğun fotoğraflarını

göstereyim isterseniz hadi. Biz de dedik ki ben çocuğu almak için geldim dedim. O da tecrübelerine göre söylemiş olabilir. Beyaz tenli dedi. Vallahi siyah tenli olsa alacağım dedim. O artık bizim çocuğumuz". (Baba 7)

Bilgi Eksikliği ve Belirsizlikten Kaynaklı Kaygılar

Yasal süreçler hakkında yeterince bilgilendirilmemek, bireylerde güvensizlik ve endişe yaratmıştır. Katılımcı yorumuyla desteklenmiştir.

"Çocuğun da belki hayatında büyük huzursuzluk yaratacak şeyler çıkabilir karşısına. Yani bu bence yasal olarak kesin olarak düzeltilmesi lazım. Yani bu çok yanlış. Belki evet çocuğun hakları sanki devlet tarafından gasp ediliyormuş gibi algılanabilir söylediğim ama yani nasıl söyleyeyim bilmiyorum ki. Bence avantajdan çok dezavantaj yani. Çocukların önünde çok yanlış bir şey bu. Bu açıklığın kapatılması gerekir." (Baba 1)

Yasal Koruma Mekanizması Eksikliği

Katılımcılar, yasal sürecin ebeveyn ve çocuk lehine koruyucu yönlerinin yeterince etkin olmadığını düşünmektedir. Katılımcı yorumuyla desteklenmiştir.

"Yani katkı sağlamak isteyebileceğim ben bu şekilde evlat edinecek olan ailelerin yani korkmadan ilerlemelerini isterim. Yani elinden alınabilecek olma riski hiç olmasın istiyorum. Hiçbir aile bunun böyle bir acıyı yaşamamasın ya da böyle bir düşünce aklına gelmesin bile. Yani bunu isterim." (Anne 7)

Bekleme Sürecinin Yavaş İlerlemesi Hissi

Sürecin belirsizliği ve uzaması katılımcılarda yorgunluk ve sabırsızlık yaratmıştır. Katılımcı yorumuyla desteklenmiştir.

"Yani ben kurumu taciz ettiğim günleri çok iyi hatırlıyorum. Kurumdan, Anne 2 Hanım gerçekten az kaldı biraz daha bekleyeceğiz, heyecanınızı çok iyi anlıyoruz ama daha 5. Sıradasınız demişlerdi bir keresinde. O kadar sık sormuşum ki. Çok şanslıydık o konuda." (Anne 2)

"Ben çok rahatsız ettim onu. O kadar çok rahatsız ettim ki bir buçuk senede. Cuma mesajı amacıyla aslında uzmanı rahatsız ediyordum. Hayırlı cumalar diyordum ama o benim ne demek istediğimi iyi bildiği için. Sıramız kaç gibi oluyordu yani." (Anne 3)

"2017'nin Temmuz' uydı hiç unutmuyorum. Başvuru sürecimiz, kavuşmamız 2020'nin Nisan'ıydı. 2020 Nisan. Yani arada neredeyse bir üç yıl, üç buçuk yıla yakın bir zaman beklemiş

olduk. Ve hiç usanmadan ve bıkmadan beklemiş olduk. Kavuştuğum günü hiç ya da haber geldiği günü size nasıl anlatabilirim bilmiyorum.” (Anne 4)

Yasal Belirsizliklere Yönelik Aile Geri Bildirimleri

Süreç içinde yer alan ailelerin yaşadığı sorunlara dair deneyim paylaşımı, başvuracak yeni aileler için önemli bir veri oluşturmuştur. Katılımcı yorumuyla desteklenmiştir.

"Bakın durup dururken endişeli insanlar değiliz biz. Hayatta da böyle kaygılı endişeli insanlar değildir. Herkes kadardır yani hiç sıfır olmaz da. Ama bakın bu konu durup dururken sürekli olarak bizde endişe yaratıyor. Bence bunun giderilmesi lazım. Bu konuda nedeni kalmadı. Bir değişiklik olur. Meclise girmem gerekiyorsa gireyim yani. Girebilirim o zaman." (Baba 1)

Devletin Çocuğu ve Evlat Edinen Aileyi Yeterince Koruyamaması

Bazı katılımcılar, evlat edinme sonrası karşılaştıkları sorunlarda yeterli kamu desteği alamadıklarını ifade etmiştir. Katılımcı yorumuyla desteklenmiştir.

"Yani katkı sağlamak isteyebileceğim ben bu şekilde evlat edinecek olan ailelerin yani korkmadan ilerlemelerini isterim. Yani elinden alınabilecek olma riski hiç olmasın istiyorum. Hiçbir aile bunun böyle bir acıyı yaşamamasın ya da böyle bir düşünce aklına gelmesin bile. Yani bunu isterim." (Anne 7)

Genetik Farklılıklardan Dolayı Bilinmezlikler

Çocuğun geçmişine dair bilgi eksikliği, bazı ailelerde kaygı yaratmıştır. 9 frekans koduyla analiz edilmiştir. Katılımcı yorumuyla desteklenmiştir.

"Evet. Çocuğun geçmişini bilemediğimiz için, ebeveynlerinin diyelim, biyolojik anne babasının geçmişini bilemediğim için sigara mı kullanıyordu, alkol mü kullanıyordu ya da uyuşturucu bir madde mi kullanıyordu bu çocukla beraber bu gelir mi gelmez mi bunun üstesinden nasıl çıkabiliriz diye kaygılarımız, endişelerimiz hep oldu ki. Çünkü bunu yaşayan ailelerin olduklarını da gördük ve duyduk..." (Baba 2)

"Bir ilçenin köyü ne bileyim. Camiden kuruma teslim ediliyor... Belki ilk zamanda hani işte o süreci bilmediğim için. Doktora da anlatmıştık. Dedik o süreçte dedi hani belki susuz kalmıştır." (Baba 7)

"... biyolojik yapısını ve geçmişini bilmediğimiz için Çocuk 8'da şey vardı böyle bir tedirginlik vardı. Hani böyle azıcık sestten ürken, titreyen, korkan bir yapısı vardı oğlumun. Ve o şu hala devam ediyor. Yine böyle yüksek sestten korkar. Merdiven inmekten korkar. Yükseklik

korkusu oluřtu gibi bir řey. Ama řey onun hep vardı. Hiçbir zaman o korkusunu yenemedi yani. Ama řimdi birazcık yenmeye çalıřıyor. Ama bunun da iřte biyolojik anneydi hamilelik sürecinde bir řey yařadığını dūřünüyorum. Bir řey tek görmüř olabilir. Diye dūřünüyorum. Ve kötü bir řey yansımıř olabileceğini dūřündüğüm için bu durumu çocuğumu daha hafif řekilde atlatması için çaba sarf ediyorum. Ergoterapiste falan götürdüm. Psikolođa götürdüm.” (Anne 8)

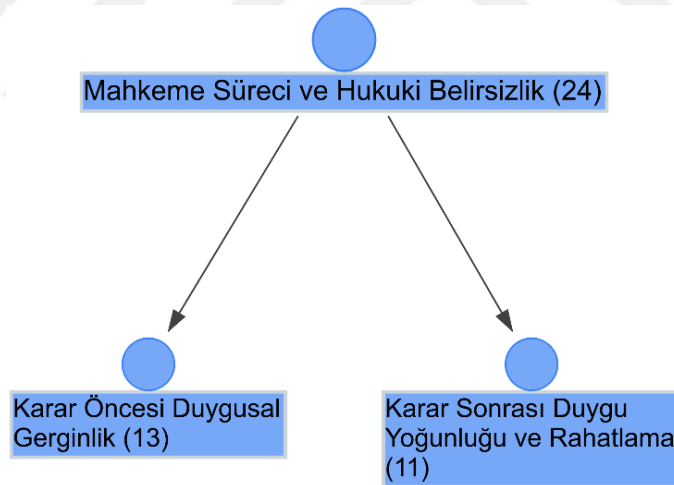
Devletin Maddi ve Manevi Desteęinin Eksikliği

Katılımcılar, süreç boyunca devletten yeterince destek alamadıklarını belirtmiştir. Katılımcı yorumuyla desteklenmiştir.

"Var tabii. Devletin bu konudaki süreçte daha bizim yanımızda olması. Hukuki süreçlerde. Hukuki süreçlerde psikolojik danışmanlıklarda işte mesela." (Anne 2)

3.3. Evlat Edinme Sürecinin Tamamlanması (Mahkeme Süreci)

Bu tema, evlat edinme sürecinin tamamlanmasına yönelik evlat edinme davasındaki mahkeme aşamasında yaşanan belirsizlikler, karar öncesi ve sonrası duygusal dalgalanmaları kapsamaktadır.

şekil 3.3. Mahkeme süreci ve hukuki belirsizlik ile ilgili şekil

3.3.1. Karar Öncesi Duygusal Gerginlik

Katılımcılar, mahkemenin kararını bekledikleri süreçte yoğun bir belirsizlik, stres ve endişe yaşadıklarını belirtmiştir. Bu gerginliğin temelinde sürecin sonucuna dair kontrol hissinin kaybı, çocuğun hukuki olarak kendilerine ait olup olmayacağı sorunsalı ve adalet sistemine olan güven düzeyi yer almaktadır.. Katılımcı ifadeleriyle desteklenmiştir. Katılımcı yorumuyla desteklenmiştir.

"Mahkemenin olduğu günlerde çok heyecanlandık, hastalandık. İşte bir dahakine atıldığında. Yani bence o dönemin çok kısa tutulmasını gerçekten çok isterim. " (Anne 3)

"Ve o duyguları, karmaşık duyguları, korkularınızı zamanla yeniyorsunuz. Zamanla yeniyorsunuz. Ta ki o mahkeme sürecine kadar. Mahkeme süreci gelesiyeye kadar o korkularınız hep bir yerde duruyordu. Gece uykularınızın arasında. Belki rüyalarınızda, belki işte yemek yerken bir anda aklınıza düşüyor. Belki hani işte bebek arabasını sürerken bir anda böyle gözleriniz dolabiliyor. O süreç biraz zorlu bir süreç oluyor." (Anne 4)

3.3.1. Karar Sonrası Duygu Yoğunluğu ve Rahatlama

Mahkeme sürecinin olumlu sonuçlanmasının ardından bireylerin yaşadığı duygular yoğun bir rahatlama, sevinç ve duygusal boşalma olarak tanımlanmıştır. Bu dönemde katılımcılar hem fiziksel hem de psikolojik olarak bir yükten kurtulduklarını ifade etmiş, artık kendilerini daha resmî ve hukuken anne-baba gibi hissettiklerini belirtmişlerdir. Katılımcı yorumuyla desteklenmiştir.

"Hâkim artık karar verdiğinde biz kalkıp orada mahkemeyi unutup Baba 6 ile bağırarak birbirimize sarılmıştık. Yani çok stresliydi gerçekten." (Anne 6)

"... isim değişikliği açıklandıktan sonra benim için şuradan bir yaş süzüldü. Tek bir yaşım süzüldü. Diğer gözümünden gelmiyor henüz. Mahkeme kararı vesaire bağlandı. İlk önce eşime sarıldım. Sımsıkı elimi tuttum. R Bey karşıdan bize gülümsüyor. Dışarıya çıktık. İmzalarımızı attık. Ben R Bey'e nasıl sarıldığımı hatırlıyorum sadece. Nasıl ağladığımı hatırlayabiliyorum. Ve nasıl titrediğimi hatırlayabiliyorum. Zaten mahkeme salonundan çıktık. Herkesi aradık. Müjde ile haber verdik." (Anne 4)

"Yumurtayı düşürmemek gibi. Koşuyorsunuz bir yere çok hızlı koşmak zorundasınız. Çünkü kaçırdığınız çok fazla zaman var. Yakalamak zorunda olduğunuz çok büyük bir duygu seli var. Ve elinizde yumurta var. Ben öyle düşünüyorum. O yumurtayla koşmak çok zordu. Ama ne zamanki o yumurtanın artık kırılmayacağını hissettim. Rahatladım. Ki bu da mahkeme sürecinden sonra oldu. (Anne 2)

3.4. Evlat Edinmeden Sonraki Süreç

Bu tema, evlat edinme kararının ardından ebeveynlerin yaşadığı psikolojik dönüşümler, sosyal çevreyle ilişkiler, çocuğa evlat edinildiğinin açıklanması ve yaşam tarzındaki değişimleri kapsamaktadır. Toplam 452 kod frekansı ile analiz edilmiştir.

3.4.1. Evlat Edinme Sürecinin Psikolojik ve Sosyal Yansımaları

Evlat edinme sonrası ebeveynlerin yaşadığı içsel dönüşümler, çevresel algılar ve sosyal destek sistemleri bu başlıkta toplanmıştır.

Sahiplenme ve Aidiyet

Katılımcılar çocuğun teslim sürecinden de önce gelişen sahiplenme ve aidiyet duygusunu belirtmişlerdir. Katılımcı yorumlarıyla desteklenmiştir.

“Ben uyuyamadım. Kesinlikle uyuyamadım. İki gün boyunca uyuyamadım. Ben hangi bebek olursa. Karşıma nasıl bir bebek çıkarsa. Asla onu geri göndermeyecektim. Yani yüzü buruşuk. Saçı siyah. Ya da gözleri renkli. Hiç fark etmeyecekti. Çünkü o benim kim olursa olsun. Hangi renk olursa olsun. İsterse esmer olsun. İsterse beyaz tenli olsun. O benim çocuğum olacaktı. Hiç böyle bir beklentim yoktu. Beğenmeme gibi zaten bir düşüncem yoktu. Çünkü o bir bebek. Her zaman değişebilir.” (Anne 4)

“Diğer uzman hanım yuvadan çocuğu getirmeye gitmiş. Ben tabii elim ayağım titriyor böyle. Ayaklarıma falan mukayyet olamıyorum. Tır tır titriyorum. Heyecanlandım. Uzman Bey bana şey dedi. Uzman arkadaş bugün topuklu ayakkabı giydi dedi. Eğer topuk sesi duyarsanız geliyorlar dedi. Tabii o neredeyse ben kulağı koridora doğru kabarttım. Topuk sesi dinliyorum. Topuk sesi geldi. Ondan sonrasında zaten almışım çocuğu hemen ve şunu da söyleyeyim size ben oğlumu uyku setinin içinde gördüğüm zaman sanki ben bu çocuğu tanıyorum. Biz zaten tanıyoruz da sanki bir müddet ayrı kalmışız. Hiç yabancılamadım.” (Anne 6)

Evlat edinme sürecinden sonra biyolojik olarak çocuk sahibi olan bir katılımcı deneyiminin benzersizliğini aktarmıştır.

“Onunla ilk karşılaşmamız ilk anımız zaten tamamıyla bir bambaşka. Yani onu anlatmak ve kelimelere ifade etmek gerçekten çok zor. Hani daha sonrasındaki biyolojik olarak da sahibi olduğumuz çocukta ben şöyle açık ve net söyleyebilirim. Oğlumuzu beklediğimiz süredeki o heyecan mutluluk sevinci ben kendi biyolojik olarak çocuğumuzda tatmadım desem yalan olmaz. O bir bambaşkaydı. Yani onu öyle söyleyebilirim. Onun yeri bir bambaşka.” (Baba 2)

Küçüğün yerleştirilmesi sürecinde çocuk ile bağ kurmakta zorlanan bir katılımcı açık ve samimi bir şekilde süreci detaylıca anlatmıştır.

Yani açıkçası şöyle bana göre yani benim için çocuklu yaşam gerçekten umduğumdan daha zormuş. Çünkü hani belki biraz da şöyle düşünüyorum açıkçası hani annelik bebek karındayken biraz anne alışabiliyor ya hormonlarla yani. Sonuçta ben de öyle bir şey olmadı

ve hani bu senin çocuğun diye kucağıma verdikleri için biraz daha alışmakta zorlandım. Çünkü bir de hep şey korkusu vardı ilk bir buçuk ay ya biyolojik ailesi geri alır mı elimizden? O yüzden böyle sahiplenmek istiyorsun ama sahiplenemiyorsun yani çok değişik bir duyguydu.” (Anne 1)

Küçüğün yerleştirilmesinden sonra bazı ailelerde psikolojik, fiziksel zorlanmalar meydana gelmiştir.

“Bahsettiğim gibi Çocuk 6 çok hassas bir bebektir ve kimseyle durmuyordu. Mümkün değil. Babasında da durmadı. İlk zamanlarda kardeşlerimde de durmadı. Sadece benim kokuma alışmıştı. Bir tek bende duruyor. Benimle yatıyor, benimle kalkıyor. Ama ben öyle bir olmuştum ki, zayıflamaya başladım. Doğru düzgün beslenemiyordum.” (Anne 6)

İl dışından evlat edinen bir ailede; baba kurumda yaşadığı olumsuz deneyimi anlatıp anlatmamakta tereddüt etmiş; sonrasında çocuk hakları bağlamında etik bulmadığı süreci anlatırken uygulandığı, durumun olumsuz etkilerinin izlerini taşıdığı gözlenmiştir.

“... Çocuğun üzerinde kıyafetler var. Dediler ki kıyafetleri de almak zorundayız. Biz tabii tabii dedik. Ama tuhaf olduk. O kadar zoruma gittik ki. Kıyafet değil ya ne bileyim öyle demeleri bize tuhaf bir şekilde gitti. Ben tamam dedim. Gittim baldızımla. Çarşıda ne varsa çocuk için kıyafet aldım. Belki 3-4 tane kıyafet aldım hatırlamıyorum. Geri getirdim onları verdim. Dedim ki buradaki çocuklara verin. Hani böyle yapmayın. Dedim düzgün bir şekilde. Yani geri verdik hediyeleri verdik. Kıyafetlerini bir daha yapmayın. O zoruma gitti yani ben tuhaf oldum. Bir kıyafetinin bile olmaması...” (Baba 3)

Yakın Çevreye Evlat Edinme Tavsiyesi

Evlat edinmeyi düşünen yakınlarına olumlu geri bildirimde bulunan katılımcılar, yaşadıkları memnuniyeti paylaşmıştır. Katılımcı yorumuyla desteklenmiştir.

" Çok güzel bir şey yani sonuçta ülkeniz için, aileniz için ondan sonra bir fert yetiştiriyorsunuz. Zaten dünyaya gelmiş bir çocuk yani sonuçta. Ama hakikaten çok güzel bir duygu yani eşsiz bir duygu bence. Ve bence imkanı olan herkes yapmalı. Herkes bu yolu düşünmeli." (Baba 1)

Sağlık Personelinin Desteği

Sağlık çalışanlarının çocuğunun anlayışlı ve destekleyici tutumu, sürecin olumlu deneyimlenmesinde önemli rol oynamıştır. Katılımcı yorumuyla desteklenmiştir.

“Yani gelişiminde şöyle bir fark ettik. Onu da sürekli kontrollerine gidip geliyordu ama biz şansımıza da çok iyi bir doktorumuz vardı. O doktorumuz da çok iyi takip etti ve gözlemledi A Hastanesi'ndeki doktorumuz. Onun sayesinde de birçok şeyin farkına vardık.” (Baba 2)

“... tedavisini yapan doktora gittik sonra. Doktor çok sevindi onu görünce. Oğlum diye sarıldı hastanede. Sonra dedi ki ne kadar şanslıymışsın dedi. Ne kadar güzel bir aileye düşmüşsün dedi. Ondan sonra bir sıkıntınız yoksa lütfen benimle devam edin. Onun büyüdüğünü görmek istiyorum dedi. Bu benim için çok güzel bir şeydi. Yani aslında herkes onu yaşatmak için el ele vermiş gibiydi” (Anne 8)

Sağlık çalışanlarından bazılarının tıbbi bilgilendirme aşamasındaki tutumu ailenin karar verme aşamasını olumsuz etkileyebilecek nitelik taşımıştır. Olasılıklar dahilinde olan bu bilgilendirme sonrası ikinci bir hekim değerlendirmesi alarak sürece devam etmiştir.

“Oradaki çok kötü anlarımızı hatırlıyorum. Evlat edinme birimindeki uzman hanım ve bir bakıcı anneyle gittik. Doktor direkt böyle spastik olabilir bu filan kurumdakilere atarlandılar; siz bir çıkın dışarı yapın vs. bir üslupla. Böyle her şey çok kötüydü. Yani oradaki hal ve tavır ve bir canlının hayatından bahsediyoruz orada. Kurtarmaya çalışan ve onunla birlikte ömür geçirmek isteyen iki insan var... Sonra Ö. Bey'e gittik. Ö. Bey de onların tam tersine müthiş bir pozitif tablo çizdi: ‘Ben bu çocuğun ilk hastaneye geldiği anı hatırlıyorum. Bu çocuk bu hale geldiyse, bu çocuk ölüyordu ben yüzde yüz öldüğünü düşünmüştüm ve şu anda şunu görüyoruz ama sosyal hizmetlerdeki, yuvadaki insanların hepsinin eline koluna sağlık bu çocuk bu hale geldiyse bu çocuk bundan sonrasında daha gelişir, sağlıklı bir çocuk olur ve çocuklar izleri çok çabuk onarılır. Yetişkinler gibi degillerdir gibi...’ bir yerden şey yaptı. Hatta şeyi çok hatırlıyorum. Bence bu çocuk elinizde hikâye olacakmış da böyle bir hikayesi olduğu için normal bir çocuk olacak bence dedi.” (Baba 5)

Sosyal Çevre Desteği

Geniş aile, arkadaş çevresi ve komşular gibi sosyal ağlardan alınan destek ebeveynlerin sürece adaptasyonunu güçlendirmiştir. Katılımcı yorumuyla desteklenmiştir.

“İl dışından geldiğimiz için gece bir buçukta Antalya’ ya girdik. Eve geldiğimizde işte annemlerin evine gittik. Her yer havai fişek. Ondan sonra kız kardeşlerimin eşleri havai fişek patlattı. Evde her şeyler hazırlanmış. Yemekler hazırlanmış. Bir buçuğa kadar hiç kimse uyumamış. Teyzemler, kuzenlerim, dünürlerimiz, diğer kardeşlerimin dünürler. Ondan sonra herkes o ben alayım, o ben alayım, o ben alayım. Bebeği işte şöyle yapayım böyle. Ondan sonra herkes bir tarafa dağıldı. Herkes bir ağlama. Sevinçten, mutluluktan ağlayan ağlayana.” (Anne 3)

"Maddi, manevi her anlamda. Evlat edinme sürecini de şöyle söyleyeyim Canan Hanım. Bütün arkadaşlarım bu yönde çok desteklediler. Sadece beni değil tabii ki eşimi de aynı şekilde. Çok takdir edenler oldu." (Anne 4)

"Gerçekten çok benimsediler. Hiçbir zaman biyolojik olarak onun başka bir çocuk olduğunu hiç düşündürmediler bana. Hiç hissettirmediler. Ne konusunu açtılar ne sordular. Hatta öyle ki böyle mesela kuzenim diyor ki bana senin dişlerin ne zaman çıkmıştı diyor. Erken mi çıkmış, annene sordun mu diyor oğluma. Yani o kadar unutuldu ki bir başkasının çocuğu oldu. İşte eşime çok benzettiler onu." (Anne 8)

Sosyal Çevrenin Farkındalık Eksikliği

Bazı bireyler, evlat edinme kavramının toplumda yeterince anlaşılmadığını ve yanlış algılandığını ifade etmiştir. Katılımcı yorumuyla desteklenmiştir.

"Hatta okullarda da birçok kez tartışmaya sebep oldu bu yüzden. Senin çocuğun benim çocuğumun davası diye bir şey yoktur. Çocuklar hepimizin çocuklarıdır. Onlar bizim geleceğimizdir. Çocukları ayırmak, kayırmak, birbirleriyle yarıştırmak, kıyaslamak. Benim en nefret ettiğim şeylerdir. Çocuklar hepimizin evladıdır." (Anne 6)

Daha Önce Evlat Edinmeme Pişmanlığı

Bazı bireyler süreci erteledikleri için pişman olduklarını ve bu kararı daha önce almayı dilediklerini. Katılımcı yorumuyla desteklenmiştir.

"Keşke beş yıl önce bu işe karar vermiş olsaydık... Bence evlat edinmeyi düşünenlere tavsiyem hiç beklemesinler. Hiç düşünmesinler." (Baba 8)

Bir Çocuk Daha Evlat Edinme Arzusu

Olumlu deneyim sonrası ikinci kez evlat edinmek isteyen bireylerin olduğu da görülmektedir. Katılımcı yorumuyla desteklenmiştir.

"Hatta bir daha mı başvursak? Acaba yaşımız geçti mi?" (Baba 3)

3.4.2. Yaşam Tarzındaki Değişimler ve Çocuk Sahibi Olmanın Hissi

Evlat edinme sonrası ebeveynlerin yaşam tarzlarında oluşan dönüşüm, ebeveynlik kimliğiyle kurdukları bağ bu başlık altında değerlendirilmiştir.

Duygusal Bağ Kurma ve Adaptasyon

Katılımcılar, çocuğa duyulan sevgi ve bağın zamanla geliştiğini, sabır ve anlayışın bu süreçte önemli olduğunu belirtmiştir. Katılımcı yorumuyla desteklenmiştir.

"Zaten geldiğinde ben hiçbir şey anlamadım yani. Böyle bir heyecandan bir heyecandan. O kadar çok heyecanlıydım ki. Hatta annem şey dedi, sen dedi bir haftada anne olabileceğini ben düşünemiyordun. Bir haftada anne oldun dedi. Yani bir haftada bu kadar, hani herkesten daha iyi anne oldun demek istedi bana." (Anne 3)

Özgürlükten Sorumluluğa Geçiş

Bazı bireyler için çocuk sahibi olmanın yaşamlarında köklü sorumluluk değişimleri getirdiği belirtilmiştir. Katılımcı yorumuyla desteklenmiştir.

"Anne baba olarak yaşadığım yorgunlukların hiçbir ağırlığı yok bana. Ama onlar için yaşadığım o endişeler, o düşünceler o kaygılar, onlara sağlayabileceğim hayat imkanları, tamamlayıcı faktörler onlar beni çok şey yapıyor." (Anne 2)

3.4.3. Evlat Edinme Bilgisinin Çocuğa Açıklanması

Evlat edinilen çocuğa gerçeğin ne zaman, nasıl ve hangi yöntemle açıklanacağı konusunda yaşanan duygu ve kararlar bu başlık altında incelenmiştir.

Çocuğa Küçük Yaşta Bilgi Verme Kararı

Bazı ebeveynler, çocuğun çok küçük yaştan itibaren evlat edinildiğini bilmesini doğru bulmuştur. Katılımcı yorumuyla desteklenmiştir.

"Çok normal, soğukkanlı bir şekilde. Hepsini anlattım. Çok doğal karşılığı sağ olsun. Hiç öyle sonradan takip ettim ama çok takip ettim. Masuşçuktan yalnız bırakıp takip ettim. Acaba hani duygu durumunda bir değişiklik oldu mu çocuğun. Baktım aktivitelerine aynen devam ediyor. Çizgi film izliyor, oyun oynuyor, resim yapıyor. Hani şey yapmıyor öyle takılıp bir yere kalmıyor. Bana tuhaf sorular sormuyor. Ve biz devamlı konuştuk. Mesela bana şey sordu tabii ki. Annem yani yaşıyor mudur falan. Oğlum dedim annen hakkında bir bilgiye sahip değilim gerçekten. Ama ilerleyen zamanlarda tabii ki annen hakkında bilgiler edineceğiz dedim." (Anne 6)

Evlatlık Olduğunu Açıklama Zamanında Kararsızlık

Bazı ebeveynler doğru zamanın ne olduğunu kestirememiş ve kararsızlık yaşamıştır. Katılımcı yorumuyla desteklenmiştir.

"Acaba diyorum hani bir ilkokulu beklesek mi? Yani mesela bu 6. yaşımı beklesek ya da 7 yaş uygun olur mu diye düşündük. Eşimle bunu konuştuk. Dedik acaba o dönem bizi daha mı iyi anlar? Oturup bizi dinlemesi belki bir tık daha farklı olabilir." (Anne 4)

“Eşim söylüyor bir şeyler ben de hani söylüyorum ufak tefek. Eşim en çok destek olan kişi. Tam anlamıyla bir plan yapamadık henüz. Yani yavaş yavaş. Bu sene sormaya başladı. Hani hamilelikle ilgili sordu bir, nereden geldim gibi. “(Baba 4)

Masallarla Anlatma

Bazı ebeveynler, evlat edinme hikayesini masallar aracılığıyla anlatmayı tercih etmiştir. Katılımcı yorumuyla desteklenmiştir.

"Hikâye olarak önceydi zaten. Her gece uyuturken ona bir anne, bir çocuk, bir baba hikayesi anlatıyordum işte devamlı. Ondan sonra bayağı bir geçtikten sonra eşimle zaten konuştum. Ben artık gerçeği oğluma söylemek istiyorum dedim. Bir başkasının ağzından kaçır, duyar eder. Oğlum bana güveni sarsılır dedim. Ben bunu yaşamak istemiyorum dedim. Tamam dedi nasıl istersen. Aldım karşıma oğlum. Sana her akşam bir hikâye anlatıyorum ya oğlum dedim. Evet anne dedi. O hikâyenin kahramanları kim biliyor musun dedim. Kim anne dedi? O çocuk sensin dedim. O anne benim. O baba da baban dedim. Ondan sonra öyle anlattım işte." (Anne 6).

“Nasıl anlattım? Bu konuda da bizim Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nda çalışan uzmanlar bize çok yardımcı oldu. Önerilen kitaplar. Biz çok uzun süre pandeminin dönemine denk geldi mesela bu sürede. Pandemide biz çok uzun süre işte hayvanlardan örnek vererek işte ormanda kaybolan tilkinin bir serçeyi koruyup kollayıp onu kötü insanlardan ya da ona zarar vereceğini düşünen başka hayvanlardan koruması gibi örnekler verip ya da neydi? Ne böceğiydi? Uğur böceği. Heh. Uğur böceği isimli kitapta. Bir de şey tavuk yumurtalarım nerede? Yumurtlayan tavuk vardı çocuk kitabı. Yumurtlayan tavuğu çok ısrarla kendisi de çok şey yaptı. O yumurtlayan tavuk bize daha çok destek oldu biliyor musunuz? O tavuk, tavuğun o yumurtaları çok önemliydi bizim için.” (Anne 2)

“Kurumdan Kıtır’ ın Evlat Edinme Hikayesi diye bir kitap vermişlerdi. Oradan bir şeyler anlattık. Onu ben sürekli okuyordum. Aslında kendine orada bir yer ediniyordu. O tavşan bu benim. Bu annem. Bu sensin. Bir daha anlatsana baba. Gerçekte hayatta nasıl oluyor baba falan diye bana soruyordu. İşte şöyle olmuş kızım. Böyle olmuş. Böyle olabilir. Bazılarının çocukları olmayabilir ama aynı bu kıtır gibi Türkiye'de de kurumlarımız var. Anne babaları gidip ziyaret edebiliriz. Çocuklara bakabiliriz. Falan anlatıyordum.” (Baba 7)

“Evet işte annelerin ve evlat eden ailelerin en büyük korkusu bu. Nasıl söyleyeceğim, ne yapacağım, ne tepki verecek? Ama Çocuk 8 geldiğinden beri şöyle bir hikaye anlatıyorum. Bilsin bilmesin ilk geldiği günden beri hikayem hep aynı. Hiç değiştirmedim, hep anlatıyorum.” (Anne 8)

Çocuğun Güven Arayışı

Bilgi açıklaması sonrasında çocuğun ebeveynlerine olan güveni pekişmiş ya da test edilmiştir. Katılımcı yorumuyla desteklenmiştir.

"Kaygısı yüksek bir çocuk. Yani acaba hani kaybederim endişesi mi taşıyor, bilmiyorum. Belki bize söylemiyor. Bazen sevgimizi sorguluyor. Yani siz beni mesela işte Atatürk kadar seviyor musunuz? Siz beni işte şunun kadar seviyor musunuz? En son siz beni Allah kadar seviyor musunuz dedi. Biraz kaygı taşıdığını düşünüyorum. Ama onun dışında başka bir şey yok yani." (Anne 1)

Çocuğun Sorgulaması ve Merakı

Gerçeği öğrenen çocukların sıkça soru sorması, biyolojik geçmişlerini merak etmesi dikkat çekmiştir. Katılımcı yorumuyla desteklenmiştir.

"Evet, şöyle sorular soruyor. Yani benim hatta bazen kalbi temiz çocuk ondan dolayı onu da bilmiyorum. Abim var mı diye bir soru sormuştu bana. Ben de evet oğlum abin var dedim kendisine çünkü yalan söylemek istemediğim için belki de ben de kendime yediremedim. Dolaylı söyledim. Abisini ama o hani Y abim gibi bir abimi diye söyledi. Y abisi kuzeni kız kardeşimin oğlu. Yani onun gibi değil oğlum dedim ama tabii ki yine üstü çok kapalı konuştum. Yani birebir böyle böyle diye açık açık beyan edemedim." (Baba 2)

"Mesela bir kere bana şey dedi. Demiştin mi kızım şu yaramazların artık ne zaman bitecek böyle. Git o zaman dedi; unutmamış. Kurumdan daha uslu çocuk al o zaman dedi. Hiç ağlamayan, zırlamayan, hiçbir yerde olmayan çocuk al o zaman dedi. Uslu otursun dedi. Öylece otursun. Var ya yıkıldım. Yıkıldım ama hemen orada gizli silahımı çıkardım. Dedim ki olur mu kızım ya, biz geldik sen bize bir güldün bir güldün. O senin gülümsemen beni bitiriyor zaten dedim. Bu kız benim kızım olmalı dedim. Baba bir kere anlatsana ya çok heyecanlı baştan anlatsana tane tane diyor. Ben ona pekiştiriyorum artık. Her seferinde onu söylüyorum ben. Bana anlattırıyor bazen. "(Baba 7)

Şeffaflık

Katılımcılar, çocuğa karşı dürüst olmanın ve süreci açıkça ifade etmenin en sağlıklı yol olduğunu belirtmiştir. Katılımcı yorumuyla desteklenmiştir.

"Bazen kardeş kelimesi geçiyor bizim aramızda. Ben de şunu söyledim. Bir kardeşin olmasını çok mu isterdin? O da evet diyor. Tabii ki kendi içinde çocuk kalbiyle evet diyor ama ben de onu şu açıklamaya yapıyorum. Benim yaşımda artık belirli bir yaşıyım anneciğim. Sana

biz çok geç kavuştuk. Sen çok geç geldin değil de sana biz geç kavuştuk. Çünkü ben geç anne oldum diyorum. Yani onu söylüyorum." (Anne 4)

Pedagog Desteğine İhtiyaç Duyma

Bazı ebeveynler, süreci profesyonel destekle yürütmenin daha sağlıklı olduğunu vurgulamıştır. Katılımcı yorumuyla desteklenmiştir.

"Biz normalde destek alarak ilerledik. Kızımıza bu konuyu açıklarken bir desteğe ihtiyacımız vardı aynı zamanda. Sağolsun pedagogumuz diyeyim. Bize en basitleştirilmiş şekilde anlatmamı, çok ayrıntılı değil de güzel güzel bahsettiler. Ve ben de sonradan hatta anlattığım şekli bile ses kaydı olarak hanımefendiye de attım sonradan. Çok güzel anlatmışsınız dedi." (Anne 7)

"Biz şehir değiştirdiğimiz için okul değişti babası her zaman yok derken ben onu oyun terapisine başlattım." (Anne 5)

3.4.4. Gelecek ve Zaman Yönetimi Kaygısı

Evlat edinmenin ardından ebeveynlerin geleceğe dair yaşadıkları kaygılar ve zamanla ilgili farkındalıkları bu başlık altında toplanmıştır. Katılımcı yorumuyla desteklenmiştir.

Biyolojik Aile Arayışı

Bazı bireyler, çocuğun ileride biyolojik ailesini arama ihtimalini düşünerek duygusal hazırlık yapmaktadır. Katılımcı yorumuyla desteklenmiştir.

"Böyle hep duygusallaşıyorum sürekli. Bazı konuları işlendiği zaman mesela özellikle biyolojik aile bulma vesaire konuları işleniyor bazen Müge Anlı'da. Böyle hop kapatıveriyorum hemen." (Anne 4)

Yaş ve Zaman Farkındalığı

Bazı bireyler, evlat edinme kararının geç yaşta alınmasından dolayı zamanın daha hızlı ilerlediğini vurgulamıştır. Katılımcı yorumuyla desteklenmiştir.

"Ama o zaman bir yaş sıkıntımız vardı. Çünkü ben 39'a girecektim. O zaman da sanırım yaşla ilgili sıkıntılar vardı. Daha sonra bu yaş sınırı kalktı diye biliyorum. Yanlış bilmiyorsam. O zamana kadar sadece o yaşa takılırım korkusu vardı." (Anne 3)

3.5 Evlat Edinmenin Sonuçları

3.5.1. Yeniden Doğuş ve Kendini Tanımlama

Ebeveynler, bu deneyimi birtakım benzetmelerle ifade etmiş, kendilerini yeniden tanımlama süreci olduğunu ifade etmiştir. Katılımcı yorumlarıyla desteklenmiştir.

Yeniden doğuş diyebilirim. Tamamen yeni bir benlik diyebilirim aslında. Çünkü o geldi o geldikten sonra saksımdaki çiçekler çok daha farklı görünmeye başladı. Yani kırmızıysa artık çok daha canlı bir kırmızı rengi büründü diyebilirim. (Anne 4)

“Kuru bir çöldeydik şimdi o çöle bahar geldi gibi hissediyorum. Yani onun olmadığı bir zamanı düşünemiyorum şu anda. Düşünemiyorum. Bilmiyorum ondan önce nasıldı onu da hatırlamıyorum.” (Anne 1)

3.5.2. Kalpten Gelen Ebeveynlik Hissi (Benzetmeler)

Katılımcılar, biyolojik bağın ötesinde ruhsal bir ebeveynlikten söz ederek bu süreci kalpten bağlılıkla tarif etmiştir. Çoğu içinde bulundukları durumu birbirlerinden her ne kadar farklı olarak betimlese de tema olarak pozitif ifadeler kullanmışlardır. Katılımcı yorumlarıyla desteklenmiştir.

“Biz ona hep şey dedik. Seni kalbimizde büyütüyoruz. Evet karnımızda büyümedin ama kalbimizde dünyalar kadar bir yerin var. Yani biz olan her şeyi Çocuk 1’ e anlattık. Çocuk 1 şu anda her şeyin bilincinde.” (Anne 1)

“Çocuğumuzu kucağımıza almadan önce ortada müzik yok. Belki bir fısıltı var, belki böyle doğanın sesi var gibi bir şey yani. İşte hışırtı var bir şey var yani. Sonra yazılmış müthiş bir beste var ama eşsiz güzellikte. Tam olarak bu. Eşsiz bir beste.” (Baba 1)

“Bir tünelde ilerliyorsunuz ya. Karanlık bir tünelde. Tünel dışında böyle bembeyaz karlara çıkıyorsunuz ya, böyle doğaya çıkıyorsunuz ya. Anlatabildim mi yani? Yani o şekil oluyor yani. Hani hakikaten bir siyah tünelden gidiyordunuz uzun süre. Ama ondan sonra sonunda böyle bir aydınlık geliyor. Bir mükemmel manzara çıkıyor karşınızda. O şekil diyeyim bari. Öyle anlatayım. En güzel manzaramız.” (Baba 3)

“Yani yumurtasından çıkamayan bir dinozor gibi. Çatlıyor çatlıyor tekrar kapanıyor. Sonunda çatlıyor ve o ışıktan kendine yol bulup dışarı çıkıyor. Yani kabuğu çok kalın ama. Zor aşıldı yani o durum. Ve çıktıktan sonra da tamam artık. Güneşi görmüş oldu. (Anne 5)

“Bir film seti olabilir burası; bizimki. Yani kurmacası da olan ama çok sevgiyle tutkuyla bağlandığın bir sanat. Ama bir yandan da çok zorlukları olan ve kurmacası da olan bir film seti gibi bir şey bu yaşadığımız diye düşünüyorum.” (Baba 5)

“Çocuk 6 benim için bir çiçek. Ve çiçek sevgiyle, ilgiyle büyür. O benim için çiçeğim o benim. Onu bir çiçeğe çok nadir görülen, çok nazenin bir çiçeğe benzetirim. Ama ben gerçekten oğlumdan çok razıyım.” (Anne 6)

3.5.3. Katılımcıların Evlat Edinme Hizmetine İlişkin Tavsiye/Önerileri

Ailelerin psikoterapi hizmeti, destek grupları ihtiyaçlarının doğduğu, sürecin uzunluğu ve hukuki süreçlerin karmaşıklığına ilişkin düzenlemelere ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir.

“Evlat edinmede o mahkeme sürecini çok kısa tutsalar keşke. Çünkü benim tanıştığım en aşağı 20 tane aile var. O dönemler bizim hepimiz için biz böyle birbirimize geceleri falan konuştuk, sohbet ettik, birbirimize teselli ettik.” (Anne 3)

“Yani şöyle işte bu işte işteki süreçle alakalı zaman olgusu belki biraz daha kısalsa daha iyi olabilir mi olamaz mı tabi ki hani bu sadece bir düşünce benim için o duyguya daha önce sahip olabilmek daha bambaşka bir şey. Yani keşke zaman biraz daha kısalsa evlat edinme sürecinde prosedürler biraz daha değişse belki bu mahkeme kararlarında karşı tarafın artık daha da rızasını beklenmesi dedesinin annesinin ya da halasının çıkıp gelip de onu sizin elinden alacak olmasını bilmek belki o süreçte daha farklı olur diye düşünüyorum.” (Baba 2)

“Çocuğun devlete geçtikten sonra önceki kendisini dünyaya getirmiş olan artık hikaye neyse yani geride kalan hikaye neyse bütün bağlarının yasal prosedürlerde de kopmuş olması lazım ki çocuk artık evlat edinen anne babanın da kafasının arkasında hiçbir soru işareti veya huzursuzluk kalmaması için. (Baba 1)

“Belki psikolojik desteklenebilir çocuklar. İyi olabilir bence.” (Anne 1)

“Evlat edinecek olan ailelerin yani korkmadan ilerlemelerini isterim. Yani elinden alınabilecek olma riski hiç olmasın istiyorum. Hiçbir aile bunun böyle bir acıyı yaşamamasın ya da böyle bir düşünce aklına gelmesin bile. Yani bunu isterim. (Anne 7)

Tavsiye şu. Aslında benim için ilk kızdığım nokta biraz da bu yasanın açıklığıyla ilgili. Süreçle ilgili. ... Son kararınızı veriyorsanız dönüşü yok şeklinde. Bu işin dönüşü yok. Dönüşü yok olmalı. (Baba 7)

“Var tabii. Devletin bu konudaki süreçte daha bizim yanımızda olması. Hukuki süreçlerde. Hukuki süreçlerde psikolojik danışmanlıklarda işte mesela. (Anne 2)

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TARTIŞMA

Bu bölümde araştırmanın konu aldığı evlat edinme öncesi ve sonrası süreçte ailelerin yaşadıkları sorunlara yönelik etki elde edilen bulgular ve bulgulara dayalı çıkarımlar tartışılmıştır.

4.1. Evlat Edinme Başvurusu Öncesi Dönemin Tartışılması

Araştırmada elde edilen bulgulara göre; evlat edinen ailelerin birçoğunun çocuk sahibi olmaya karar verdikten sonra infertilite ile mücadele ettikleri, doğal yoldan çocuk sahibi olamadıklarında tıbbi tedavi sürecine başvurdıkları, bazılarının aşılama ve tüp bebek tedavilerinden sonuç alamadıkları ya da gebelik oluşumunun sonrasında düşük/kürtaj/bebek kaybının yaşanması sebebiyle yoğun psikolojik süreçlerden geçtikleri, maddi ve manevi olarak etkilendikleri sonucuna ulaşılmıştır. Kırca ve Pasinlioğlu' nun (2013) araştırmalarında da infertilite, eşlerin sosyal yaşamlarını, psikolojik durumlarını, evlilik ilişkilerini, cinsel yaşamlarını, gelecek planlarını, benlik saygılarını, beden imajlarını, yaşam kalitelerini olumsuz yönde etkilemekte; karmaşık bir yaşam krizi haline dönüştürdüğünden söz edilmektedir. Tedavi sürecinin getirdiği zorlukların yanı sıra istedikleri halde çocuk sahibi olamamak, çiftlerde artan stres düzeyi ve kendini suçlama duygularıyla birlikte psikolojik sorunlarda da artışa yol açabilmektedir (Yorulmaz ve Sütçü, 2016). Nitekim; araştırmada iki katılımcının çocuk sahibi olamayacağı yönünde tanı almasının ardından eşlerine evliliklerini bitirme teklifinde bulundukları, eşlerin çocuksuz bir yaşamda da mutlu bir evlilik yaşantısı sürebileceklerine ilişkin telkinleri sonrası evliliklerine kaldıkları yerden devam ettikleri öğrenilmiştir. Bu durum çocuk sahibi olamama durumunun ilişkiyi devam ettirme sürecini etkileyebileceğini göstermektedir. Geleneksel toplumlarda çocuk sahibi olmanın bir statü olarak değerlendirildiği göz önüne alındığında evliliğin devam ettirilmesinde çocuk sahibi olmak önem taşır.

Evlat edinme öncesi dönemde ailelerin çocuk sahibi olma konusunda birbirinden farklı bakış açılarının bulunduğu da gözlemlenmiştir. Neslin devamını sağlamak, eski tarihlerden itibaren tüm toplumlarda en önemli ve değer verilen konular arasında yer alsa da toplumsal dinamiklerin değişimi insanların aile kurumuna, çocuğa ve çocuk sahibi olmaya bakış açısını da değiştirmiştir. (Duran, 2023). Evliliklerinde çocuk sahibi olmayı önceliklendirmeyen ailelerde çocuk sahibi olamama durumu çocuk sahibi olmayı arzulayan ailelere oranla daha az yıpratıcı

olmuştur. Bu durum yardımcı üreme tekniklerine başvuru sayısını ve durumu kabullenme sürecini doğrudan etkilemiştir. Bazı ailelerin çok az tıbbi denemeden sonra yeniden denemedikleri, çocuk sahibi olup olmama durumu ile evliliği sürdürme durumunu ilişkilendirmedikleri veya evlilik içerisinde çocuk sahibi olma zorunluluğu hissetmedikleri, bazı ailelerin ise yoğun olarak tıbbi sürece başvurdıkları, ebeveyn olmanın yaşam amacı haline geldiği, sosyal ortamlarında kendi benlik düzeylerini sordukları, sonuç alamadıkça daha çok deneme eğilimi gösterdikleri sonucuna varılmıştır. Koçyiğit (2012), toplumun devamlığını doğacak çocuklara bağlaması nedeniyle, çocuk sahibi olamamaya ilişkin süreçler toplumda olumsuz olarak algılanmaktadır. En büyük tehdit, toplumdan dışlanarak “öteki” olmaya itilmekte olup dışlama mekanizmasını işleten şey, sosyal baskıdır. Sosyal baskıyla ötekileştirilenler, gruptan ayrı bırakılarak yalnızlaştırılmaktadır. Var olmanın ve yaşamın amacı üyesi olunan toplumun değerleriyle paralel olarak sorgulandığında ötekileştirilenler, travmatik bir sürecin etkisine girmektedir.

Çocuk sahibi olmayı çok arzulayan katılımcılardan bazılarının tıbbi süreçlere ek olarak manevi danışmanlıklar ya da inanca bağlı ritüeller yolunu da denedikleri, içlerinden bazılarının bunu aile yakınlarının tavsiyesi ya da baskısıyla yaptıkları öğrenilmiştir. Bu süreçte aile ve destek unsurları olduğu gibi çevrenin baskısının da rolü büyüktür. Bu kararın yalnızca bir tercih değil, çoğu zaman zorlayıcı tıbbi deneyimlerin, umutsuzlukların ve uzun süreli sorgulamaların sonucunda alınan bir karar olduğu sonucuna da ulaşılmıştır. Bireyler, çocuk sahibi olma arzusunu çeşitli yollarla gerçekleştirmeye çalışırken fiziksel sınırlarla, duygusal yıpranmayla ve toplumsal kabullerle yüzleşmektedir.

Evlat edinmeden önceki dönemde ailelerin yaşadığı düşük, bebek kaybı ve gönüllü gebeliğin sonlandırılması gibi işlemler baş edilmesi güç bir sorun oluşturmıştır. Bu da ailelerde çocuklu yaşam ile ilgili umutsuzluk, maddi ve manevi yorgunluk oluşumuna zemin hazırlamıştır. Kayıpla baş edebilmede aile; gerçek olarak kavrayabildiğinde, durumla ilgili destek görebildiğinde ve yeterli başatma mekanizmalarını geliştirebildiğinde sorunu çözümlenmede başarılı olabilmektedir. Her türlü kayıpta tepkiler evrenseldir. Bunlar şok, inkar, kabullenme, pazarlık, düzelme ve çözüm şeklinde sıralanmaktadır. Kayıp yaşayan ailelerin adaptasyon sürecine; kaybın oluşacağını kavramak, kayba ilk reaksiyonun oluşması, karar verme, destek sistemlerinin kullanılması ve eve uyum aşamaları etki etmiştir (Dikencik ve ark., 1999). Kabullenmeyle birlikte ailelerde evlat edinme hizmetini araştırma safhası başlamış, ebeveynliğe zihinsel olarak hazırlanma ve evlat edinme fikrinin şekillenmesinde belirleyici rol oynamıştır.

4.2. Evlat Edinme Sürecinin Tartışılması

Katılımcılardan evlat edinme sürecini kapsayan başvuru, sırada bekleme ve çocuğun teslim edilmesine yönelik aşamalara dair veriler toplanmıştır. Bu verilerden elde edilen bulgular bu bölümde değerlendirilmiştir.

Evlat edinme kararının alınmasından sonraki süreçte kurumda çalışanlar ile katılımcılar arasında olan iletişimin hizmetin devamlılığı konusunda etkili olduğu görülmüştür. Katılımcılar, yapılan görüşmelerde kurum çalışanlarının yaklaşımlarını olumlu ve yol gösterici olarak değerlendirirken bekleme sürelerinin fazlalığına vurgu yapmıştır. Kaygılı olan bekleyiş sürelerinde yapılan rehberlik yardımcı olmuştur. Erkoyuncu (2023), sosyal hizmet mesleğinde müracaatçı grubunun bulunduğu yerden başlayarak mevcut şartlarını tüm boyutları ile gözlemlemenin, analiz ve değerlendirme sürecinden geçirirken müracaatçı ile birlikte en iyi çözüm yolunu oluşturmanın hedeflenmesi gerekliliğini vurgular. Bu bağlamda sosyal hizmet, evlat edinme hizmetinde en çok ihtiyaç duyulan disiplin olarak karşımıza çıkar. Birbirinden farklı süreçler yaşayan ailelerin duygusunu kapsamasını gerektiren bu çalışmalar bütününde sosyal hizmet çalışanlarının yaklaşımı olumlu geri dönüşler almıştır.

Evlat edinme başvurusunda bulunan kişi/eşlerle kurumda ve ikamet adreslerinde görüşmeler gerçekleştirilmektedir. Aileler görüşme esnasında bu aşamaları sıklıkla değinmiş, üzerinden uzun süre geçmesine rağmen öznel deneyimlerini defaten tekrar etmişlerdir. Olumlu duygular yoğunlukta olsa da bazı katılımcılarda başvurunun olumlu sonuçlanıp sonuçlanmayacağı konusunda endişe ve korku gibi duygular hissedildiği, sosyal inceleme sürecinin tamamlanması ve sıraya alınma işleminin ardından ailelerde rahatlama yaşandığı, iyi hissetme, heyecan, sabırsızlık gibi duyguların sıklıkla yer aldığı görülmüştür. Acartürk ve Özkan (2025), evlat edinme sırasında bekleyen ailelerin deneyimlerinden yola çıkarak beklemenin, sabır ve dayanıklılığı pekiştirirken, dış çevredeki baskıların da ek stres oluşturduğunu belirtmiştir. Nitekim katılımcılar bekleme sürecinde farklı duygu durumlarını aynı anda yaşamışlardır.

Küçüğün yerleştirilmesinin öncesinde, katılımcılardan bazıları hazırlıklarını yeterince yapamadıklarını belirtse de çoğu ev düzeni, eşyalarla birlikte sürece hazırlanıp beklemişlerdir. Bu durum ailelerin yanlarına yerleştirilecek çocuğun sadece yaş grubu ve cinsiyetini bilmesiyle

ilgilidir. Aileler, yanlarına yerleştirilecek çocuğun gelişim düzeyini önceden bilemediklerinde hazırlık aşamasında zaman zaman zorlanabilmektedir.

Evlat edinmeye hazırlık süreçlerini sosyal çevresi ile çok paylaşamayan çiftlerin duygusal yönden zorlandıkları görülmüştür. Buna bağlı olarak katılımcıların bazılarında mutluluklarını, heyecanlarını erteleme davranışları gelişmiş; bu durumu biyolojik aile tarafından geri alınma ihtimaline bağlı olarak derinleştirdikleri kaygıyla ilişkilendirmişlerdir.

Küçüğün yerleştirilmesiyle birlikte kurum tarafından gerçekleştirilen denetimlerle ilgili katılımcılar kaygı duymamış, kurum çalışanları ile sürekli iletişim halinde olmuşlardır. Görüşmelerde bu durumdan ziyade kurum çalışanları ile yaptıkları görüşmelerden akıllarında kalan süreçleri yalnızca biyolojik aile tarafından geri alınma ihtimali oluşturmuştur. Yine küçüğün yerleştirilmesi ile birlikte çocuklu yaşama adaptasyonda destek alamayan çiftlerin fiziksel olarak zorlandıkları, çocukla olan uyum sürecini etkilemiştir. Görüşmelerde bazı annelerin “annelik” süreçlerinde lohusalığı anımsatan süreçler yaşadıklarına rastlanmıştır. Bir annenin kendiliğinden sütünün gelmesi bu durumun yalnızca bir bekleyiş olmadığı, fizyolojik olarak bedeninin hazırlandığının da göstergesidir. Bazı annelerin babalara oranla bakım ve sorumluluklar konusunda daha fazla endişe duydukları gözlemlenmiş, beraberinde de “annelik” kavramı üzerinden olumlu ve olumsuz etiketlenmelere de maruz kalmışlardır.

Tunçdemir (2023), Türkiye toplumu gibi geleneksel ve modern değerlerin birlikte yaşandığı toplumlarda anneliğin kadınlar için iki farklı biçimde anlamlandırıldığından söz etmiştir. Bunlardan birincisinin kadının anne olması dolayısıyla toplumda bir yer edinip ve değer kazandığını, ikinci biçimde ise anneliğin kadının ulaşması gereken nihai hedef olarak görülüp anne ol(a)mama halinde toplumda aşağı bir konumda yer aldıklarına değinir. Bu bağlamda evlat edinen anneler bir yandan çocuk sahibi olduğu için annelik statüsüyle bir değer kazanırken diğer yandan çocuk sahibi olamayan bir kadın olarak da değer kaybı yaşamaktadır. Tüm bunlar çocuklu yaşama geçişte kendiliğinden oluşabilecek duygusal karmaşanın derinleşmesine, olumsuz duyguları ifade edememesine zemin hazırlamıştır. Evlat edinen bazı annelerde çocuklu yaşam deneyiminin doğal akışında karşılaşılan güçlüklerin anlamlandırılması noktasında zorlanmalar yaşanmıştır. Doğal yolla gerçekleşmeyen bir annelik kavramıyla karmaşık duyguların oluşumuna zemin hazırlamıştır. Örneğin, evlat edinen bir annenin, uzun süredir hayatında olmasını arzuladığı çocuğun bakım ve sorumluluğunda yaşadığı zorlanmaları mecburen bastırması gerektiğine olan inancını kuvvetlendirmektedir.

Küçüğün yerleştirilmesinden mahkeme bitimine kadar olan zaman diliminde aileler belirsiz bir bekleyiş sürecine girmiştir. Biyolojik ailesi tarafından geri alınma ihtimali olan bir

bebeğe bakım vermek bazı açılardan kaygılı bir bağlanma zeminini oluşturabilmektedir.

Bağlanma Kuramı, insanların çevreyle etkileşimi düzenli bir sıra halinde ortaya çıkan, ilişkileri destekleyen ve sürdüren yerleşik davranış kalıplarıyla doğdukları varsayımını temel alır. İnsan gelişimi, birincil bağlanma figürüne ve diğer önemli kişilere karşı bağlanma oluşturma ve sürdürme süreci olarak görülür. Yeterince güvenli bir üs oluşmadığında ise kaygılı hissetme başlar (Bowlby ve Solomon, 1989). Evlat edinmede kaygılı bağlanma sürecin doğası gereği yaşanılması muhtemel bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Katılımcılar, kuruma ya da kurum personeline güven duysa da hukuki süreçlerde bu güvenin oluşması için evlat edinme hizmetine ilişkin evlat edinen aileleri de koruyan yasal bir zemin olması gerektiğidir. Çocuğun üstün yararı ilkesi gereği yapılan evlat edinme hizmetinde bazı uygulamalar ikilem oluşturmaktadır. Biyolojik ailenin evlat edinmek üzere yanına yerleştirilen aday aileden daha fazla yasal hakkının bulunması profesyonellerin evlat edinmede küçük adına evlat edinen aileyi tercih edememeye de zemin hazırlamaktadır. Geçici bakım sürecinde bu durum profesyonellerin aileyi koruyamadığı gerçeğini de ortaya koyar. Nitekim biyolojik ailesi tarafından geri alınan bir evlat edinme ailesinin yanına istemeleri halinde ikinci kez çocuk yerleştirilmesi işlemi ise ailenin hazır bulunuşluluğu ve psikolojik dayanıklılığı ile ilişkilidir. Birçok aile başvuru aşamasında çocuğu kimlik numarasının değişmemesi, her zaman ikametinin bulunabilme ihtimali, geri alınma ihtimali gibi nedenlerle kararsızlık içinde kalmakta, olası riskleri göz önüne alarak başvuruda bulunmaktadır. Bu bağlamda bilinen bir ihtimal etrafında çocuklu yaşama giriş yapmanın zorlukları mahkeme sürecine kadar devam etmektedir. Mahkeme kararı öncesi yaşanan gerginlik, ailelerde psikolojik baskı yaratırken; karar sonrası gelen onay, rahatlama ve aidiyet duygusunu güçlendirmektedir. Bu süreç, yalnızca yasal değil, aynı zamanda duygusal bir eşiği temsil etmektedir. Sürecin şeffaf ve destekleyici biçimde yürütülmesi, bireylerin bu aşamayı daha sağlıklı atlatmalarını sağlayacaktır. Bu yapı, evlat edinme sürecinin yalnızca teknik bir prosedür değil; derin bir duygusal, bilişsel ve kurumsal süreç olduğunu ortaya koymaktadır. Sürecin kurumsal boyutu güven ve destek mekanizmalarıyla şekillenirken; yasal belirsizlikler karar verme süreçlerini olumsuz etkileyebilmektedir. Ebeveyn adaylarının kararsızlıkları, eş desteği, maddi-manevi zorluklar ve güvenlik kaygıları gibi unsurlar bu kararın çok katmanlı yapısını göstermektedir.

4.3. Evlat Edinme Sonrası Dönemin Tartışılması

Bu bölümde evlat edinme işleminin tamamlanmasının ardından ebeveynlerin yaşadığı psikolojik dönüşümler, sosyal çevreyle ilişkiler, çocuğa evlat edinildiğinin açıklanması ve yaşam tarzındaki değişimleri değerlendirilmiştir. Evlat edinmeden sonraki yaşam, biyolojik

ebeveynlikten farklı olarak çok katmanlı duygusal süreçler, aidiyet arayışları ve sosyal mücadeleleri içinde barındırır. Katılımcıların en güçlü şekilde ifade ettikleri duygu aidiyet ve sahiplenme olmuştur. Bebeklik döneminde oluşturulan güvenli bağlanma ve etkileşimler, ileriki yaşamda pozitif aidiyet duygusunun geliştirilmesine temel oluşturabilir (Tekerci, 2023).

Katılımcıların ifadeleri evlat edinme sürecinin duygusal olarak içselleştirildiğini ve çocuğu "kendi çocuğu gibi" görme eğilimini göstermektedir. Ayrıca sosyal çevreden destek bu süreci güçlendirmiştir. Algılanan sosyal destek; bireyin sevildiğine ve korunduğuna inandığı bir sosyal sisteme bağlı olduğunu hissetmesi, sosyal grubun değerli bir üyesi olduğuna ilişkin aidiyet duygusunu geliştirmesi olarak tanımlanır (Lepore ve ark.' dan akt. Yılmaz ve Büyükcebeci, 2019). Ancak bazı katılımcılar çevre ve toplumun evlat edinme kavramını bilgi eksikliğine bağlı yadırgadıklarını da belirtmişlerdir.

Ailelerde ebeveynlik hissi zamanla gelişmekte; şeffaflık, sosyal destek ve doğru bilgilendirme ile pekişmektedir. Çocuğa evlat edinme gerçeğinin anlatılması süreci ise ebeveynlerin en hassas karar alanlarından biridir. Evlat edinilen çocukların, yaşam öykülerini şeffaf bir şekilde anlatıp anlamlandırmalarına yardımcı olacak ebeveynlere ve profesyonellere ihtiyaçları vardır (Soares ve ark., 2019). Katılımcılar evlat edinmenin söylenmesi konusunda dolaylı olarak profesyonel destek olsa da dolaylı anlatımlar ile üstü kapalı anlattıkları da bir gerçektir. Bunun doğal bir sonucu olarak da evlat edinme politikalarının psikososyal destek unsurlarını içermesi gerektiğini açıkça göstermektedir. Evlat edinme bilgisini çocukla paylaşmayı geciktiren anne ve babaların ise, nasıl söyleyeceğini bilememe nedenleriyle ve bu arada çocuk başkasından öğrenirse korkusuyla geçirdikleri gergin ve kaygılı süreçlerin çocukla ilişkilerine olumsuz yansıdığı bilinmektedir. Dolayısıyla bu durum beraberinde çocuğun sorun davranışlarını da tetikleyebilmektedir (Altınoğlu-Dikmeer ve ark., 2014). BMÇHS' nin 7/1. Maddesiyle, çocuğa mümkün olduğu ölçüde ana-babasını bilme ve onlar tarafından bakılma hakkına sahip olma tanınmıştır. Bu bağlamda çocuğun uygun ve yaş zamanında bunun öğrenmesini gizlemek hak ihlallerini de doğurur.

Evlat edinme deneyimini katılımcılar pozitif yönde benzetmelerle anlatmışlardır. Sürecin zorluklarıyla ilgili ise anneler daha sıklıkla desteğe ihtiyaç duyduğunu ifade etmiş, fiziksel zorlanmalarına yer vermiştir. Uğur (2018), çocuk sahibi olmak ile ilgili araştırmasında; çocuk sahibi olmanın erkekler için mutlulukla pozitif ilişki içinde olmasına rağmen, erkeklere kıyasla kadınlar için çocuk sahibi olmanın mutlulukla negatif ilişkili tespit etmiştir. Her iki ebeveynin de mutlu olabilmesi için aile yaşam becerilerinin geliştirilmesi gereklidir.

Ailelerin, evlat edinildiğini bilen çocuklarının ergenlik döneminde olası bir aidiyet kuramama hissine kapılmalarına duydukları endişe, evlat edinme kurumu ile ilgili kurumlar ve bütün sistemlerin koordineli olması gerekliliğine vurgu yapmaktadır. Süreç konusunda aileler her ne kadar hazırlıklı olmaları gerektiğini bilseler de çaba ve kararlılıkla sürdürülmelidir. “Çocukların gelişiminin merkezinde yer alması nedeniyle aile, aile üyeleri arasındaki ilişkiler, bağlantılar ve bunları bir arada devam ettirme istemi çok önemlidir” (Aslantürk ve Kılıç, 2020).

4.4. Evlat Edinmenin Sonuçlarının Tartışılması

Yolcuoğlu (2009), korunma ihtiyacı olan çocukların sağlıklı gelişimleri önünde birçok engelin var olduğundan bahsetmektedir. İnsan gelişimi ekolojisinde; gelişen insan organizmasıyla, yaşayıp büyüdüğü çevre arasındaki etkileşim, aile ve akrabaları içeren ‘mikrosistem’; çocuğun aktif rol oynamadığı ancak onun yaşantısını ve gelişimini etkileyen kitle iletişim araçları, komşular, akranlar, sosyal hizmet, okul vb. eğitim kurumları, sağlık, sosyal güvenliğe ilişkin kurumlar ve bütün bu sistemlerin kendi içindeki bağlantılarını sağlayan ‘mezzosistem’; kurumların üst düzeyde sosyoekonomik politikaları ile ülkenin ve toplumun inanç, değer ve ideolojilerini içeren ‘makro sistem’ içerisinde çocukların gelişimi olumlu ya da olumsuz yönde değişebilmektedir. Buna göre; evlat edinilmiş çocukları ilerleyen süreçte gelişimlerini etkileyebilecek engeller mikro, mezzo ve makro düzeyde irdelendiğinde sosyal hizmet uygulamalarına yeni bir yön verebilecek kadar önem arz etmektedir. Katılımcılar tarafından evlat edinmenin sonuçlarında belirtilen bağ kurma, damgalanma, aidiyet, koruyucu ve önleyici hizmetler, ailenin korunması gibi kavramlar ulusal evlat edinme uygulamalarında katılımcıların paylaşımlarıyla birlikte yeniden gözden geçirilmesi gereken önemli hususları belirlemiştir. Örneğin geçmiş sağlık öyküsüne olan sınırlı erişim ve bilgi eksikliği nedeniyle olası tedavi sürecini geciktirebildiği gerçeğidir. Öte yandan evlat edinildiğinin söylenmesi sonrasında çocuğun süreci sosyal çevresiyle paylaşması halinde, toplumda yaygın bir “evlatlık” etiketiyle karşı karşıya kalabildiği durumlarını da beraberinde getirmektedir. Evlat edinme kurumunun diğer kurumlarca az tanınmışlığı ve birbiriyle bağlantılı olmayışı sebebiyle de aileler sıklıkla yetkili kuruma danışma veya kendi bilinç düzeylerine göre ilerleyerek sorun çözmeye çalıştıkları belirlenmiştir. Evlat edinen ebeveynlerin rolü, evlat edinilmeden önce ortaya çıkan sorunları bütünleştirme sürecinde çocuklarına eşlik etmek ve böylece evlat edinilenlerin anlamlı bir anlatıya ulaşmasını sağlamaktır (Martín ve ark., 2025).

Ailelerin, evlat edinildiğini bilen çocuklarının ergenlik döneminde olası bir aidiyet kuramama hissine kapılmalarına duydukları endişe, evlat edinme kurumu ile ilgili kurumlar ve bütün sistemlerin koordineli olması gerekliliğine vurgu yapmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın konu aldığı evlat edinme öncesi ve sonrası süreçte ailelerin yaşadıkları sorunlara yönelik etki elde edilen bulgular ve tartışma kısmına dayanarak sonuç ve önerilere yer verilmiştir. Araştırmaya başlanırken evlat edinme kurumunun çok katmanlı yapısı nedeniyle evlat edinen kişi/eşlere evlat edinmeye karar vermeden önceki, evlat edinme sürecinde ve sonrasında doğrudan etkisinin olabileceği, biyolojik çocuk sahibi olan kişi/eşlerin günlük yaşam sorunlarında birebir olmasa da büyük oranda çocuğun iyilik haline odaklanması beklenmiş, öngörülmüştür. Biyolojik olarak çocuk sahibi olamama ve beraberinde başvuru yöntemlerinin getirdiği psiko-sosyal etkilerden sonra evlat edinme yoluyla çocuk sahibi olmada kişi/eşlerin psikolojik olarak etkilendikleri, sorunların farklı formlarda yaşanmaya devam ettiği, çocuklu yaşama geçişte zorlanmalar yaşandığı, çocuğun ihtiyaçlarının karşılanması yönünde profesyonelden destekten ziyade sosyal çevre desteği alabildikleri, psikolojik destek alma gibi ihtiyaçların kalıcı olarak sağlanamadığı, çocuğun evlat edinildiğinin söylenmesi sürecinde ortaya çıkan davranış değişikliğinde sürecin kişi/eşler açısından yeniden derinleştiği, evlat edinme ile ilgili destek gruplarının olmaması sebebiyle; bu tarz paylaşımları sıklıkla eşler ile konuşulduğu, evlat edinme işlemi hukuken tamamlanmış olsa da farklı kamu kurumlarında bu mahrem konuyu anlatmak zorunda kalabildikleri anlaşılmıştır.

Bu durum evlat edinme başvurusu ve küçüğün yerleştirilmesi ve evlat edinme sonrası sürecinde eğitim ve psikolojik destek süreçlerinin ne denli önemli olduğunu, bu kapsamda etkin kamusal hizmetlere ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir.

Evlat Edinme Başvurusu Öncesi

Araştırmada evlat edinen ailelerin çocuk sahibi olmaya karar verdikten sonra infertilite ile mücadele ettikleri, doğal yoldan çocuk sahibi olamadıklarında tıbbi tedavi sürecine başvurdukları, bazılarının aşılama ve tüp bebek tedavileri sürecinin sonucunda sonuç alamadıkları ya da gebelik oluşumunun ardından düşük/kürtaj/bebek kaybının sonucunda yoğun psikolojik süreçlerden geçtikleri, maddi ve manevi olarak etkilendikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bazı ailelerin tıbbi sürece ek olarak alternatif tedaviler veya manevi danışmanlıklar ya da inanca bağlı ritüeller yolunu da denedikleri, içlerinden bazılarının bunu aile yakınları tavsiye/baskısıyla yaptıkları anlaşılmış; bu deneyimlerin bir tanesinde bir kişinin alternatif tedavi adı altında bedensel temas kurmaya yönelik sözlü istismar mağduru olduğu öğrenilmiştir. Bazı ailelerin sosyal çevrelerinde doğurganlıkla ilişkili dolaylı anlatımlar ve

retorik sorular ile yaşadıkları süreçlerinin merak edildikleri ya da tavsiyelerde bulunduğu öğrenilmiştir.

Evlat edinen ailelerde biyolojik olarak çocuk sahibi olamamaya ilişkin kabullenme düzeyinde farklılıklar olduğu gözlenmiştir. Bazı ailelerin bir iki tıbbi denemeden sonra yeniden denemedikleri, çocuk sahibi olup olmama durumu ile evliliği sürdürme durumunu ilişkilendirmedikleri veya evlilik içerisinde çocuk sahibi olma zorunluluğu” hissetmedikleri, bazı ailelerin ise peş peşe tıbbi sürece başvurdukları, ebeveyn olmanın yaşam amacı haline geldiği, sosyal ortamlarında kendi benlik düzeylerini sordukları, sonuç alamadıkça daha çok deneme eğilimi gösterdikleri sonucuna varılmıştır. Bununla birlikte araştırmaya katılan bir eşin ebeveyn olma isteği yoğun alan eşe ayrılmak için görüş ilettiği, eşin bunu istememesi üzerine evlilik yaşantılarına devam ettikleri gözlenmiştir. Bu konuda ailelerin bazılarında eşinin tedavi süreçlerindeki bedensel yan etkileri ve psikolojik yıpranmalarından üzüntü duyarak tedavi sürecine devam etmedikleri, bazı ailelerin ise bir eşin yoğun isteğine uyumlanma şeklinde gerçekleştiği sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla çiftlerin birbirine duydukları empati temelli diyalogun kabullenme sürecine etki ettiği sonucu oluşmuştur.

Ailerin evlat edinmeye karar verme ve kuruma başvuruya gelme arasında geçen zaman dilimi değişkenlik göstermektedir. Bu değişkenlikler; diğer eşin/sosyal çevrenin/toplumsal algının evlat edinme olgusunu benimseme ile ilgili olduğunu göstermiştir. Bazı ailelerde eş zamanlı istek ve motivasyonla kuruma kısa sürede başvuruda bulundukları, diğer eşin istek ve motivasyonu eş zamanlı olmadığı hallerde ise bu sürenin uzamış olduğu görülmüştür. Bu sürenin uzamasının nedenleri olarak; dini referans alma ihtiyacı, ailelerinin onayı, tedavi sürecinde olumlu yönde verilen ihtimal gebeliklerin alternatif olarak halen gündemde oluşu, hukuki olarak evlat edinme sürecinde çocuğun geri alınma ihtimali olarak, evlat edinmenin toplumdaki algılanış şekli, evlat edinme hizmetindeki belirsizlikler olarak tanımlanabilir.

Evlat Edinmede Sosyal İnceleme Süreci

Biyolojik çocuk sahibi olamama durumundan sonra evlat edinme kararının verilmesi sürecinde kişi/eşlerin duygu durumuna yönelik genel olarak geleceğe yönelik mutlu ve umutlu olma hisleri hakimdir. Nitekim araştırmada çocuğun hemen yerleştirilmesini arzuladıkları, kısa sürede çocuk yerleştirmenin gerçekleşeceğine dair beklenti içinde oldukları görülmüştür. Ailelerin çoğu kurumla olan görüşmelerini iyi olarak tanımladığı, içlerinden bazılarının kurum çalışanlarına kendilerini iyi gösterme eğilimde oldukları, başvuru evraklarını hazırlama sırasında heyecanlı olma hissiyle çeşitli deneyimler yaşadıkları görülmüştür. Kurumda ve ikamet adreslerinde yapılan görüşmelerde sosyal çalışmacılarla işbirlikçi şekilde ilerledikleri,

aile bireylerinden biri gibi bahsettikleri, profesyonelliğin dışında bir ilişki kurdukları, kuruma ve kurum peroneline güven duydukları gözlenmiştir. Bu bağlamda evlat edinme sürecinin yasal işlemlerden de farklı olarak ailelerin en mahrem konularını paylaştığı, çocuk sahibi olma yolundaki tüm duygu ve deneyimleri hakkında bilgi sahibi olan kişileri profesyonel olarak görememeye başladıkları, çalışanların ise evlat edinme hizmetinin her aşamasında farklı rolleri üstlendikleri fark edilmiştir. Buna göre; başvuru esnasında ailelerin evlat edinmeye uygunluğunu değerlendirici bir roldeyken, sırada bekleme aşamasında rehberlik eden, çocuklu yaşama geçişte yeniden değerlendiren ve destekleyen, mahkeme süreçlerinde ise ailenin çocuklu yaşamında duygusal bağlantıları olan çocuklu yaşamına geçişte gizli tanıklık eden bir rehber olarak yer almaktadır. Bu da ailelerin profesyonel bir hizmeti almaktan çok minnet duygusunu geliştirmeye zemin hazırlamıştır. Her iki grubu da korumak adına evlat edinme hizmetinin her aşamasının farklı sosyal çalışmacılarla yapılmasının, oluşan iş bölümünün karşılıklı yapılması sınırların bulanıklaşma riskini azaltır. Örneğin başvuru ve değerlendirme, sırada bekleme ve izleme ile hukuk birimi şekilde planlanabilir.

Sırada Bekleme Süreci

Araştırmada evlat edinme sırasında bekleme süresine ilişkin mevzuatta bir hüküm bulunmadığı ailelerin yaşadığı deneyimlerle görülmüştür. Aileler ortalama bekleme süresine ilişkin kurumdan bilgi edinmektedir. Gizlilik ilkesi ve iller arasındaki evlat edinme işlemlerinin farklılıkları nedeniyle bilgi verilmese de çocuk yerleştirilmeden önce ebeveynlerin bu sürece hazırlanabilmeleri, çocukların ihtiyaçlarının temin edilebilmesi için kurumdan gelecek sözlü iletişime bağlı olmaksızın mevzuatla bir hükme bağlanması gerekliliği görülmektedir. Aileler bekleme sürecinin yavaş ilerlediğini beyan etseler de bilgi eksikliğine bağlı olarak yapılan görüşmelerin yetersiz kaldığı, bazı ailelerin yeterince hazırlık yapamadıkları, hazırlık aşamasında telaşlandıkları, sosyal destek almak zorunda kaldıkları görülmüştür. Bu bağlamda Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğünce, kendi bünyesinde yer alan çocuk gelişimcisi, sağlık personeli, yenidoğanlarla ilgilenen bakım elemanı ile birlikte çocuk teslimi yakınlaşan ailelere eğitim vermesi ailelerin çocuklu yaşama geçişteki uyumuna katkı sağlayacaktır.

Küçüğün Yerleştirilmesi

Çocuklu yaşamın ilk yıllarında aileler eş olma rollerine ek olarak ortak bir sorumluluk dahilinde ebeveyn olma rolleriyle tanışır. Bu tanışmayla birlikte eşlerin birbiriyle daha önceden deneyimlemediği özellikleriyle karşılaşmalar yaşayabilir. Bu yeni rollerin oluşumunda farklı ailelerde yetişmenin verdiği doğal etkenler yer almaktadır. Bu bağlamda anne babaların çocuk yetiştirmeye karşı farklı yöntemler geliştirmesine zemin hazırlar. Bu durum, bebeklik

dönemindeki bakım sürecinden itibaren başlar ve ilerleyen yaşlara kadar devam eder. Araştırmada, bebeklik döneminde anne-babaların yaşadığı uykusuzluk, çocuğun hasta olması vb. Durumlarda bazı ailelerin duygu durumunu yönetemediği görülmüştür. Çocukların yaşları büyüdükçe ailelerin farklı yaklaşımlarla çocuklarını eğitmeye çabaladığı, eşlerden bazılarının kurallar ve sınırlar noktasında zorlanmalar yaşadığı fark edilmiştir. Çocukların kurallar ve sınırları ilk olarak ailelerinden ve sosyal çevrelerinden öğrendikleri göz önünde bulundurulduğunda; çocukların, anne-babalarının birbirinden farklı düşünceleri oluştuğunda veya kurallar ve sorumluluklar noktasında uzlaşamadıklarında birbirleriyle nasıl iletişim kurduklarını görmeye ihtiyaçları vardır. Bu araştırmada, bazı anne-babaların çocuklarına sınır koyma becerisini geliştirilmesi için kendi ilişkileri üzerinden çalışmaları gerektiği sonucuna varılmıştır. Ailelerin birçoğunun evlat edinme süreçlerinde kendileri ve ilişkileri üzerinde destek almadıkları, gerek duymadıkları öğrenilmiştir. Bu konuda evlat edinme başvuruları ve sırada bekleme süreçlerinde eşlerin sorunlarla baş etme kapasitelerini geliştirici profesyonel görüşmelere, eğitimlere ve destekleyici materyallere ihtiyaçları bulunmaktadır.

Evlat edinen ailelerde küçüğün yerleştirilmesiyle birlikte; bakım sorumluluğuyla birlikte, uzun yıllardır istedikleri çocuklu yaşamı tatmaya çalışırken hukuken kendilerinde kalacağını emin olamadıkları korunmaya ihtiyacı olan ve devlet koruması devam eden bir çocuğa kmadan kaygılı bir bakım süreci geçirirler. Çocuk kaybını her an yaşayacakları kaygısıyla bu süreçten doyum almayı erteledikleri, duygusal anlamda sağlıklı bağlanma sürecini mahkeme sonrasında yaşayabildikleri görülmüştür. Bununla birlikte anne-babalar kabul edilmiş bir süreci yaşadıkları için kader inancına tutundukları, manevi olarak güçlenmek için dua ettikleri gözlenmiştir.

Mahkeme Süreci

Evlat edinen aileler için mahkeme süreci belirsizliğin yarattığı kaygının da bittiği, çocuklarını tam olarak sahiplenebildikleri bir süreci kapsar. Yapılan araştırmada ailelerin mahkeme öncesinde duygusal gerginlik yaşadıkları, mahkeme kararı sonrasında duygu yoğunluğu birlikte rahatlama davranışı geçirdikleri gözlenmiştir.

Evlat edinme çocuk ve aile alanını etkileyen, psikolojik, hukuki, sosyal ve toplumsal sonuçları olan bir hizmettir. Kamu iş birliği, disiplinlerarası koordinasyon ile evlat edinme odağında çalışmaya ihtiyaç vardır.

Evlat Edinildiğinin Söylenmesi

Çocuklar çevresel etkenlere yetişkinlere oranla daha duyarlıdır. Çocukların aile içinde başlayan ilişkisinin niteliği de güven inşasında önemli rol oynar. Toplumda nadir rastlanan evlat edinme

meselesinin çocuğa söylenmesi hem çocuk hem de aile açısından stresli bir süreçtir. Bu çocuğa ait bir bilgisinin paylaşılması gibi görünse de “güven” ve “değerlilik” kavramlarının yeniden inşaa edildiği bir durumdur. Araştırmada evlat edinmiş olan ailelerin, çocuğun evlat edinildiğini öğrendiğinde iç dünyasında yaşayacağı belirsizlik ve sonuçlarından ya da sosyal çevrede etiketlenmesinden endişe duydukları sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada evlat edinildiğinin okul önceki dönemde söylenmesiyle ilgili kurumdan bilgi verildiği, doküman desteği yapıldığı görülse de profesyonel bir terapi süreci hizmeti verilmediği sonucuna varılmıştır. Bazı ailelerin bu süreçte terapi desteği aldığı, masallar ve betimlemeler yoluyla alt yapı hazırlığında bulundukları, evlat edinildiğini açıklama konusunda zamanlama olarak kararsız kaldıkları gözlenmiştir. Biyolojik aileyi arama ihtimaline ilişkin bazı aileler destekleyici tutum sergilerken bazı ailelerin bu konuda tereddütte kaldıkları fark edilmiştir. Burada gizlilik nedeniyle çocuğun uzun süre biyolojik ailesine ilişkin bilgileri de öğrenemeyecek olmasının verdiği stresli bir gelecek kaygısına zemin oluşturduğu sonucuna varılmıştır.

Okul öncesinde dönemde çocuklar dünyaya geliş şekline, bedenine karşı meraklı sorular sormaya başlar. Çocukların kendini tanımaya yönelik sordukları sorular karşısında evlat edinme ailelerinin stresli anlar yaşadıkları, zaman zaman eksik ya da yanlış bilgi verebildikleri gözlenmiştir. Çocuğa değersizlik hissi yaratmadan, güven arayışını kapsayarak bunu söyleyebilmek kendilerinde zaman zaman yetersizlik duygusu hissetmelerine de sebep olabildiği sonucuna varılmıştır. Bu tarz durumlarda eşlerden bazılarının bu durumu anlatma kısmına dahil olmadığı diğer eşin bu sorumluluğu üstlendiği görülmüştür.

Benzetmeler ve Hikayeleştirme

Araştırmada ailelerden evlat edinme sürecini bir şeye benzetmeleri istendiğinde bu durumu hem betimsel olarak anlatmış hem de zihinsel düzeyde hikayeletirmişlerdir. Bu bağlamda ailelerin anlatıcı kimliğinden çocuklarının kendi hayatlarındaki anlamları ve çocuklu yaşamın yansımaları anlaşılmıştır. Bu sorunun cevaplarıyla ailelerin gözünden evlat edinme hizmetine ilkin kurumsal hizmetin dışında farklı tanımlamalar ortaya konmuştur.

Katılımcıların Önerileri

Evlat edinen ailelerin kurumdan evlat edinme hizmetine ilişkin önerilerinin çoğunu çocuklar hakkında alınan rıza kararları oluşturmaktadır. Hukuki olarak sürecin her ne kadar çocuğun iyilik halini savunsa da çocuğun geri alınma ihtimalinde hem çocuğun hem de evlat edinenin yaşadıkları psikolojik yıkımın etkilerini her iki grubun da yaşayacağı belirtilmiştir. Araştırmada bir ailenin yanından 5 aylıkken bir erkek çocuğun biyolojik ailesine geri verildiği

süreçler, hala duygu yoğunluğu ile anlatılmıştır. Ailenin ikinciye çocuk yerleştirme kararını alırken çok zorlandıkları ve ailelerinin bu konuda tepkisel yaklaşıtları için kimseyle paylaşmadıkları, sadece kurum ile iş birliğı yürüttükleri öğrenilmiştir.

Sosyal çalışmacılar, mesleki rol ve işlevlerini etkin kullanarak; birey, grup, aile ve topluluklar çalışmaktadır. Evlat edinme sürecinde sosyal çalışmacılar; bağlantı kurucu, savunuculuk, öğretici, danışmanlık, vaka yöneticisi rolleriyle evlat edinme hizmetini “çocuğun üstün yararı” odağında yürütmektedir. BMÇHS 3. Maddesinde de belirtildiğı gibi çocuğun üstün yararı ilkesi çocuklarla ilgili her türlü eylem veya idari işlemin çocuğun üstün yararı dikkate alınarak yapılması gerektiğini belirtir ve kamusal ya da özel sosyal yardım kuruluşları, mahkemeler veya yasama organları tarafından yapılan ve çocukları ilgilendiren tüm eylem ve işlemlerde çocuğun üstün yararı gözetilmesi gerektiğini savunur. Ancak evlat edinme “çocuğun üstün yararı” odağında bir hizmet olmasına karşın kamusal düzende karşılaşılan sorunlar bağlamında geliştirilmesi/denetlenmesi gereken, alınması gereken sorumluluklar vardır. Sosyal hizmetin evlat edinme hizmetine ilişkin etkin rol oynaması; sosyal sorunların analizini yapma, toplumsal kaynakların geliştirilmesini sağlama rolüne yani sosyal değişme ajanı olarak görev almasına zemin hazırlanması gerekmektedir.

Öneriler:

- ❖ Evlat edinilen bireylerin doğurganlık ve aile olmaya ilişkin bakış açısı.
- ❖ Kurumdan veya kişilerarası evlat edinme hizmetlerinde yaşanabilecek sorunlara ilişkin multidipliner müdahale yöntemlerinin geliştirilmesi.
- ❖ Kadınların tüp bebek ve aşılama döneminde yaşadıkları zorluklarda aldıkları sosyal desteğin incelenmesi.
- ❖ Evlat edinen ebeveynler için destek grupları oluşturulmasına yönelik uygulama tasarımı.
- ❖ Evlat edinen ebeveynler ve evlat edinilen çocuk/kişilere yönelik psikososyal destek programlarının geliştirilmesi.

KAYNAKÇA

- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. Erişim adresi: <https://www.aile.gov.tr/sgbd/istatistik-sayfalari/aylik-istatistik-bulteni/> Erişim Tarihi:04.04.2025
- Acar, A. (2019). İslam’da Evlat Edinme Yasağının Hikmetinin Hz. Yusuf ve Hz. Musa’nın Evlatlık Olmaları İle İrtibatı. *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi* (33), 423-451.
- Acartürk, S. E., & Özkan, Y. Yarının Ebeveynleri: Evlat Edinme Sırasında Bekleyen Ailelerin Deneyimleri. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 2025(Aile Özel Sayısı Cilt-1), 187-222.
- Afyonoğlu, M. F., Kesen, N. F., Özcan, M. ve Yavuz, M. (2021, Haziran). Bireylerin çocuk kaybı ve yas sürecinin aile sistem teorisi temelinde sosyal hizmet perspektifiyle değerlendirilmesi. *Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi*, 17, 59-81.
- Akipek, Gözde. *Karşılaştırmalı Hukuk bakımından Evlat Edinme ve sonuçları*. Diss. Anadolu University (Turkey), 2019.
- Alkış, Alpaslan- Ünal, Abdurrahman. “Evlat Edinme ve Korunmaya Muhtaç Çocuklar Konusunun İslam Hukuku ve İnsan Psikolojisi Açısından Değerlendirilmesi”. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 39 (Haziran 2022), 1-49.
- Altınoğlu-Dikmer, Ğ., Erol, N., & Gençöz, T. (2014). Evlat edinilmiş ve biyolojik ebeveyniyle yaşayan çocukların davranışsal ve duygusal sorunları ve bağlanma düzeyleri ile anne babalarının çocuk yetiştirme stillerinin karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 25(4), 234- 243.
- Aguayo, A. (1995). An indigenous perspective on custom adoption. Erişim adresi: <https://publications.gc.ca/site/eng/9.829779/publication.html> Erişim tarihi: 26.03.2025.
- Arslan, K. (2021). Sosyal hizmet uygulamalarında aile dayanıklılığına etki eden faktörler. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(2), 365-374.
- Aslantürk, H., & Kılıç, A. K. (2020). Üvey aileye sahip gençlerde aile aidiyeti: Nitel bir analiz. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24(3), 1171-1189.
- Aktaş, A. M. (2004). Aile terapisinde sosyal hizmet yaklaşımı. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 7(7).

- Baldassi, C. L. (2006). The legal status of aboriginal customary adoption across Canada: Comparisons, contrasts, and convergences. *UBCL Rev.*, 39, 63.
- Bartholet, E. (1991). Where Do Black Children Belong, The Politics of Race Matching in Adoption. *U. Pa. L. Rev.*, 139, 1163.
- Bay, A. (2014). Osmanlı Toplumunda Evlatlıklar ve Hukuki Durumları. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9(4), 149-163.
- Behle, A. E., & Piquart, M. (2016). Psychiatric Disorders and Treatment in Adopted Children: A Meta-Analytic Comparison with Non-Adopted Children. *Journal of Adoption*, 19 (4), 284–306.
- Bowlby, J., & Solomon, M. (1989). *Attachment theory*. Los Angeles, CA: Lifespan Learning Institute, S,155-156.
- Brabender, V. M., & Fallon, A. E. (2013). Working with adoptive parents: Research, theory, and therapeutic interventions. John Wiley & Sons.
- Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği. Erişim adresi: <https://www.cetad.org.tr/4/haber-ve-duyurular/79/koruyucu-aile-evlat-edinme-hizmetleri-ve-ruh-sagligi-sempozyumu-sonuc-bildiri> Erişim Tarihi: 04.04.2025
- Çağlayan Aygün, G. (2019). Karşılaştırmalı Hukuk Bakımından Evlat Edinme ve Sonuçları. (Doktora tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir).
- Çanlı, M. (2002). Eytam İdaresi ve Sandıkları (1851-1926). *Türkler Ansiklopedisi*, 14. Cilt, S, 93-113. Erişim tarihi: 10.06.2025, <https://archive.org/details/TurklerAnsiklopedisi/Turkler-Cilt14/page/n91/mode/2up>
- Çetin, P. I. (2022). Evlat edinen ailelerin evlat edinme süreçlerinin incelenmesi (Yüksek lisans tezi, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Çocuk Hakları Sözleşmesi Erişim adresi: (<https://www.unicef.org/turkiye/%C3%A7ocuk-haklar%C4%B1na-dair-s%C3%B6zle%C5%9Fme>) Erişim Tarihi:26.02.2025
- Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü—*Sıkça Sorulan Sorular—Soru 1: Evlat Edinme Nedir?* | Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (<https://www.aile.gov.tr/ss/cocuk-hizmetleri-genel-mudurlugu/evlat-edinme-hizmeti>, Erişim Tarihi: 25 Mart 26)

- Dikencik, B. K., Akın, N., Yavan, T., & Coşkun, A. (1999). Perinatal dönemde çocuk kaybı olan ebeveynlerin duygusal tepkileri ve bunlara yönelik hemşirelik yaklaşımı. *Perinatoloji Dergisi*, 7(1), 9-14.
- Duncan, M., Woolgar, M., Ransley, R., & Fearon, P. (2021). Mental health and behavioural difficulties in adopted children: A systematic review of post-adoption risk and protective factors. *Adoption & Fostering*, 45(4), 414-429.
- Duran, R. (2021). Türkiye Aile Yapısında Evlat Edinme Üzerine Bir Değerlendirme. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 19-31.
- Duran, R., & Çevik, M. (2023). Bireylerin Çocuk Sahibi Olma Motivasyonunu Etkileyen Önemli Bir Faktör: İş ve Aile Çatışması. *Turkish Studies-Economics, Finance, Politics*, 18(2).
- Duran, Resul. (2023). Değişen Aile Yapısında Ailelerin Çocuk Sahibi Olma Motivasyonlarının Değerlendirilmesi: Hakkari Örneği. (Doktora Tezi, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, Ankara).
- Dönmez, P. (2023). Evlat Edinmede Rıza. (Yüksek lisans tezi, Atılım Üniversitesi, Ankara).
- Erkoyuncu, M. (2023). Aile Mahkemelerinde Sosyal İnceleme. Efe Akademi Yayınları, 12.
- Early, T. J., & GlenMaye, L. F. (2000). Valuing families: Social work practice with families from a strengths perspective. *Social work*, 45(2), 118-130.
- Erhat, Azra (2003). Mitoloji Sözlüğü, İstanbul: Remzi Kitabevi Yayınları, -85
- Ersoy, H. Z., & Tokur, B. (2024). Evlat Edinme Süreci ve Dini Tutum (Dezavantajlı Aileler Üzerine Bir Araştırma). *ULUM*, 7(2), 139-179.
- Featherstone, B., Gupta, A., & Mills, S. (2018). The role of the social worker in adoption—ethics and human rights: An Enquiry. *London: BASW*.
- Fisher, P.A. (2015), Review: Adoption, fostering, and the needs of looked-after and adopted children. *Child Adolesc Ment Health*, 20: 5-12. <https://doi.org/10.1111/camh.12084>
- Gökce, H. (2017). Bir Sosyal Politika Olarak Evlat Edindirmenin Toplumsal Direnç Kaynakları. *Uluslararası Beşeri ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi*, 1(1), 19-38.
- Gürel, F. (2025). Evlat edinildiğini yetişkinlik çağında öğrenen bireylerin deneyimleri.
- Işıkcı, Y. M. (2017). Yeni kamu işletmeciliği perspektifinden çocuk koruma hizmetlerinin yeniden yapılandırılması. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 8(1), 40-64.

- İlerisoy, M. (2012). *Aile sistemleri kuramı çerçevesinde infertilite tedavisi gören ailelerde aile yaşam döngüsünün nitel yöntemlerle araştırılması* (Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi).
- Karataş, Z. (2020). Evlat edinme sürecinde biyolojik annenin hak arama mücadelesi: Vaka sunumu. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 31(3), 1394-1414.
- Keskin, G., & GÜMÜŞ, A. B. (2014). İnfertilite: Umutsuzluk Perspektifinden Bir İnceleme. *Journal of Psychiatric Nursing/Psikiyatri Hemşireleri Derneği*, 5(1).
- Kırca, N., & Pasinlioğlu, T. (2013). İnfertilite tedavisinde karşılaşılan psikososyal sorunlar. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 5(2), 162-178.)
- Koçyiğit, O. T. (2012). İnfertilite ve sosyo-kültürel etkileri. *İnsanbilim dergisi*, 1(1), 27-37.
- Köylüoğlu, C., & Kora, M. Koruma Altındaki Çocuklarda Ebeveynlik. *ANA BABA OKULU*, 45.
- March, K., & Miall, C. (2000). Introduction: Adoption as a family form. *Family Relations*, 359-362.
- Martín, N., Barrera-Aguilera, D. F., & Corral, S. (2025). Communication about origins and search in adoption: A parental perspective. *Adoption Quarterly*, 28(1), 1-26.
- Mehmet, Mandaoğlu (2013). Eski Türklerde çocuk hukukunun töreye göre değerlendirilmesi. *Journal of Modern Turkish Studies*, 10(2), 133.
- Özbay, Ferhunde (1999). Turkish Female Child Labor in Domestic Work: Past and Present, Project Report prepared for ILO/IPEC, s.23.
- Petr, C. G. (2003). *Social work with children and their families: Pragmatic foundations*. Oxford university press. s.6
- Puryaz, O. (2019). Evlat Edinmek İsteyen İnfertil Çiftlerin İnfertiliteye Bağlı Stres Düzeyleri Ve Cinsiyet Rollerine İle İlişkisi. (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul).
- Reçber, B. (2018). *İnsan hakları ve sosyal adalet açısından devletin çocuklara ve kadınlara yönelik sunduğu hizmetler: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı çalışanları örneği* (Doctoral dissertation, Bursa Uludağ University (Turkey)).
- Tarğıt, İ., Roma'da Veraset Sistemi, Evlatlık Kurumu ve Evlatlık İmparatorlar (Ankara: Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2022).

- Tekerci, H. (2023). Çocuklar İçin Aidiyet Ölçeği: Geçerlilik Güvenirlik Çalışması. *Yaşadıkça Eğitim*, 37(3), 734-749.
- Timofiti, S. (2019). Adoption History. From Ancient Societies to Contemporary Societies. In *Proceedings of the 14th International RAIS Conference on Social Sciences and Humanities* (pp. 201-204). Scientia Moralitas Research Institute.
- Tunçdemir, N. O. (2023). Toplumsal Cinsiyet ve Annelik: Kadınların deneyimleri üzerinden nitel bir araştırma. *Akdeniz Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Dergisi*, 7(1), 26-55.
- Tutar, H. (2023). Nitel Araştırma Deseni Belirleme Ölçütleri ve Gerekçelendirilmesi. *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 25(1), 334-355.
- Türk Dil Kurumu. (2024). *Aile*. Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük. <https://sozluk.gov.tr>
- Türk Medeni Kanunu* (2001). 4721 sayılı Resmi Gazete (8 Aralık 2001, Sayı: 24607)
- Türkmen, B.(1987). Cumhuriyet Döneminde Sosyal Hizmetler ve Sosyal Hizmet Müesseseleri. Ankara Üniversitesi: Doktora Tezi, Ankara.
- Uğur, İ. D., & Saylık, A. (2025). Nitel Verilerin Analizinde Kavram Bunalımı: Teorik Bir Çözümleme. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(1), 299-316.
- Uğur, Z. B. (2018). Çocuk sahibi olmak insanları mutlu ediyor mu? Türkiye’den bulgular. *Nüfusbilim Dergisi*, 40, 83-104.
- United Nations. (2009). “Child Adoption: Trends and Policies.” Department of Economic and Social Affairs. New York.
- Wrobel, G. M., Ayers-Lopez, S., Grotevant, H. D., McRoy, R. G., & Friedrick, M. (1996). Openness in adoption and the level of child participation. *Child Development*, 67(5), 2358-2374.
- Yakut, E., & Çağlayan Aygün, G. (2018). Osmanlı Hukukundan Günümüze Evlat Edinmenin Miras Hukukuna Dayalı Sonuçları. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 26(1), 11-46. <https://doi.org/10.15337/suhfd.407138> Erişim Tarihi:24.03.2025
- Yılmaz, H., & Büyükcebeci, A. (2019). Yılmaz, H., & Büyükcebeci, A. (2019). Aidiyet ile mental iyi oluş arasındaki ilişkide çocukluk dönemi mutluluk ve huzur anılarının aracı rolü. *Adam Academy Journal of Social Sciences*, 9(1), 203-228.

- Yılmazçoban, M. (2008). Aile Kurumu ve Türk Ailesinde Bütünlükçü Yapı. *Türk Dünyası Araştırmaları*, (176).
- Yolcuoğlu, İ. G. (2009). Türkiye'de çocuk koruma sisteminin genel olarak değerlendirilmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 18(18), 43-58.
- Zehir, G. (2024) Ebeveynler ve Profesyonellerin Evlat Edinme Sürecine Yönelik Deneyimleri ve Bir Model Önerisi. (Doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara).

EKLER

Ek-1. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

A. GİRİŞ (AÇILIŞ –TANITIM)

Merhaba; ben Canan DEMİR CEYLAN, sosyal hizmet uzmanıyım. Bu çalışmanın amacı, evlat edinen kadın ve erkeklerin evlat edinme sürecine ilişkin değerlendirmelerini incelemektir. Bu araştırmadan ortaya çıkacak sonuçlar, sosyal hizmetin aile ve çocuk refahı alanı ile ilgili uygulama ve araştırmalara alt yapı oluşturması açısından önemlidir.

Görüşme sırasında söyleyeceğin her şey gizli kalacaktır. Araştırma sonuçları yazılırken adınız kesinlikle rapora yazılmayacaktır. Verdiğiniz bilgiler, diğer bilgilerle birlikte değerlendirilecektir. Görüşmenin yaklaşık 1-1,5 saat süreceğini tahmin ediyorum. Araştırmaya katılımınız gönüllü olmanıza bağlıdır. Araştırmaya devam etmek istemezseniz istediğiniz zaman ayrılabilirsiniz.

Görüşme sırasında konuyu değiştirebilirim. Eğer eklemek istediğiniz bir şey olursa beni durdurabilirsiniz. Görüşmelere izin verirsiniz ses kayıt cihazı ile kayıt altına almak istiyorum. Bu şekilde hem zamanı daha iyi kullanabiliriz hem de sorulara vereceğin yanıtların kaydını daha ayrıntılı tutma fırsatını elde edebiliriz. Görüşmeleri takiben ses kayıtları belge halinde yazılacak ve analiz edilecektir. Bu araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz için şimdiden teşekkür ederim. İzin verirsiniz sorularıma başlamak istiyorum.

B. GÖRÜŞME SORULARI

1. Genel açılış sorusu: Kendini kısaca tanıtır mısınız? (Yaş, cinsiyet, meslek vb.)
2. Evlat edinme başvurusuna bulunmadan önceki döneminizi anlatır mısınız? (Biyolojik çocuğa sahip olmamaya ilişkin bakış açısı, çocuk sahibi olmak için başvuru yöntemleri, sorunlar)
3. Evlat edinme sürecinizi anlatır mısınız? (Karar verme süreci, kaygılar ve beklentiler, evlat edinme başvurusu sonrası kurum ile süreç, destek kaynakları, süreç boyunca yaşanan sorunlar)
4. Evlat edinme sonrası döneminizi anlatır mısınız? (Çocuklu yaşamda ki değişimler, mahkeme süreçleri, çocukta gelişimsel ya da sağlık sorunlarının varlığı, süreçteki destek kaynakları, çocuğa evlat edinilme bilgisini verme, yaşanan sorunlar)
5. İçinde bulunduğunuz bu durumu bir şeye benzetmenizi istesem neye benzetirdiniz? (Bitki, eşya, nesne vb.)

C. KAPANIŞ

Bu konuda atladığım ve eklemek istediğiniz bir şey var mı?

Benimle konuşmak için zaman ayırdığınız ve katkıda bulunduğunuz için teşekkür ederiz.

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve SOYADI	Canan DEMİR CEYLAN
EĞİTİM DURUMU	
Lisans	Selçuk Üniversitesi, Sağlık bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü (2007-2011)
Yüksek Lisans	Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet ABD
Tez Konusu	Evlat edinme
Yabancı Dil / Diller	İngilizce (orta)
İŞ DENEYİMİ	
2015-...	Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü, Sosyal Çalışmacı (Antalya)
2013-2015	Kepez Sosyal Hizmet Merkezi, Sosyal Çalışmacı (Antalya)
2011-2013	Küçükalyalı Çocuk Yuvası, Sosyal Çalışmacı (İstanbul)
YAYINLAR	